

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Tereza Fidlerová

**Transformace české zahraniční rozvojové
spolupráce**

Diplomová práce

Praha 2010

Autor práce: **Tereza Fidlerová**

Vedoucí práce: **Doc. RNDr. Nováček Pavel, CSc.**

Bibliografický záznam

FIDLEROVÁ, Tereza. *Transformace české zahraniční rozvojové spolupráce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra veřejné a sociální politiky, 2010. 120 s. Vedoucí práce Doc. RNDr. Nováček Pavel, CSc.

Anotace

Diplomová práce „Transformace české zahraniční rozvojové spolupráce“ pojednává o probíhající přeměně systému realizace zahraniční rozvojové spolupráce ČR. Původní systém byl roztržštěný a neefektivní. Odpovědnost za rozvojové projekty byla rozdělena mezi jednotlivá resortní ministerstva a stejně tak byl přerozdělován i rozpočet na zahraniční spolupráci. Systém byl příliš složitý a potřeboval zkvalitnit. Práce tudíž poznamenává, co činilo systém nekvalitním a jak a kým byl proces transformace započat. Krom toho ale mapuje i celý dosavadní proces přeměny. Co se již změnilo a co se ještě měnit bude. V průběhu mapování jsou zjištěny i opomíjené připomínky Výboru pro rozvojovou pomoc DAC/OECD, který v letech 2006 – 2007 českou zahraniční rozvojovou spolupráci hodnotil. Následně jsou doplněny postřehy českých odborníků na rozvojovou spolupráci týkající se toho, čemu je nutné ještě věnovat pozornost pro zajištění kvalitní spolupráce. Na závěr jsou všechny připomínky shrnuty a jsou vytvořeny scénáře dalšího možného vývoje české zahraniční rozvojové spolupráce.

Annotation

Diploma thesis „Transformation of the Czech foreign development cooperation“ deals with current change of the system of Czech development cooperation. The original system was too fragmented and ineffective. Responsibility for development projects was divided amongst departmental ministries as well as the budget for development cooperation. The system was complicated and needed to be improved. This thesis notes what made the system ineffective and how and by whom the process of transformation was started. That means it maps what has already been changed and what still has to be changed. In the process of transformation the neglected suggestions given by Development Assistance Committee DAC/OECD, evaluating the Czech development cooperation in 2006 – 2007, are uncovered. Consequently, remarks of Czech experts on development cooperation on what else needs to be paid more attention to are included.

In conclusion, all observations and suggestions are summarized and scenarios of the Czech development cooperation are created.

Klíčová slova

Rozvojová politika, humanitární pomoc, rozvojová spolupráce = zahraniční rozvojová spolupráce, bilaterální spolupráce, transformace

Keywords

Development policy, humanitarian aid, development cooperation, bilateral cooperation, transformation

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne ...

Tereza Fidlerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému konzultantovi Doc. RNDr. Pavlu Nováčkovi CSc. za jeho vedení a odborné rady, Mgr. Martinu Náprstkovi, který vždy ochotně odpovídal na mé dotazy a všem ostatním, kteří mi věnovali svůj čas.

Obsah

OBSAH.....	7
TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE	10
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	14
ÚVOD.....	15
1. CÍLE PRÁCE	17
1.1. VÝZKUMNÉ OTÁZKY	17
1.2. METODOLOGIE A VZNIKLÁ OMEZENÍ	18
2. PROČ VYSPĚLÉ ZEMĚ POMÁHAJÍ ROZVOJOVÝM ZEMÍM?	21
3. ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ POLITIKA A ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE 23	
3.1. ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE	25
3.1.1. <i>Stěžejní mezinárodní dokumenty ZRS.....</i>	<i>27</i>
3.1.1.1. Konference o životním prostředí a rozvoji OSN – Agenda 21 (Rio de Janeiro, 1992).....	27
3.1.1.2. Rozvojové cíle tisíciletí (OSN, 2000).....	28
3.1.1.3. Monterreyský konsensus o financování rozvoje (2002).....	30
3.1.1.4. Pařížská deklarace o účinnosti pomoci (DAC/OECD, 2005).....	30
3.2. VÝVOJ ČESKÉ ZRS DO ROKU 2004	32
3.2.1. <i>ZRS ČR do roku 1989 .....</i>	<i>32</i>
3.2.2. <i>ZRS ČR po roce 1989.....</i>	<i>33</i>
3.2.2.1. Druhy poskytované pomoci	35
3.2.2.2. Institucionální zajištění české bilaterální ZRS.....	37
3.2.2.3. Další aktéři aktivní v bilaterální ZRS ČR	41
3.2.2.4. Realizace české bilaterální ZRS.....	43
3.2.2.5. Česká ZRS a její problémy	46
4. TRANSFORMACE ČESKÉ ZRS.....	49
4.1. ČESKÁ REPUBLIKA A DAC/OECD	52
4.1.1. <i>Zásady a cíle české rozvojové spolupráce a informovanost veřejnosti .....</i>	<i>54</i>

4.1.2. Objem, způsoby poskytování a rozdělení ODA.....	55
4.1.3. Organizace a řízení české dvoustranné rozvojové spolupráce.....	56
4.1.4. Zefektivnění české pomoci v praxi	58
4.1.5. Shrnutí a doporučení podle Kaplana a Doporučení výboru pro zahraniční spolupráci OECD/DAC	59
4.2. PRŮBĚH TRANSFORMACE ZRS ČR.....	61
4.2.1. Základní strategický dokument	63
4.2.2. Institucionální zázemí a zajištění koherence politik	65
4.2.2.1. Shrnutí změny institucionálního zajištění ZRS.....	72
4.2.3. Personální zajištění rozvojové spolupráce	73
4.2.3.1. Shrnutí personálního zajišťování systému ZRS.....	74
4.2.4. Plánování pomoci a její formy.....	75
4.2.4.1. Shrnutí změn v oblasti plánování ZRS	80
4.2.5. Zvýšení finančního objemu oficiální pomoci	81
4.2.5.1. Shrnutí vývoje financování ZRS.....	83
4.2.6. Realizace pomoci v praxi, zvyšování efektivity	84
4.2.6.1. Shrnutí zlepšování efektivity ZRS	86
4.2.7. Informovanost a zvýšení veřejné podpory ZRS.....	87
4.2.7.1. Shrnutí vývoje informovanosti	90
4.3. NÁZORY NA PROCES TRANSFORMACE ZRS	91
5. KDE JE POTŘEBA VĚTŠÍ POZORNOSTI?	92
6. SCÉNÁŘE DALŠÍHO VÝVOJE.....	93
6.1. SCÉNÁŘ I. – RYCHLÉ ZOTAVENÍ SE Z EKONOMICKÉ KRIZE	93
6.2. SCÉNÁŘ II. – EKONOMICKÁ KRIZE POTRVÁ.....	95
6.3. SCÉNÁŘ III – POSTUPNÉ ZLEPŠOVÁNÍ	97
ZÁVĚR.....	98
RESUMÉ	101
SUMMARY	102
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	103
POUŽITÁ LITERATURA.....	104

SEZNAM PŘÍLOH..... 112

PŘÍLOHY 113

Teze diplomové práce

Předpokládaný název diplomové práce

Transformace české zahraniční rozvojové spolupráce

Charakteristika diplomové práce

Úvod a vymezení výzkumné problematiky

V současné době mnoho lidí na světě žije v nedůstojných podmínkách. To se týká převážně obyvatel tzv. rozvojových států. Tyto země jsou opožděné ve svém průmyslovém a sociálním vývoji za státy vyspělými a trpí nízkou životní úrovní obyvatelstva, nerozvinutým průmyslem atd. Snahou vyspělých států je pomoci zlepšit jejich situaci. Pomoc může mít různé formy – např. ekonomická, hospodářská, informační, humanitární apod. Ve své práci se budu zabývat zahraniční rozvojovou spoluprací zaměřenou na pomoc výše uvedeným zemím, konkrétněji rozvojovou politikou České republiky.

Česká republika je poskytovatelem zahraniční rozvojové spolupráce, ale její systém je značně neefektivní. V letech 2006 – 2007 si tedy nechala udělat hodnocení své zahraniční rozvojové spolupráce Výborem pro rozvojovou pomoc z OECD a nyní prochází transformací celého svého systému poskytování zahraniční rozvojové spolupráce. Ve své práci budu zjišťovat, proč přesně je potřeba systém modifikovat, jakými problémy trpěl. Dále se budu zabývat průběhem modifikace, co přesně se mění a jak. Následně pak budu zjišťovat, zda se v transformačním procesu neobjevují nějaké nedostatky a jaké názory na přeměnu mají čeští odborníci na zahraniční rozvojovou spolupráci. Veškeré poznatky pak shrnu v doporučení, která by Česká republika měla vzít na vědomí a zabývat se jimi pro zajištění efektivní rozvojové spolupráce.

Na závěr plánuji uvést scénáře dalšího možného vývoje české zahraniční rozvojové spolupráce. Budou se odvíjet od v práci zmapovaného procesu transformace a zjištěných problémů a nedostatků. Poukáží na to, jakým směrem by se český systém mohl ubírat, pokud Česká republika vyslechne doporučení či nikoli.

Diplomová práce

Cíle práce a výzkumné otázky:

Hlavním cílem diplomové práce je zmapování procesu transformace české zahraniční rozvojové spolupráce. S tím se objevují různé otázky:

Výzkumné otázky:

1. Proč dochází k přeměně české ZRS? Proč je tato transformace potřebná?
2. Jak probíhá transformace české ZRS? Co se mění?
3. Jaké problémy se během transformace vyskytují?
4. Jaký je možný další vývoj české zahraniční rozvojové spolupráce?

Metody:

Analýza literatury – v práci bude toto nejstěžejnější metodou pro získávání informací o rozvojových politikách jednotlivých zemí. Velká část materiálů bude také získána z internetových zdrojů z důvodu nedostatečného množství dostupných tištěných publikací na dané téma.

Rozhovory – plánuji rozhovory s odborníky na rozvojovou politiku v Čechách (agentura rozvojové politiky), případně v Norsku

Zúčastněné pozorování – měla jsem praxi v České rozvojové agentuře, kde jsem měla možnost sledovat její fungování a tedy průběh realizace české zahraniční rozvojové spolupráce.

Tvorba scénářů – na závěr práce použiji metodu tvorby scénářů na znázornění dalšího možného vývoje české zahraniční rozvojové spolupráce

Diplomantka: Bc. Tereza Fidlerová

Konzultant: Doc. RNDr. Nováček Pavel, CSc.

Základní literatura a zdroje:

Jelínek, Petr. *Rozvojová politika Evropské Unie.*

Praha: ProKonzult s.r.o. , 2003. 92 s. ISBN 80-86506-33-9

Potter R. B., Binns T., Elliott J. A. and Smith D. *Geographies of development.* Vyd. 2.

Harlow UK: Pearson Education Limited, 2004. 509 s. ISBN 0-130-60569-7

Urbanová, Hana. *Analýza systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR z pohledu jeho aktérů.* Praha: Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky, 2007. 125 s., 8 s. příloh. Vedoucí diplomové práce Doc. RNDr. Nováček Pavel, CSc.

Evropský konsensus o rozvoji 2006

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/c_046/c_04620060224cs00010019.pdf)

[lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/c_046/c_04620060224cs00010019.pdf](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/c_046/c_04620060224cs00010019.pdf)

Hodnocení v řízení rozvojové politiky / Oficiální rozvojové pomoci (ODA)

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_hodnoceni_rozvojove_politiky_oda.html

Návrh na transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR

www.rozvojovestredisko.cz/files/uv_transformace_zrs.doc

Oficiální stránky České rozvojové agentury

www.czda.cz

Oficiální stránky Ministerstva zahraničních věcí ČR

www.mzv.cz

Oficiální stránka FoRS – Fórum pro rozvojovou spolupráci

<http://www.fors.cz/cz/novinky/novinky>

Oficiální stránka Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci

<http://www.ppzrs.cz/www/display.asp>

Diplomová práce

Zásady rozvojové spolupráce po vstupu do EU

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/obecne_informace_o_zrs_cr/zakladni_dokumenty/zasady_rozvojove_spoluprace_po_vstupu_do.html

Seznam použitých zkratk

BiH	= Bosna a Hercegovina
ČRA	= Česká rozvojová agentura
DAC	= Development Assistance Committee (Výbor pro rozvojovou pomoc)
EU	= Evropská unie
FoRS	= Fórum pro rozvojovou spolupráci
HDP	= Hrubý domácí produkt
MA21	= Místní Agenda 21
MD	= Ministerstvo dopravy
MEPCO	= Mezinárodní poradenské centrum obcí
MF	= Ministerstvo financí
MPO	= Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	= Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	= Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	= Ministerstvo vnitra
MZd	= Ministerstvo zdravotnictví
Mze	= Ministerstvo zemědělství
MZV	= Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	= Ministerstvo životního prostředí
NO	= Nezisková organizace
NORAD	= Norwegian Agency for Development Cooperation (norská rozvojová agentura)
ODA	= Official development assistance (Oficiální rozvojové pomoci)
OECD	= Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
ORS	= Odbor zahraniční spolupráce a humanitární pomoci
OSN	= Organizace spojených národů
ZRS	= Zahraniční rozvojová spolupráce
ZÚ	= Zastupitelský úřad

Úvod

V současné době žije mnoho lidí na světě v nedůstojných podmínkách. Strádají hladem, nedostává se jim možnosti vzdělání, není pro ně práce atd. Toto se týká převážně obyvatel tzv. rozvojových států. Jsou to země opožděné ve svém průmyslovém a sociálním vývoji za státy vyspělými a trpí nízkou životní úrovní obyvatelstva, nerozvinutým průmyslem apod. Příčiny takovéto situace jsou komplexního rázu. Vliv mohou mít přírodní podmínky, historický vývoj, koloniální minulost a mnohé další. Vyspělejší státy a mezinárodních organizace mají snahu zlepšit tento neblahý stav daných zemí a zvýšit tak životní úroveň tamních obyvatel. Důvodů k jejich participaci na zlepšení životních podmínek tamních lidí je celá řada. Mohou k nim patřit důvody strategické, politické, pocity viny za důsledky jejich okupace nebo i čistý altruismus. Ať už jsou ale důvody jakékoli, důležité je, že snaha pomoci méně rozvinutým zemím od vyspělejších existuje a že je vidět i úsilí o zkvalitnění poskytované pomoci. Jedná se hlavně o větší zapojení obyvatel rozvojových zemí do procesu spolupráce se zeměmi rozvinutými a do procesu vlastního vývoje.

Pomoc má různé formy – např. ekonomická, hospodářská, informační, humanitární apod. Každý pomáhá dle své kapacity a možností, jak ale zajistit efektivitu pomoci je otázka, na níž není jednoduchá odpověď a ani takováto odpověď nebude v této práci hledána. Obsah práce se ale i přesto bude částečně týkat efektivitu rozvojové spolupráce a to spolupráce České republiky. Poskytování pomoci má v české zemi svou tradici již od dob komunismu. ČR si ale uvědomuje, že efektivita její pomoci není na nejlepší úrovni a začala podnikat kroky k jejímu zlepšení. Iniciativně si v roce 2006 nechala vypracovat hodnocení své současné zahraniční rozvojové politiky od Výboru OECD pro rozvojovou pomoc. Výsledky nebyly velmi pozitivní. Česká rozvojová politika byla ohodnocena jako roztržitá s nejasností, kdo nese odpovědnost za pomoc, tzn. není jeden orgán, který by odpovídal za veškeré rozvojové projekty vycházející z veřejného sektoru České republiky atd.

Není příjemné slyšet o vlastních nedostatecích, právě proto lze považovat za velký krok ke zlepšení české ZRS to, že si Česká republika na vlastní podnět nechala zhodnotit svou rozvojovou zahraniční spolupráci, aby zjistila své chyby a rezervy. Takto získané informace pomohou uvědomit si dané nedokonalosti a s tím se dá dále pracovat. Na

základě doporučení OECD se Česká republika tedy snaží změnit své dosavadní postupy ZRS a v současné době probíhá jejich transformace. A právě tomuto procesu se ve své práci věnuji. Mým cílem je popsat a analyzovat probíhající změny. Zároveň je mou snahou odkrýt a poukázat na možné problémy vznikající při transformaci. Mimo to, zatím neexistuje žádný dokument shrnující právě probíhající transformaci rozvojové spolupráce a právě v tomto vidím přínos této diplomové práce.

Práce je rozdělena do několika částí. Nejprve se v práci obecně věnuji zahraniční spolupráci a významným mezinárodním dokumentům o rozvojové problematice. Následně stručně popisuji historii české rozvojové spolupráce a více se zaměřuji na současnou rozvojovou politiku a její nedostatky. Hlavní část práce se pak přímo zabývá transformací české zahraniční rozvojové spolupráce. Každému bodu z doporučení Výboru OECD pro rozvojovou pomoc je věnována samostatná pozornost, tzn. jak je daná problematická oblast řešena, kdo je v jejím řešení zainteresován a kde vznikají či mohou vzniknout komplikace atd. Na závěr práce následuje shrnutí procesu transformace a jejích problémů a uzavírají to scénáře, v nichž se snažím nastínit různé možnosti pokračujícího vývoje transformace české ZRS.

1. Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je zmapování procesu transformace české zahraniční rozvojové spolupráce, která v současné době probíhá. Poukáží na přínosy, které přeměna do systému přináší a na jednotlivé aktéry a jejich nové role v rozvojové spolupráci. Sekundárním cílem je pak odhalení nedostatků realizované transformace a problémů, které ani v hodnocení Výboru DAC nebyly zohledněny. Práce nepřináší řešení jednotlivých problematických oblastí a to z důvodu ještě nedokončené transformace, během které je stále možno její vývoj pozměnit. Práce však odhaluje stále trvající nedostatky, a to je samo o sobě důležitým krokem k zajištění kvalitního poskytování zahraniční rozvojové spolupráce. Práce též přináší ucelený pohled na probíhající transformaci, který v České republice chybí. Jsou sice zpracovány směrnice, jak by transformace měla probíhat a kdo by měl co dělat, ale zatím o ní neexistuje žádná souhrnná dokumentace. Z tohoto důvodu a díky odhalení nedostatků je práce důležitá.

1.1. Výzkumné otázky

Během práce jsem si pokládala různé otázky, týkající se vývoje české rozvojové politiky. Blíže jsem se pak zaměřila na zde vypsané otázky, na které se v průběhu práce snažím odpovědět:

- Proč dochází k přeměně české ZRS? Proč je potřebná?
- Jak probíhá transformace české ZRS? Co se mění?
- Jaké problémy se během transformace vyskytují?
- Jaký je možný další vývoj české zahraniční rozvojové spolupráce?

1.2. Metodologie a vzniklá omezení

Při vypracovávání této práce jsem využila nejrůznější metody. Na počátku jsem využila metodu **brainstormingu** a **brainwritingu**, které mi hodně pomohly při vymezení problematiky.

Základní užitou metodou však byla **analýza literatury**. V této části se ale objevily problémy. Na téma transformace rozvojové politiky zatím nebyly vydány žádné ucelené publikace. Mimo to o samotné rozvojové politice České republiky jako takové rovněž neexistuje mnoho vhodných materiálů. Tato situace mě přiměla sáhnout převážně po internetových zdrojích. I přesto jsem však o transformaci mnoho dokumentů nedohledala. Nejlepším zdrojem v tomto směru byla nakonec vládní usnesení týkající se české zahraniční spolupráce či zprávy a statistiky o jejím vývoji a to například ze stránek Ministerstva zahraničních věcí ČR či mezinárodních institucí jako např. OECD, OSN apod. Takováto data jsou samozřejmě přínosná, ale nevypovídají o hloubce, jednotlivých úsecích a možných problémech samotného procesu transformace. Z toho si lze jednoduše domyslet, že takto získané informace nebyly dostačující. Transformace ZRS ČR je právě probíhající proces a k jeho zaznamenání bylo potřeba získat co nejaktuálnější informace a to nejlépe od samotných aktérů, jichž se změna přímo týká. O problematice jsem tudíž vedla **polostandardizované rozhovory**¹ s různými odborníky zainteresovanými v systému rozvojové spolupráce.

Léto roku 2008 jsem strávila v norském Oslu a při té příležitosti jsem navštívila norskou rozvojovou agenturu (NORAD²) a zrealizovala osobní polostandardizovaný rozhovor s panem **Arve Ofstad**, ředitelem sekce zabývající se Strategiemi redukce chudoby NORAD. Rozhovor byl založen na otázkách na téma norské pomoci, ale mimo to jsem několik otázek věnovala i tomu, jak se Norové dívají na transformaci rozvojové politiky a co by doporučili české rozvojové politice a její přeměně. Tento rozhovor mi poskytl obecnější nadhled na rozvojovou spolupráci a částečně i na její transformaci. Z těchto důvodů ho tudíž zařazuji mezi důležité a užitečné rozhovory při vypracování této práce.

---

¹ Příklady otázek z rozhovorů jsou v příloze č.1.

² Více informací o NORADu lze nalézt na: www.norad.no

V České republice jsem uskutečnila rozhovor s představitelem České rozvojové agentury a pro zajištění objektivního názoru na celý proces ZRS jsem oslovila i zástupce neziskového a soukromého sektoru a nezávislého konzultanta.

Jmenovitě jsem rozhovory uskutečnila s:

Mgr. Martinem Náprstkem, v té době prozatímním ředitelem České rozvojové agentury. Rozhovor, který jsem s ním uskutečnila v srpnu roku 2009 byl velmi přínosným nejen proto, že v dané oblasti pracuje, ale také proto, že Česká rozvojová agentura na základě transformace přebírá více kompetencí.

P. Věrou Venclíkovou z Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci, která je členem Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci.

Ing. Josef Fukanem, nezávislým expertem, který posuzuje návrhy projektů pro MZV/ČR. Pan Ing. Fukan jako znalec mi poskytl velmi cenné informace ohledně průběhu celého procesu české ZRS.

Několikrát jsem také kontaktovala FoRS jako dalšího člena Rady pro ZRS, z důvodů získání pohledu neziskového sektoru na problematiku ZRS, ale odpověď z jejich strany jsem neobdržela, tudíž jsem jejich přímé vyjádření nedostala a nahradila jsem ho informacemi získanými z internetových portálů neziskových organizací.

Při psaní práce byla pro mě znamenitým přínosem také stáž, kterou jsem absolvovala v České rozvojové agentuře, od října 2008 do dubna 2009. Seznámila jsem se s chodem agentury a průběhem realizace české rozvojové politiky. Pomohlo mi to především ujasnit si pohled na problematiku ZRS, k čemuž mi napomohla i účast na poradách a diskuse se zaměstnanci agentury, hlavně pak s již zmíněným Mgr. Martinem Náprstkem a poté s Mgr. Michalem Procházkou, který byl mým přímým nadřízeným po dobu mé praxe. Jednalo se tedy o metodu **zúčastněného pozorování**.

Kromě toho jsem sestavila krátký **dotazník**³, který byl směřován na jednotlivé krajské úřady České republiky. Impulsem k tomu byly dotační tituly na projekty v prioritních zemích, které vypisuje MZV/ČR speciálně i pro kraje. Hlavním cílem bylo zjištění zapojení jednotlivých krajů do zahraniční rozvojové spolupráce s prioritními zeměmi ČR a jejich obeznámenost s možností získání dotace. Dotazníky byly rozeslány

---

³ Dotazníky jsou v příloze č.2.

prostřednictvím e-mailu a návratnost byla 50%. K doplnění informací jsem také provedla krátké **telefonické dotazování** s p. Koppitzem BA z organizace MEPCO⁴ a Ing. Vrbovou z Asociace krajů. Rozhovory se týkaly poskytování informací o dotačních titulech jednotlivým krajům.

Pro rozšíření svého obzoru jsem též navštěvovala různé **veřejné semináře** týkající se rozvojové problematiky:

- Setkání s tvůrci české zahraniční politiky z cyklu Okénko české zahraniční politiky pořádaného Ústavem mezinárodních vztahů (5. února 2009)
- Mezinárodní konferenci a diskuzi o potravinové krizi zorganizované Pražským institutem pro globální politiku dne 4. března 2009
- Po ukončení své praxe v České rozvojové agentuře jsem se zúčastnila a zároveň podílela na organizaci Valné hromady Development Practitioners⁵, kterou agentura pořádala. Valná hromada se uskutečnila ve dnech 12.-13. května 2009 v Praze a byla pro mě velkým přínosem, jelikož jsem měla možnost pozorovat jednání a rozhodování zastupitelů evropských rozvojových agentur.

Na základě takto získaných informací jsem zpracovávala svou práci, při jejímž sepisování jsem postupovala od obecného přiblížení zahraniční rozvojové spolupráce, významných mezinárodních dokumentů o rozvoji, přes popis vývoje české rozvojové spolupráce a jejích nedostatků až k rozboru samotné transformace české zahraniční rozvojové spolupráce, která je stěžejní částí celé práce. Na konci práce jsem ještě využila prognostickou **metodu tvorby scénářů**, na jejímž základě poukazuji na různé možnosti dalšího vývoje české ZRS po dokončení transformace.

---

⁴ MEPCO = mezinárodní poradenské centru obcí

⁵ Development Practitioners je síť evropských rozvojových agentur. Více se jim věnuji v části 3.2.2.2. Institucionální zajištění české bilaterální ZRS

2. Proč vyspělé země pomáhají rozvojovým zemím?

Postoj k pomoci rozvojovým zemím se postupně vyvíjí. Rozvojovým státům pomáhají země, které je dříve kolonizovali, ale také země, které nekolonizovali. Proč ale pomáhají i tyto země. U kolonizátorů je možno předpokládat pocit viny, ale co vede ostatní státy k rozvojové spolupráci?

Důvody mohou být náboženské či etické, založené na principu humanismu, tedy na solidaritě všech lidí nehlédě na rasové, jazykové, náboženské či jiné rozdíly. Významný je též aspekt mezinárodních úmluv a systém lidských práv, které se snaží vytvořit systém mezinárodní bezpečnosti a spolupráce. Tyto snahy jsou především patrné po skončení druhé světové války. Stěžejním dokumentem je Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948.

Se vznikem mezinárodních úmluv souvisí i často zmiňovaná globalizace, což lze chápat jako stoupající propojenost zemí světa ve všech životních oblastech, tzn. ve sféře ekonomické, politické, sociální, kulturní atd. Čím je svět propojenější, tím více jsou státy ohrožovány událostmi po celém světě. Nastane-li v nějaké zemi hladomor, válečné konflikty či lidé nemohou sehnat práci, zajistit rodinu, je možno očekávat příliv uprchlíků či imigrantů do jiných států. Rovněž i pokud jde o různé nemoci a pandemie, ve více propojeném světě se zrychluje možnost přenosu infekce atd. Tato problematika je velmi komplexní a rozsáhlá, ale pointou zde je, že jedna země těmto rozmanitým hrozbám není schopna čelit sama a tudíž se je státy snaží eliminovat společně. Vyspělé země spojují své síly v mezinárodních organizacích, které se pak prostřednictvím rozvojových projektů a programů snaží snížit rozdíly mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi. Jsou jimi např. OSN, Člověk v Tísni, Červený kříž atd. Tyto důvody lze nazvat *strategickými*, úzce však souvisejícími s *politickými* cíli. Prostřednictvím poskytování zahraniční rozvojové spolupráce mohou donorské státy ovlivňovat globální vývoj. Jak je napsáno v Koncepci 2002 ZRS ČR, rozvojová spolupráce se „...*nepřímo projevuje např. v následujících oblastech: globální bezpečnost, prevence lokálních konfliktů,*

snížení rizik nelegální migrace, boj proti organizovanému zločinu, prevence terorizmu, environmentální bezpečnost... “⁶

Kromě zajišťování bezpečnosti mohou donoři ve spolupráci vidět i zisk v budoucnosti, jelikož s rozvojovými státy mohou skrze rozvojové programy navázat i ekonomické vztahy a vybudovat si tam základ například pro obchodní spolupráci apod.

Jinými slovy se dá pomoc rozvojovým zemím označit i jako veřejný zájem pomáhajících států, jelikož si tím vytvoří politické a ekonomické vazby se státy přijímacími pomoc a zároveň, pokud svou činností pomohou snížit možná rizika v jakékoli oblasti vznikající, sníží tím i své možné budoucí investice na eliminaci problémových situací, které by bez jejich pomoci nastaly.

6

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/obecne_informace_o_zrs_cr/koncepcie_zrs_cr_2002_2007/uvod.html

3. Zahraniční rozvojová politika a rozvojová spolupráce

K tomu, jak zajistit mezinárodní bezpečnost, rozvoj nejchudších států světa a minimalizaci rozdílů mezi nimi a vyspělými státy, je mnoho teorií.

Klasické teorie byly spojeny s učením A. Smithse a D. Ricarda. Zakládaly se na myšlence specializace na produkci komodit, které jsou pro dané země specifické. Kritikou je zaměření se na jeden produkt, což může v tržní konkurenci vést k bankrotu.

Tyto teorie byly na počátku 50. let nahrazeny **neo-klasickými teoriemi**. Jedná se o ekonomické teorie hlásající důležitost liberalizace světového trhu. Hirshman zastával spontánní proces, tzn. trhu by se měla nechat volná ruka.

Další teorií je pak **teorie růstu**, jež vychází z keynesiánských principů. Základem je dosáhnout ekonomického růstu, který je stěžejním východiskem z chudoby. Ze začátku je potřebná podpora státu, tj. prvotní kapitál. Po nastartování ekonomiky teorie počítá s jejím automatickým udržováním prostřednictvím trhu. Tato teorie ale zanedbává sociální faktory např. společenskou strukturu v rozvojových zemích atd. Mezi teorie růstu se řadí i **Rostowova teorie stádií ekonomického růstu**, která je založena na sledu stádií, jimiž musí jednotlivá země ve svém vývoji projít než dosáhne úrovně nejvyspělejších států. Stěžejní je první úsek, v němž má být růst započat. Pokud toho není sama rozvojová země schopna, tak se počítá s rozvojovou pomocí ze zahraničí.

Modernizační teorie, na rozdíl od teorie růstu, uvažuje i o společenských a institucionálních změnách souvisejících s rozvojem. Základní myšlenkou byl přechod od společnosti tradiční ke společnosti moderní, k jehož urychlení je důležitá pomoc od vyspělých států. Předpokladem zároveň bylo, že ekonomický rozvoj bude spojen s dalšími společenskými změnami např. politickými, které povedou k přiblížení se vyspělým státům. Problémem ale byly prohlubující se společensko-politické rozdíly, které pak vedly k různým reakcím donorů. Někteří to brali jako součást vývoje, jiní se přestali snažit o demokratizaci.⁷

---

⁷ Informace získané především z: <http://milhaus.wikidot.com/zapisky-do-skoly:teorie-rozvoje>

Postupem času byly na základě pozorování měněny dřívější rozvojové teorie. Již švédský ekonom Myrdal upozoroval propojení rozvoje kapitalismu a prohlubování nerovností. Na počátku 70. let tedy vznikla **teorie závislosti**, jež je založena na chápání vztahu mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi. A.G. Frank, autor konceptu „rozvíjení nerozvinutostí“, se domníval, že: *„kapitalistické síly zároveň rozvíjejí vyspělé státy a zabraňují rozvíjení států rozvojových. Všeobecné přesvědčení, že státy třetího světa po získání nezávislosti dosáhly určité možnosti sebeurčení, označil za klam.“*⁸ Jde tedy o prohlubování rozdílů mezi bohatými a chudými. Základ je viděn v užitých ekonomických mechanismech, v nadměrné spotřebě vyspělých států. Řešení je ve větší skromnosti vyspělých zemích a výraznější podpoře místního podnikání v rozvojových zemích, příkladem toho je např. značka FairTrade⁹.

Na počátku 90. let se rozvinul nový přístup tzv. **postmoderní přístup**, jehož zástupcem je například A. Escobar. Jedná se v podstatě o kritiku předcházejících přístupů. Je potřeba změnit přístup k rozvoji, najít alternativní možnost dosažení rozvoje. Jedná se o rozvoj založený na participaci domorodých obyvatel a jejich potřebách. Oni nejlépe vědí, co jim chybí a co potřebují. Impulsy k rozvojové spolupráci by tedy měly přicházet od lidí z partnerských rozvojových zemí a ne opačně.

Je třeba také najít kompromis mezi ekonomickým a sociálním rozvojem a životním prostředím. Tímto se zabývá **teorie trvale udržitelného rozvoje**. Tato teorie se věnuje způsobu rozvoje lidské společnosti, jež uvádí v soulad hospodářský a společenský pokrok s plnohodnotným zachováním životního prostředí. Mezi cíle trvale udržitelného rozvoje spadá, mimo jiné, i zachování životního prostředí.

---

⁸ <http://milhaus.wikidot.com/zapisky-do-skoly:teorie-rozvoje>

⁹ Více o FairTrade na: <http://www.fairtrade.cz/>

3.1. Rozvojová spolupráce

Teorií tedy existuje mnoho a každá z nich má své klady i zápory. Ať se však přikloníme k jakékoli teorii, je nutné zamyslet se nad finančním zajištěním zlepšení životních podmínek v rozvojových zemích. Jelikož jsou to země chudé, nejsou schopné mobilizovat dostatečné množství peněz pro zajištění vlastního rozvoje. V tomto směru má velký význam rozvojová pomoc. Konkrétně se jedná o přísun peněz ale i know-how, materiálu atd. ze zemí vyspělých. Takováto pomoc je součástí politiky a je označována jako rozvojová spolupráce s rozvojovými zeměmi. **Rozvojová spolupráce** je v současnosti nejvíce zastávaný přístup k rozvoji chudých zemí. Rozvojová spolupráce je dlouhodobá pomoc rozvojovým zemím. Zahrnuje v sobě předávání know-how a finanční i materiální podporu. Pojem spolupráce má zdůrazňovat vzájemnou kooperaci vyspělé a rozvojové země. Zahraniční rozvojová spolupráce¹⁰ se také postupně vyvíjí. Započala v polovině 40. let 20. století. Je spojena s dekolonizací, po níž vyspělé státy začaly podporovat zlepšení životní situace a vývoje v bývalých koloniích, a zajisté i se zajištěním celosvětové bezpečnosti, jak bylo uvedeno výše. Rozvojová spolupráce je ale zároveň spjata i s Článkem 55 Kapitoly IX Charty OSN, který říká:

„Aby se vytvořily poměry stability a blahobytu, jež jsou nutné pro pokojné a přátelské styky mezi národy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, Organizace spojených národů bude podporovat:

- a) zvyšování životní úrovně, plnou zaměstnanost a vytváření podmínek pro hospodářský pokrok a rozvoj;*
- b) řešení mezinárodních hospodářských, sociálních, zdravotnických a příbuzných problémů, jakož i mezinárodní součinnost v oblasti kultury a výchovy;*
- c) obecnou úctu k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství a jejich zachovávání.“¹¹*

Následně byl v roce 1960 Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) vytvořen Výbor pro rozvojovou spolupráci (DAC)¹², jež shromažďuje data o poskytované pomoci a je dnes významnou platformou bilaterálních dárců.

---

¹⁰ V současné době se užívá slovní spojení „Zahraniční rozvojová spolupráce“, aby nedocházelo k záměně mezi rozvojovou spoluprací s regiony ČR apod. a rozvojovou spoluprací s jinými zeměmi.

¹¹ Charta organizace spojených národů: str. 24

¹² DACu se více věnuji v průběhu práce

Vývoj v oblasti poskytování pomoci se tedy postupně vyvíjel. Pomoc byla původně poskytována bez ohledu na bližší znalosti o jednotlivých zemích a jejich individuálních potřebách. Poskytovatelé z vyspělých zemí byli přesvědčeni, že vědí, jak nejlépe rozvojovým zemím pomoci. Od tohoto přesvědčení se již odstupuje a dnes je aktuální tzv. bottom-up přístup. To znamená, že názory a iniciativa samotných přijímacích zemí je pro pomoc základní a zásadní. Lidé z těchto zemí sami nejlépe vědí, co je pro ně nezbytné a jejich vlastní aktivita v rozvoji je klíčová. Probíhající změny pak lépe vyhovují podmínkám dané země a mentalitě jejich obyvatel a tudíž jsou jimi i snadněji přijímány a adaptovány. Tento přístup je zachycen i ve stěžejních dokumentech zahraniční rozvojové spolupráce, které jsou krátce přiblíženy v následující části.

3.1.1. Stěžejní mezinárodní dokumenty ZRS

Zahraniční rozvojová spolupráce nemůže být žádnému státu nakázána, je však podpořena několika mezinárodními dokumenty. Jejich dodržování nemůže být vymáháno, ale jednotlivé státy podepsáním těchto úmluv vyjadřují jejich podporu a svůj souhlas s nimi. Níže uvádím čtyři stěžejní dokumenty, z nichž tři vznikly pod záštitou Spojených Národů¹³ a jeden z Organizace pro ekonomickou a rozvojovou spolupráci¹⁴.

3.1.1.1. Konference o životním prostředí a rozvoji OSN – Agenda 21 (Rio de Janeiro, 1992)

V roce 1992 se v brazilském Rio de Janeiro uskutečnila konference OSN o životním prostředí a rozvoji tzv. „Summit Země“. Vzešel z ní programový dokument Agenda 21. Jedná se o program či plán pro 21. století, jak v globálním měřítku přejít na udržitelný rozvoj. Hovoří o rovnováze mezi spotřebou, populací a kapacitou planety Země. Agenda vidí v udržitelném rozvoji možnost poklesu chudoby a snížení ničení životního prostředí. Dokument oslovuje vlády, politiky, podnikatele, občanskou společnost atd. a nabádá ke globální spolupráci všech.

Agenda 21 se skládá ze čtyř oddílů¹⁵:

- 1) společenská a ekonomická sekce - chudoba, zdraví, demografie, lidská sídla
- 2) ochrana a správa přírodních zdrojů - atmosféra, deštné pralesy, oceány, radioaktivní odpad, biodiverzita
- 3) posilování role hlavních skupin - ženská hnutí, ochrana dětí, dělníci a zemědělci v rozvojových zemích
- 4) implementace finančních zdrojů a mechanismů - financování projektů, právní mechanismy, informovanost veřejnosti

Zároveň je ale třeba říci, že je koncepčním podkladem pro vytvoření tzv. Místních Agend 21¹⁶, což jsou programy konkrétních obcí, měst, regionů zavádějící principy trvale udržitelného rozvoje při zohledňování svých místních problémů.

---

¹³ Dále jen OSN

¹⁴ Dále jen OECD

¹⁵ Dostupné na http://cs.wikipedia.org/wiki/Agenda_21

¹⁶ Místní Agenda 21 = MA 21

Česká republika se v roce 1992 zavázala uplatňovat Místní Agendy 21. I přesto však začaly být MA 21 implementovány až v roce 1997. Ministerstvo vnitra ČR Agendu také zařadilo od roku 2006 mezi metody zvyšující kvalitu veřejné správy a ke konci roku 2008 bylo oficiálně evidováno již 134 projektů MA 21. „*K institucionálnímu posílení MA 21 přispělo v roce 2004 zahájení činnosti Rady vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR), resp. její Pracovní skupiny pro Místní Agendu 21 (PS MA 21). Jejím cílem je přispět k tomu, aby se MA 21 stala běžným nástrojem plánování v rámci veřejné správy v ČR.*“¹⁷

Dokument Agenda 21 se ale dočkal i své kritiky, a to hlavně za svou ambicióznost. Cíle byly moc vysoké a abstraktní. Tento názor zastávají ve své knize „Sustainable development: science, ethics, and public policy“ i John Lemons a Donald A. Brown. Ambicióznost dokumentu potvrzuje i stav životního prostředí a chudoby, který byl v roce 2000 stále neuspokojivý.¹⁸ Jelikož výsledky po vzniku iniciativy nebyly nejlepší, došlo na další summit OSN týkající se rozvoje. Jednalo se o světový summit v Johannesburgu v roce 2000, ze kterého vzešel nový programový dokument, a to tzv. Miléniová deklaráce, která obsahuje osm rozvojových cílů tisíciletí¹⁹.

3.1.1.2. Rozvojové cíle tisíciletí (OSN, 2000)

V roce 2000 bylo uskutečněno Valném shromáždění OSN, na kterém byla vytvořena tzv. Miléniová deklaráce. Jedná se o celkem tzv. osm cílů tisíciletí, které přijaly všechny členské státy, tedy i Česká republika, a pokusí o jejich naplnění do roku 2015. Cíle jsou jasně vymezeny²⁰:

- odstranění extrémní chudoby a hladu: snížení počtu lidí žijících za méně než jeden dolar na den a trpících hladem na polovinu
- zajištění základního vzdělání pro všechny
- podpora genderové rovnosti a posílení role žen ve společnosti
- snížení úmrtnosti dětí do pěti let o dvě třetiny
- snížení míry mateřské úmrtnosti o tři čtvrtiny

¹⁷ [http://envis.praha-mesto.cz/\(pm5ds245e2ovluihydrzuo55\)/default.aspx?ido=5323&sh=-473550853](http://envis.praha-mesto.cz/(pm5ds245e2ovluihydrzuo55)/default.aspx?ido=5323&sh=-473550853)

¹⁸ http://cs.wikipedia.org/wiki/Agenda_21

¹⁹ Více o Miléniové deklaraci v kapitole 3.1.1.3. Rozvojové cíle tisíciletí (OSN, 2000)

²⁰ Dostupné na: <http://www.czda.cz/mdg.php>

- boj s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi
- zajištění udržitelného stavu životního prostředí: integrovat principy udržitelného rozvoje do politiky a programů jednotlivých států a zabránit ztrátám přírodních zdrojů
- budování světového partnerství pro rozvoj: rozvíjet otevřený obchodní a finanční systém založený na jasných pravidlech, předvídatelnosti a absenci diskriminace (usilovat o dobré vládnutí, rozvoj a snižování chudoby, a to na národní i mezinárodní úrovni);
- řešit specifické potřeby nejméně rozvinutých zemí (přístup na trh pro vývoz z těchto zemí bez zatížení cly a dovozními kvótami; štedřejší poskytování oficiální rozvojové pomoci zemím, které se zavázaly ke snížení chudoby atd.)

Prozatímní vývoj v dosahování cílů tisíciletí byl zachycen v průběžné zprávě²¹, již čtvrté v pořadí, z 11. září 2008, která vychází ze statistik OSN a jiných mezinárodních institucí a je publikována Odborem OSN pro ekonomické a sociální otázky (DESA). Z odhadovaného počtu chudých, který tvoří 1,8 miliardy lidí došlo k poklesu na 1,4 miliardy a to mezi lety 1990-2005.²² Snížení chudých na polovinu je tedy dle OSN viděno jako reálný cíl. Je důležité si uvědomit, kde počty chudých ubývají. Je to především ve státech jihovýchodní Asie, ale v zemích subsaharské Afriky nikoliv.

Příznivými výsledky v oblasti vzdělávání jsou například počty žáků ve školách. Základní školy navštěvuje na 90 procent dětí a také více než 1,5 miliardy lidí získalo od roku 1990 přístup k nezávadné pitné vodě. Na druhou stranu, ale některé vodní zdroje vysychají, což může být hrozbou v budoucnu. Mateřská úmrtnost také nezaznamenává velmi pozitivní trend – při porodu ročně umírá více než půl milionu žen. Čtvrtina dětí v rozvojovém světě trpí podvýživou a více než třetina obyvatel měst žije ve slumech atd.

Ano, byl zaznamenávám jistý pozitivní vývoj, ale s tímto se nelze spokojit a je nutno ve snaze po zlepšení pokračovat a zároveň se snažit předcházet možným problémům ohrožujícím zlepšení stavu v rozvojovém světě. Mezi hrozby patří zpomalení ekonomiky a nárůst cen, hlavně cen potravin. V důsledku nynější hospodářské krize dochází ke škrtům v rozpočtech vyspělých států a následně i ke snižování výdajů na

---

²¹ Více informací na: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1448>

²² Odhady jsou prováděné Světovou bankou

rozvojové projekty v zemích třetího světa. „Zpomalování ekonomiky snižuje příjmy chudých, potravinová krize naopak zvyšuje počet hladovějících. Miliony lidí jsou nově zatlačovány do pasti chudoby. Negativně chudobu ovlivňuje i klimatická změna, vůči níž jsou nejzranitelnější právě ti nejchudší,“²³ varuje ve zprávě generální tajemník OSN Ban Ki-moon. Podle zprávy je dosažení stanovených cílů reálné, ale je potřeba dodržet sliby poskytnutí finanční pomoci od vyspělých států.

3.1.1.3. Monterreyský konsensus o financování rozvoje (2002)

Monterreyský konsensus je dokument navazující na Miléniové cíle tisíciletí a je pilířem agendy Financování pro rozvoj. Jedná se o určení nástrojů k naplnění cílů tisíciletí. Soustředí se na nedostatky mezinárodního systému, jež stěžují ekonomický a hospodářský růst rozvojových zemí. „Základním principem konsensu je vzájemná odpovědnost – rozvojové země nesou primární odpovědnost a musí dát do pořádku své politické, hospodářské a institucionální prostředí, zatímco vyspělé země je mají podporovat zvýšenou a efektivní rozvojovou pomocí a snadnějším přístupem na své trhy. Monterreyská konference tak představuje významný mezník v úsilí mezinárodního společenství o udržitelný rozvoj a potlačení chudoby.“²⁴

3.1.1.4. Pařížská deklarace o účinnosti pomoci (DAC/OECD, 2005)

Pařížská deklarace z března 2005 je reakcí na nízkou efektivitu rozvojové pomoci. Snahou dokumentu je přispět k jejímu zvýšení do roku 2010. Jedná se o sadu reforem obsahujících zásady, podle kterých by se měla poskytovaná pomoc řídit. a ukazatele měřitelnosti efektivity. Česká republika, stejně jako mnoho dalších dárců, deklaraci přijala a snaží se její principy postupně uvádět do praxe.

Pět základních principů vedoucích ke zlepšení účinnosti rozvojové pomoci je²⁵:

1. poskytování pomoci na základě požadavků partnerských zemí
2. přizpůsobení se programovým dokumentům partnerských zemí

---

²³ <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1448>

²⁴ http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_114.pdf

²⁵ http://www.rozvojovka.cz/humanitarni-pomoc-a-rozvojova-spoluprace_228_2.htm

3. vzájemná koordinace mezi donory
4. řízení pomoci zaměřené na výsledky
5. posilování vzájemné odpovědnosti

3.2. Vývoj české ZRS do roku 2004

3.2.1. ZRS ČR do roku 1989

Bývalé Československo se řadilo mezi země s vysokou mírou poskytování rozvojové pomoci v nejhudších státech světa. Na začátku 80. let bylo na bezplatnou pomoc vydáváno okolo 200 milionů Kč ročně a přes 700 milionů Kč jako přirážky k cenám dovážených surovin. Směřování pomoci však bylo podmíněno především ideologií daného státu než potřebností pomoci. Tato situace vyplývala z logiky Studené války a pomoc bývalého Československa se tak soustředila na země socialistické a na země československého zájmu z hlediska rozvoje dlouhodobých politických a hospodářských vztahů atd. Jednalo se tedy hlavně o Kubu, Mongolsko, Vietnam, Afghánistán, Etiopii atd.

Pomoc byla institucionálně zajišťována Komisí pro koordinaci poskytování pomoci a národněosvobozené hnutí. V roce 1980 byl v rámci Federálního ministerstva zahraničního obchodu zřízen zvláštní odbor pomoci rozvojovým zemím, jenž participoval na tvorbě dohod o vědecko-technické spolupráci a prováděcích dokumentů. Poskytovaná pomoc nabývala několika forem²⁶, a to:

- a) bezplatné hmotné finanční podpory: byla soustředěna do mimoevropských socialistických zemí a zemí přednostního zájmu a tvořily ji např. dodávky potravin, léků, náradí apod.
- b) technická pomoc: tato forma pomoci byla opět směřována do zemí přednostního zájmu a zemí mimoevropských. Zakládala se na přijímání stážistů, tvorbě učebních prostor či vysílání odborníků, kteří v daných zemích předávali své bohaté znalosti.
- c) poskytování stipendií: na vysokých školách pro studenty z rozvojových zemích (až 500 ročně)
- d) zvýhodněné dlouhodobé vládní úvěry: jednalo se o úvěry na odběr československého zboží a služeb.

---

²⁶ Jelínek, P., 2003: str. 73-74

3.2.2. ZRS ČR po roce 1989

I přesto, že díky poskytování pomoci před rokem 1989 získalo Československo dobré zkušenosti a základy pro poskytování rozvojové spolupráce, došlo po revoluci v listopadu 1989 v této oblasti k útlumu. V podstatě to ale vlastně bylo logické vyústění předešlých událostí. Dříve manipulovaná občanská společnost měla averzi k mezinárodní solidaritě a ještě umocněnější byl tento postoj, když rozvojovou pomoc měl řídit stát. Tento přístup byl sdílen jak veřejností tak i novou vládnoucí elitou.²⁷

Ke změně došlo až v roce 1995. Tento rok byl, dá se říci, jedním ze zlomových v rozvojové spolupráci České republiky. V roce 1995 se ČR stala členem OECD a schválila Zásady poskytování zahraniční pomoci²⁸ usnesením vlády č. 153/1995, jež bylo novelizováno usnesením č. 248/2003 ke Střednědobému výhledu financování ZRP ČR: *„Dle této novelizace se ZRP ČR řídí ročním programem, který spolu s návrhem rozpočtu předkládá ministr zahraničních věcí vždy do 21. května každého kalendářního roku – obojí s platností pro následující rozpočtový rok. Vládě se předkládá i návrh programu a výhled rozpočtu ZRP ČR na další dva roky, což vytváří předpoklad pro financování rozvojových projektů na víceleté bázi.“*²⁹ Ještě předtím byla ale v roce 2002 unesením vlády ČR č. 91/2002 přijata nová Koncepce české rozvojové pomoci na období 2002 – 2007³⁰, která byla vytvořena za účelem: *„...aktualizovat cíle, priority, finanční a organizační rámec zahraniční rozvojové pomoci ČR na období let 2002 až 2007. Podle nejobecněji přijímané definice rozumíme vládní zahraniční pomoci soubor finančních, materiálních a dalších transferů do přijímajících zemí, poskytovaných vládami států a jejich výkonnými orgány - vedle soukromé pomoci, která je poskytována privátní a občanskou sférou. Vládní ZRP může být z hlediska vztahu dárce poskytována dvoustranně (bilaterálně) nebo mnohostranně (multilaterálně) prostřednictvím mezinárodních organizací.“*³¹ Mimo jiné se Česká republika v roce 2002 stala čistým dárce rozvojové pomoci, tudíž sama již pomoc nepřijímá. V roce 2003 byl pak zřízen Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci (ORS) v rámci Ministerstva

---

²⁷ Jelínek, P.: 2003: str. 74

²⁸ Viz. http://www.czda.cz/about_rspol.php

²⁹ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fin_pomoc_svyc_12108.html?vd=1

³⁰

http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes/CD08EB02CBB63F2AC12571B6006D20EA?OpenDocument

zahraničních věcí ČR, jehož hlavním úkolem je koordinace zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci ČR v rámci orgánů státní správy.

Za další významný rok pro českou ZRS lze bezpochyby považovat i rok 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské Unie. Usnesením vlády č. 302/2004 byly nově přijaty "Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu ČR do EU"³². V dokumentu jsou jako hlavní cíle stanoveny: snížení chudoby, ekonomicko-průmyslový rozvoj, postupná integrace partnerských zemí do světové ekonomiky, rozvoj zemědělství, rozvoj a upevnění demokracie, lidských práv a řádné správy věcí veřejných, zavedení právních principů, řízení migrace, udržitelný rozvoj.³³

Mezi další dokumenty přijaté českou republikou patří³⁴:

Usnesení vlády ČR č. 664 z 1.6.2005 „Zahraniční rozvojová spolupráce v roce 2006 a střednědobý výhled jejího financování do roku 2008“

Usnesení vlády ČR č. 1311 z 12.10.2005 „Pravidla pro výběr a financování bilaterálních projektů zahraniční rozvojové spolupráce ČR“

Česká republika stále nemá platný zákon o zahraniční rozvojové spolupráci, který by tvořil pevný rámec pro efektivní poskytování zahraniční pomoci. V červnu 2009 byl ale ministrem zahraničních věcí Janem Kohoutem podán návrh zákona o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí, jehož vstoupení v platnost se předpokládá počátkem roku 2010. Zákon vymezuje základní pojmy, cíle a formy ZRS stejně tak jako pravidla pro nakládání s finančními prostředky a působnost subjektů zainteresovaných v ZRS.

31

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/obecne_informace_o_zrs_cr/koncepcie_zrs_cr_2002_2007/uvod.html

³² Dostupné na:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/obecne_informace_o_zrs_cr/zakladni_dokumenty/zasady_rozvojove_spoluprace_po_vstupu_do.html

³³ http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/66E45F679EF975CAC12571B6006EB537

³⁴ Usnesení Vlády jsou dostupné na:

http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes2?OpenView

3.2.2.1. Druhy poskytované pomoci

Jak je definováno v Koncepci ZRS z roku 2002, Česká republika poskytuje pomoc několika různými formami. Patří mezi ně samostatná pomoc neziskových organizací, soukromých subjektů atd., ale jelikož je tato práce zaměřena na transformaci české ZRS, věnuji se převážně pomoci zajišťované vládou a jejími výkonnými orgány. Tuto pomoc lze rozdělit na multilaterální neboli mnohostrannou, trilaterální čili trojstrannou a bilaterální neboli dvoustrannou.

Multilaterální je pomoc prostřednictvím příspěvků na rozvojovou spolupráci do mezinárodních finančních institucí organizací jako jsou OSN a EU.

Pod **trilaterální** pomoc se řadí projekty v rozvojových zemích realizované českou stranou v kooperaci s organizací z jiné rozvinuté země např. ČR od roku 2005 spolupracuje na projektech s kanadskou rozvojovou agenturou CIDA či koordinuje společně s Německem dobrovolnické mise skrze GLEN³⁵ projekt.

Bilaterální ZRS je naopak realizovaná pouze českou stranou a jejími partnery z rozvojových zemích, do nichž pomoc proudí. Jedná se o rozvojové projekty, poskytování stipendií, humanitární pomoc, transformační spolupráci, oddlužení a pomoc uprchlíkům.

Pro účel této práce se budu zabývat převážně pomocí bilaterální a tedy i organizacemi zabývajícími se poskytováním bilaterální pomoci. Zaměřím se hlavně na rozvojové projekty vykonávané ve spolupráci s prioritními zeměmi ČR. Je to z toho důvodu, abych poukázala na institucionální zajištění dlouhodobé rozvojové spolupráce, která je v současnosti preferována a je považována za efektivnější než spolupráce krátkodobá jako jsou např. humanitární akce. Realizované projekty bývají často technického neboli odborného rázu tj. předávání know-how, poradenství atd., dále pak bývají v oblasti vzdělávání, ekonomických a sociálních infrastruktur a finanční spolupráce. Jejich témata jsou definovaná na základě programů rozvojové spolupráce s prioritními zeměmi a je snaha aby jejich podněty spolupráce vycházely přímo od institucí ze zainteresovaných partnerských rozvojových zemích.

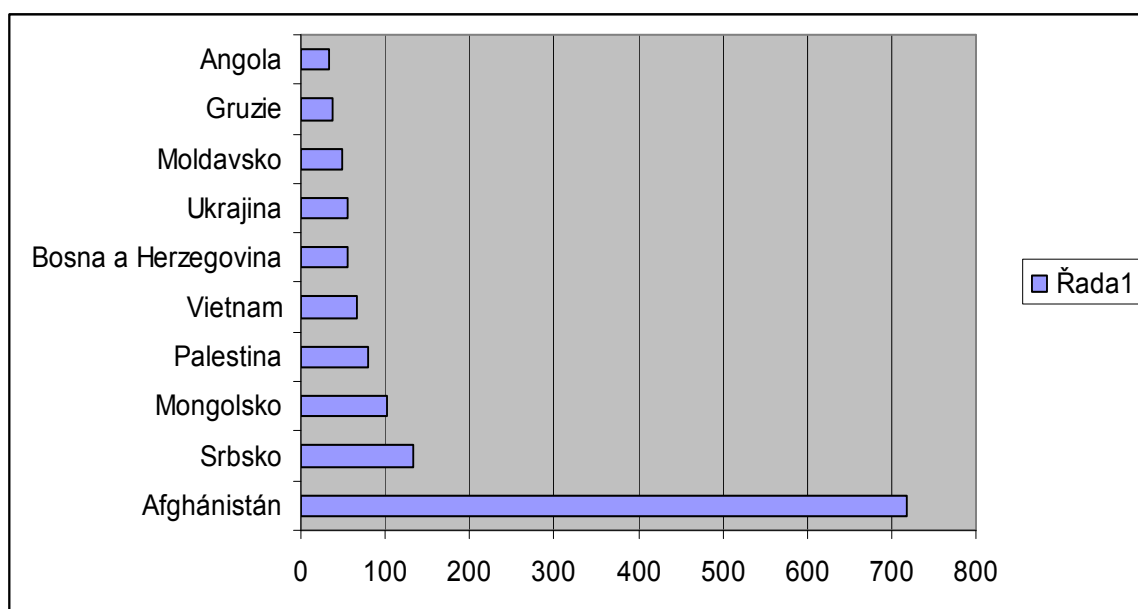
ČR má v současnosti osm dlouhodobých prioritních zemích, kterým přednostně poskytuje pomoc. Tyto země byly stanoveny v Zásadách z roku 2004 po zvážení kritérií

---

³⁵ O projektu GLEN více na stránkách www.inexsda.cz

potřebnosti, kapacit pro příjem pomoci a tradice rozvojové spolupráce a jsou jimi: Angola, Bosna a Hercegovina, Jemen, Moldavsko, Mongolsko, Srbsko a Černá Hora³⁶, Vietnam a Zambie. Dále byly na základě mezinárodní situace určeny dvě země se střednědobou prioritou, a to Afghánistán a Irák. Otázkou, která zde vyvstává, je, zda stanovený počet prioritních zemí je příliš veliký či nikoli? V následně uvedeném grafu je pak možno vidět 10 zemí, kam bylo v roce 2008 poskytnuto Českou republikou nejvíce bilaterální pomoci, celkem 1995,5mil Kč. Jedná se o tzv. bilaterální oficiální rozvojovou pomoc (ODA = Official Development Aid), což je odborný výraz pro pomoc poskytovanou vládou a jejími výkonnými orgány.

Graf č. 1: 10 největších příjemců bilaterální ODA ČR v roce 2008 (v mil. Kč)³⁷

Zdroj: Vytvořeno podle grafu ze statistické přílohy ZRS ČR 2004-2008 dostupného na: http://www.mzv.cz/public/44/cd/d1/421919_268744_MZV_RS_Statistika_09_220x308_CZ.pdf

Česká republika postupně svou pomoc zvyšuje – v roce 2008 bylo na rozvojovou spolupráci prostřednictvím ODA vydáno celkem 4245,3 ml.Kč, což dělá 0,124% HND. Z toho připadlo na bilaterální pomoc 47% a na multilaterální 54%³⁸. Avšak: „Dle usnesení Evropské rady z května 2005, v němž se nové členské státy EU zavazují „usilovat o navýšení podílu objemu financí na zahraniční rozvojovou spolupráci na 0,17 % HND v roce 2010 a 0,33 % HND v roce 2015“, by ČR měla v následujících

³⁶ V roce 2006 Černá Hora vyhlásila svou nezávislost, ale dle Zásad je spolu se Srbskem stále řazena mezi země prioritní.

³⁷ V Afghánistánu jsou realizovány hlavně rekonstrukční projekty a to převážně ve školství a dopravě.

³⁸ Trilaterální pomoc ve statistikách MZV nebyla samostatně uvedena.

*letech pomoc rozvojovým zemím výrazně navýšit.*³⁹ Je toho ale ČR schopna dostát, obzvláště vezmeme-li do úvahy současnou ekonomickou krizi? Tého otázky a tomu, jak se k dané situaci Česká republika postavila, bude věnována větší pozornost v dalších částech práce.

3.2.2.2. Institucionální zajištění české bilaterální ZRS

Oficiální zahraniční rozvojová spolupráce České republiky je zajišťována Ministerstvem zahraničí ČR (MZV), které je odpovědné vládě ČR za oblast zahraniční rozvojové spolupráce. Vláda ČR jako nejvyšší výkonný orgán schvaluje koncepce ZRS, plány bilaterální rozvojové spolupráce atd. Řízením a koordinací jednotlivých orgánů státní správy v oblasti české ZRS je tedy pověřeno MZV, které určuje teritoriální a sektorové priority a zároveň vytváří koncepce a plány české ZRS, stejně tak jako zajišťuje evaluace vybraných rozvojových projektů, programů. Zároveň shromažďuje informace o rozvojové činnosti z jednotlivých resortů, jimiž jsou ministerstva. Ucelené údaje jsou pak poskytovány pro účely EU, OECD a jiných mezinárodních organizací.

Pod MZV jako koordinační orgány spadají **Odbor zahraniční spolupráce a humanitární pomoci (ORS)** a **Rada pro zahraniční spolupráci (Rada pro ZRS)** a **Česká rozvojová agentura (ČRA)** jako složka organizační. ORS vznikl v roce 2003 a zabývá se koncepčními a praktickými otázkami zahraniční spolupráce v rámci státní správy. Rada pro ZRS, která vznikla usnesením č. 1439 z 19. prosince 2007⁴⁰, má za úkol zajistit koherenci ZRS a dávat doporučení ministru zahraničních věcí. Rada má pravomoc vyjadřovat se kromě jiného ke stěžejním dokumentům týkajících se ZRS, a to hlavně k těm předkládaným vládě ČR jako např. ke koncepcím ZRS, ročním plánům atd. Členy jsou kromě předsedy, jímž bývá náměstek mistra MZV, po jednom zástupci z Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva vnitra, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva zemědělství, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva kultury, Ministerstva obrany, Úřadu vlády – Útvaru místopředsedy vlády pro evropské záležitosti, Státního úřadu pro jadernou bezpečnost, Českého statistického úřadu,

---

³⁹ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvojova-spoluprace-cr/rozvojova-spoluprace-cr-cile-a-motivace/1001674/44906/#b3>

⁴⁰ Její obsah dostupný na:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/rada_pro_zahranicni_razvojovou_role_rady_pro_zrs_a_jeji_statut.html

Českého fóra pro rozvojovou spolupráci a Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci.

Jak již bylo zmíněno Česká rozvojová agentura vznikla jako organizační složka ZRS. Byla vytvořena v rámci transformace české ZRS k 1.1.2008 usnesením vlády č. 1070/2007 o transformaci systému ZRS ČR a nahradila tak dříve fungující Rozvojové středisko zřízené v roce 2001 Ústavem mezinárodních vztahů. Zatím trpí nedostatkem kvalifikovaných pracovníků, ale její význam vzrůstá a postupem času by měla naplňovat všechny zde jmenované úkoly⁴¹:

- Identifikace témat spolupráce v prioritních zemích ve spolupráci se zastupitelskými úřady a resortními ministerstvy.
- Formulace projektů rozvojové spolupráce a zadávací dokumentace.
- Spolupráce na přípravě podkladů pro dotační výběrová řízení MZV.
- Vypisování a vedení výběrových řízení.
- Uzavírání smluv s dodavateli zboží, služeb a prací v rámci projektů ZRS.
- Řízení a průběžná kontrola realizace projektů ZRS ve spolupráci se zastupitelskými úřady.
- Analyzování sociálního a ekonomického rozvoje v partnerských rozvojových zemích a činnosti jiných donorů.
- Informování realizátorů a zainteresované veřejnosti o ZRS.
- Podpora českých subjektů usilujících o zapojení do realizace projektů v rámci rozvojové spolupráce ostatních dárců, zvláště pak EK.
- Podpora posilování kapacit nevládních organizací a dalších subjektů aktivních v ZRS, včetně organizace školení v dovednostech potřebných pro realizaci ZRS.
- Vytváření podkladů pro zprávy o ZRS.

ČRA úzce spolupracuje s ORS, ale též s jednotlivými odbory sekce mimoevropských zemí a rozvojové spolupráce/MZV. Jsou čtyři a jsou specializované na různé části světa: Odbor amerických států, Odbor států Asie a Pacifiku, Odbor států Blízkého východu a severní Afriky a Odbor států subsaharské Afriky. S nimi pak ČRA konzultuje projekty realizované v jednotlivých částech světa.

---

⁴¹ <http://www.czda.cz/about.php>

Kromě již uvedených úkolů a spolupráce s orgány MZV je ČRA jako organizační orgán MZV důležitá v komunikaci se zastupitelskými úřady (ZÚ) z jednotlivých partnerských zemích ČR, ve kterých jsou rozvojové projekty realizovány. ZÚ jsou nenahraditelné v komunikaci s institucemi v partnerských zemích, hlavně pak s tamními orgány státní správy. Je tomu tak díky znalosti podmínek a zvyklostí v daných zemích. Vzájemná komunikace ZÚ a ČRA je tudíž stěžejní pro správnou identifikaci, plánování a monitorování projektů v konkrétních rozvojových zemích.

Mimo výše uvedené povinnosti je Česká rozvojová agentura také členem mezinárodní platformy Development practitioners⁴², která sdružuje 12 evropských organizací zabývajících se rozvojovou spoluprací. Převážně se jedná o rozvojové agentury a to z Belgie, České republiky, Francie, Rakouska, Slovenské republiky a Španělska. Dále jsou členy tři německé a jedna britská organizace zabývající se rozvojovou spoluprací a část Evropské komise věnující se této oblasti, tj. EuropeAid. Platforma slouží jako místo k předávání si informací a pomáhá ke kooperaci evropských agentur na poli rozvojové spolupráce. Jejím cílem je zlepšení a harmonizace společných aktivit evropských aktérů na implementační úrovni ZRS. Platforma je ale ještě mladá a její vnitřní organizace se stále ještě formuje. K jejímu prvnímu informačnímu setkání došlo v listopadu roku 2005 a k dalšímu pak až v roce 2007.

Dále v realizaci rozvojové spolupráce ČR hrají roli i jednotlivá **resortní ministerstva**, jimiž jsou Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), Ministerstvo životního prostředí (MŽP), Ministerstvo zemědělství (MZe), Ministerstvo vnitra (MV), Ministerstvo dopravy (MD), Ministerstvo zdravotnictví (MZd), Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Každé ministerstvo se zabývá realizací projektů spadajících pod něj svou povahou, tzn. například projektům výstavby železnic se věnuje Ministerstvo dopravy a MZV má ve své gesci projekty podpory demokracie, rozvojového vzdělávání atd.⁴³ Ministerstvo financí (MF) kromě realizace projektů ve své sekci spolupracuje s mezinárodními finančními institucemi, jako např. s Mezinárodním měnovým fondem, Světovou bankou atd. a zároveň zajišťuje financování jednotlivých projektů ostatních ministerstev. V původním systému, který fungoval před započítáním transformace a který stále ještě částečně funguje, obdrželo

---

⁴² Více informací o platformě na: <http://www.dev-practitioners.eu/>

⁴³ Tématické rozdělení zahraniční rozvojové spolupráce viz. Příloha č.3

každé z resortních ministerstev do své gesce od MF určitý rozpočet na bilaterální projekty, z něhož pak zajišťovalo jejich realizaci. To znamená, že každé ministerstvo uskutečňovalo projekty ve svém specifickém sektoru, což bylo dobré z hlediska jejich odbornosti, ale zároveň to způsobovalo roztržitost systému. Každé ministerstvo mělo své postupy a chybělo centrální řízení projektů stejně tak jako centralizace financí. Snahou transformace je tedy přeskupit organizaci rozvojové spolupráce k jejímu sjednocení a následně větší účinnosti. Prozatím jsou některé projekty stále realizovány jednotlivými gesčními ministerstvy, avšak všechny by měly postupně přejít pod kompetenci ČRA. Této změně se budu blíže věnovat v hlavní části této práce, v části transformace ZRS ČR.

Pro snazší uvědomění si potřeby přeorganizování systému české ZRS přidávám následující schéma č.1, kde je vidět původní propojenost jednotlivých orgánů zajišťujících českou ZRS. Jedná se o vizualizaci vztahů jednotlivých orgánů ještě před počátkem transformace (z roku 2006).

Ze schématu jsou patrné vztahy mezi jednotlivými orgány české ZRS. Ministerstvo financí poskytovalo finance každému ministerstvu zvlášť, namísto toho aby šel tok na všechny projekty přes jednu instituci. Ministerstvo zahraničních věcí mělo jako koordinační orgán, za pomoci rozvojového střediska, na starosti řízení všech resortních ministerstev. Ta pak samostatně řídila projekty pod ně spadající, s čímž souvisela i přímá komunikace realizačních ministerstev se zastupitelskými úřady v partnerských zemích.

Již na první pohled je tedy patrná složitost vztahů. Vyjádřilo se k ní i občanské sdružení EDUKON v kampani *Česko proti chudobě 2006*: „Existující systém znemožňuje ČR plnění mezinárodních závazků v oblasti ZRS. V roce 2005 se ČR přihlásila k tzv. Pařížské deklaraci o efektivnosti pomoci, mezi jejíž nejdůležitější body patří důraz na harmonizaci poskytování pomoci dárcovskými zeměmi. Česká republika se ale se svojí rozvojovou spoluprací nemůže efektivně harmonizovat s ostatními dárcovskými zeměmi, když je pro ni vážným problémem harmonizace aktivit jednotlivých resortních ministerstev.“⁴⁴

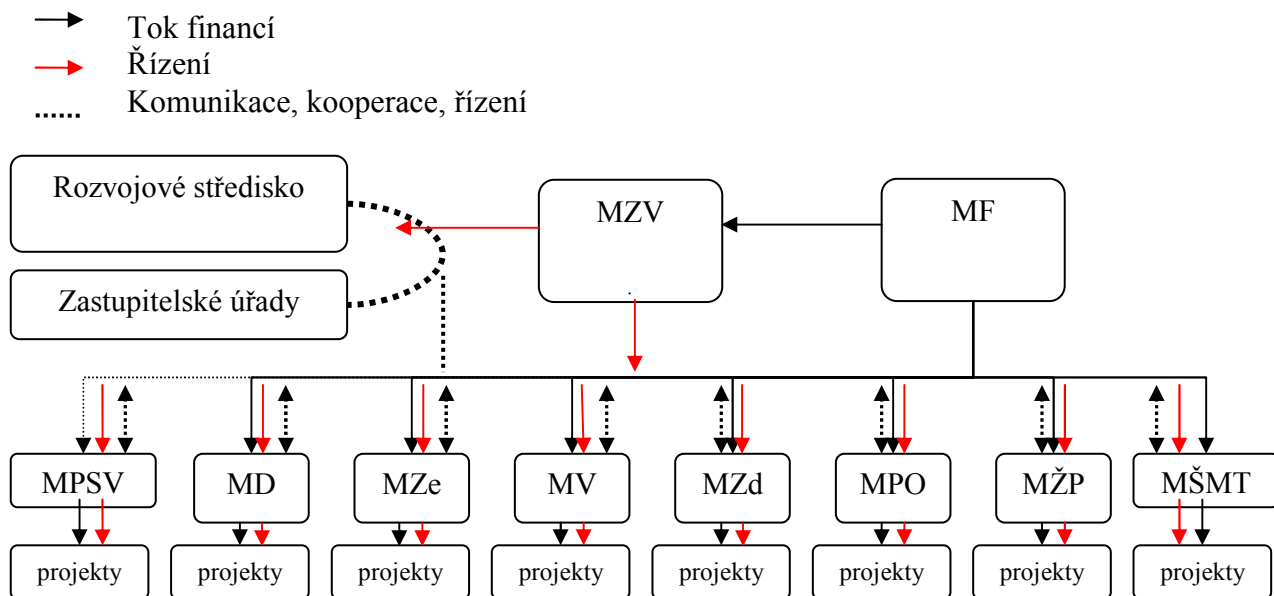
---

⁴⁴ EDUKON, 2006: str. 36

Takováto struktura byla tudíž nepružná, komplikovaná a chaotická, a proto byla potřeba systém české ZRS sjednotit a zefektivnit. Řízení většiny projektů by se, pro zjednodušení a větší transparentnost, mělo v průběhu transformace sjednotit pod jednu organizační složku, pod nově vzniklou ČRA.

Schéma č. 1: Organizační struktura české ZRS před počátkem

Zdroj: Česko proti chudobě 2007, str. 36

3.2.2.3. Další aktéři aktivní v bilaterální ZRS ČR

Na realizaci rozvojových projektů samy orgány státní správy nestačí a tak dochází k jejich spolupráci s aktéry ze soukromého či akademického sektoru, s neziskovými či státními a příspěvkovými organizacemi a jinými donory ze zahraničí.⁴⁵

Soukromý sektor představují české firmy spolupracující na projektech v rozvojových zemích. Tyto firmy v roce 2007 vytvořily na podnět státu svou platformu tzv. Platformu podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci⁴⁶, která slouží jako prostředník mezi soukromým a státním sektorem. Byla založena Svazem průmyslu a dopravy ČR, Svazem strojírenské techniky a Asociací podniků českého železničního průmyslu. Je to nezisková organizace zaměřená na podporu podnikatelských aktivit českých subjektů v

⁴⁵ V této části vycházím převážně ze souhrnné zahraniční spolupráce ČR 2007

⁴⁶ <http://www.ppzrs.cz/www/display.asp?id=7&idi=1>

rozvojových zemích a zajištění širšího přístupu firem k informacím o rozvojovém sektoru a o jeho zakázkách. Hlas soukromého sektoru při diskuzích o projektech, rozpočtech či pravidlech přidělování státních zakázek do rozvojových zemí chyběl, a tak Platforma získala jedno místo pro svého zástupce v Radě pro ZRS ČR.

Mezi záměry platformy patří:

- zvýšení podílu českých firem v projektech rozvojové spolupráce
- zastřešení zájmu firem věnujícím se rozvojovým projektům vůči zadavatelům projektů
- výměna informací o zkušenostech z realizace projektů v rozvojových zemích

Neziskový sektor tvoří neziskové organizace (NO) zabývající se rozvojovou spoluprací. V ZRS hrají významnou roli – v roce 2007 bylo jejich prostřednictvím předáno do rozvojových zemí na 150 mil. Kč. Vláda ČR spolupracuje asi s 30-ti NO, z nichž je většina sdružena v platformě nevládních neziskových organizací FoRS⁴⁷ (Fórum pro rozvojovou spolupráci), která vznikla v roce 2002. V současné době má na 32 členů a slouží pro výměnu informací a zkušeností a zároveň jako Platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci zastupuje své členy a hájí své zájmy v Radě pro ZRS ČR.

Do bilaterálních projektů české ZRS je zapojen i **akademický sektor**. Dopomáhá k rozvoji školství v partnerských zemích, např. Česká zemědělská univerzita se podílí na projektech modernizování středního zemědělského školství v Angole, zároveň přispívá i k lepší informovanosti české veřejnosti o ZRS a ke zvýšení počtu odborníků na problematiku ZRS. Univerzita Palackého v Olomouci např. každý rok otevírá bakalářský a magisterský program rozvojových studií. Na Vysoké škole ekonomické v Praze se pro změnu nabízí Rozvojová studia pouze jako vedlejší specializaci fakulty Mezinárodních vztahů a na ostatních univerzitách či školách jsou vypisovány jen jednotlivé předměty týkající se dané problematiky. V tomto směru by bylo záhodno zlepšení, ale to není hlavním tématem této práce, tudíž se tím nebudu hlouběji zabývat.

---

⁴⁷ <http://www.fors.cz/cz/novinky/novinky>

Některé bilaterální projekty řízené státními orgány jsou rovněž realizovány pomocí **státních a příspěvkových organizací**. Fakultní nemocnice v Motole například zajišťovala vybavení zdravotnických zařízení ve Vietnamu.

Na závěr této části je třeba ještě zmínit spolupráci s **aktéry ze zahraničí**. V těchto situacích se jedná o výše zmiňovanou trilaterální rozvojovou spolupráci. Kooperace s jinými zeměmi je velmi důležitá. Země se doplňují a zároveň si navzájem předávají cenné informace, jež pomáhají zefektivnit poskytovanou pomoc. Příkladem takové spolupráce je existence již zmíněné platformy Development practitioners či společný projekt s Lux-Development, lucemburskou rozvojovou agenturou, v Mali, který se týkal zásobování venkovských oblastí v tamním okrese Barouéli vodou.⁴⁸

3.2.2.4. Realizace české bilaterální ZRS⁴⁹

Realizace české bilaterální ZRS nebo spíše návod k jejímu efektivnějšímu řízení je zpracován v Manuálu projektového cyklu ZRS ČR. Základní pravidla vycházejí z výše uvedeného usnesení č. 1311/2005 „Pravidla pro výběr a financování bilaterálních projektů zahraniční rozvojové spolupráce ČR“. Manuál podrobně popisuje každou jednu fázi projektového cyklu. Cyklus ve své podstatě odpovídá tzv. fázovému modelu, který se skládá z jednotlivých na sebe navazujících etap. Fázovým modelem⁵⁰ se zabýval například Garry D. Brewer a jím určené etapy byly: iniciace, estimace, selekce, implementace, evaluace a terminace. V případě rozvojové politiky je určeno pouze pět etap, jimiž jsou: programování, identifikace, formulace, realizace a evaluace. Poslední fáze uvedená Brewerem se mísí s fází realizace a evaluace. Pro lepší představu o funkcích jednotlivých fázích je zde každé z nich věnován stručný popis. Zároveň je důležité uvědomit si vzájemnou provázanost daných fází.

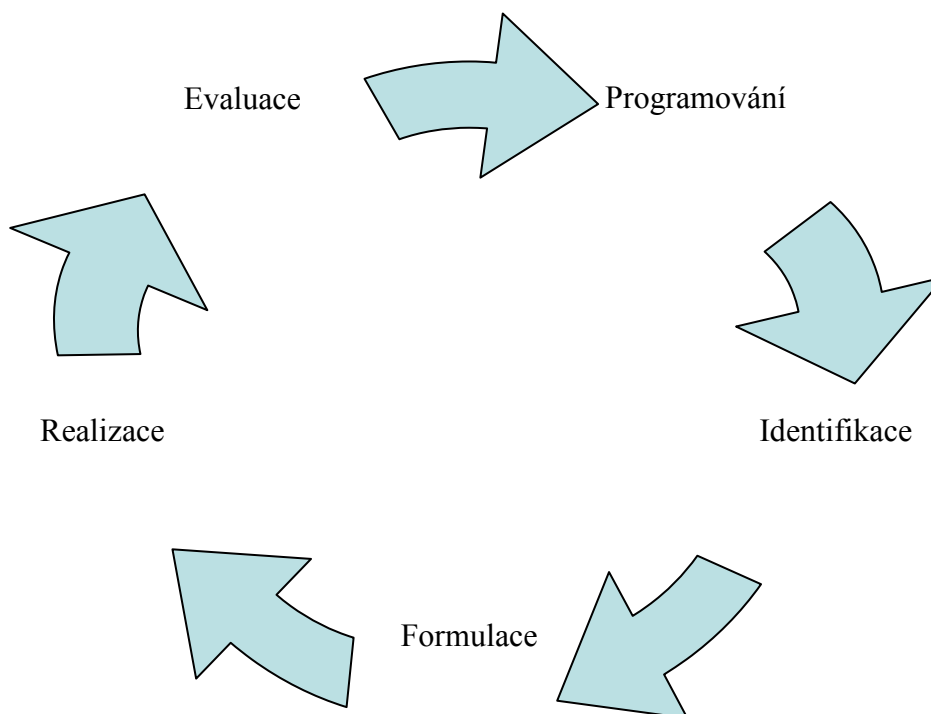
---

⁴⁸ Více informací o projektu lze nalézt na <http://www.czda.cz/trilat1.php>, informace nejsou ale ucelené a to z důvodu neaktuálních informací na stránkách ČRA.

⁴⁹ Vycházím převážně z dat z Manuálu ZRS ČR a z výroční zprávy o ZRS ČR 2007

⁵⁰ Vycházím z článku The foundations of Policy Analysis: str. 1-30

Graf č. 2: Projektový cyklus ZRS ČR

Zdroj: Manuál: 2006

Programování je fází první. Ministerstvo zahraničních věcí ČR spolu s Českou rozvojovou agenturou, která konzultuje se zastupitelskými úřady a gestorskými ministerstvy, připravuje strategické programy (oblasti) spolupráce pro jednotlivé prioritní země, např. zlepšení v oblasti vzdělávání. Programy jsou založeny na aktuálních potřebách zemí, jejich politické, sociální a ekonomické situaci a na přítomnosti jiných aktérů rozvojové spolupráce. Stanovené programy spolupráce musí pak být schválené vládou ČR.

Identifikace je užší než fáze programování. Dochází v ní k identifikaci témat rozvojové spolupráce, např. je nedostatek škol, kvalifikovaných učitelů, pomůcek k vyučování, know-how atd. Důležitá je relevance témat. Identifikaci provádějí zaměstnanci České rozvojové agentury s pomocí zastupitelských úřadů. V této fázi je také významná a nepostradatelná komunikace s partnery z přijímacích zemí.

V další fázi dochází ke konkretizaci projektů zahraniční spolupráce, tzn. k určení cílů, výstupů, jednotlivých aktivit souvisejících s realizací jako je finanční plán, plán

koordinace, řízení atd. Tato etapa se nazývá **formulace**. Během ní se klade důraz i na přezkoumání proveditelnosti projektu a jeho relevance. Jednotlivá rezortní ministerstva rozhodují, kdo bude projekt formulovat. Na realizaci projektu tedy vyhlásí výběrové řízení dle zákona o veřejných zakázkách č. 40/2004 Sb. nebo tzv. dotační titul do výše 2 mil. Kč. Forma realizace je určena dle charakteru projektu, např. pokud se jedná o dodání strojů, přistoupí se k veřejné zakázce, pokud se jedná o osvětlu, předpokládá se, že ji budou vykonávat NO a přistupuje se k dotačním titulům. V případě veřejné zakázky projekt formuluje samo gesční ministerstvo, v případě dotačního titulu je projekt sepsán uchazeči o titul.

Ve fázi **realizace** přichází na řadu uskutečňování formulovaného projektu výhercem výběrového řízení či příjemcem dotace. Finanční a lidské zdroje jsou uplatňovány pro dosažení, v předchozích fázích stanovených cílů. Během realizace je vedena dokumentace o průběhu a v předem stanovených intervalech jsou sepisovány tzv. průběžné, roční zprávy atd. Dokumentace je zasílána resortnímu ministerstvu. Jedná se o monitoring, do něhož jsou zapojeny také zastupitelské úřady příslušných zemí, MZV a ČRA, které zprávy od realizátorů ověřují. Význam monitoringu je zásadní. Pokud se jeho pomocí zjistí komplikace při realizaci, lze projekt v průběhu modifikovat, což pak slouží k větší efektivitě poskytované zahraniční spolupráce.

Význam poslední fáze se neustále stupňuje. Jde o fázi **evaluace** neboli zhodnocení poskytnuté zahraniční spolupráce. Provádí se při ukončení nebo po ukončení projektu. Jsou také uskutečňovány v průběhu realizační fáze. Evaluace prochází tudíž celým projektovým cyklem a pomáhá uvědomit si vzájemnou propojenost všech fází procesu. Mimo jiné lze evaluaci rozdělit na interní (prováděnou orgány přímo zapojenými do realizace, administrace projektu), na polonezávislou (prováděna zapojenými i nezávislými subjekty) a nezávislou (prováděna subjektem nezapojeným do intervence, který je transparentně vybrán Českou rozvojovou agenturou). Cílem této fáze je zhodnotit dosažení stanovených cílů, dopady realizovaného projektu, jeho efektivitu atd. I přes důležitost této etapy, je evaluován malý počet realizovaných projektů. Děje se tak hlavně z důvodu nedostatku kapacit provádějících evaluaci. Projekty, které jsou hodnoceny, jsou vybírány na základě jejich charakteru, místa jejich realizace a objemu financí do nich vložených.

3.2.2.5. Česká ZRS a její problémy

Rozvojová politika České republiky se sice od počátku 90. let zlepšovala, ale i tak se potýká s mnoha problémy. Za jeden z hlavních nedostatků je považována její **roztříštěnost** mezi jednotlivá resortní ministerstva. Jednotlivé projekty jsou realizovány resortními ministerstvy, ale na tvorbě témat a identifikace projektů se spolupodílí i ČRA, ostatní orgány MZV a samozřejmě také odpovídající zastupitelské úřady. Evaluace je pak prováděna samotným realizátorem, Ministerstvem zahraničních věcí či nezávislým subjektem. Z tohoto je zřetelná komplikovaná struktura, v níž se dá ztratit mnoho informací. Uspořádání zamlžuje odpovědnost za jednotlivé kroky prováděné v průběhu uskutečňování projektu a způsobuje tak netransparentnost systému. Z roztříštěnosti ZRS následně vyvstává menší flexibilita a malá rychlost změn v systému, jež je spojena s komplikovanou komunikací, jak lze vidět ve výše zobrazeném grafu č.2. Informace musí projít přes mnoho orgánů ZRS a to proces výrazně zpomaluje. Zajisté může docházet i k tomu, že ne všechno je prokomunikováno, informace se v průběhu „ztratí“, jelikož vznikne domněnka, že jiný orgán je již předal. Je možná i duplikace problémů, kdy dva orgány začnou řešit tentýž problém, například když se projekt v gesci Ministerstva zemědělství částečně dotýká i jiného odvětví např. dopravy, tak je možné, že ho samostatně začne řešit i Ministerstvo dopravy. To znamená, že i přes hustotu komunikačního propojení mezi orgány ZRS ČR, může chybět jejich provázanost a flexibilita. To následně způsobuje neefektivitu systému. S rozdělením projektů pod jednotlivá ministerstva přichází i malá viditelnost české zahraniční rozvojové spolupráce.

Dalším problémem je **počet prioritních zemí**. Je sice pravda, že se jejich číslo od přijetí Zásad ZRS ČR v roce 2004 výrazně snížilo a Vláda ČR redukovala jejich počet z dvaceti na osm. Otázkou ale zůstává, zda je prioritních zemí stále hodně nebo ne? Jejich vysoký počet totiž zamezuje lepší koncentraci pomoci, která je pak rozložena do více menších projektů, namísto intenzivnějšího se soustředění na menší množství projektů. Jak se o tom ve své práci zmiňuje Urbanová, je podle jí oslovených expertů z akademického sektoru prioritních zemí akorát.⁵¹ Na druhou stranu, DAC/OECD je

---

⁵¹ Urbanová oslovila Vladimíra Kváču z Vysoké školy ekonomické a Jiřího Hejkrlika z České zemědělské univerzity

přesvědčeno, že toto číslo je velké.⁵² Tudíž zde nastává patová situace a při rozhodování je nutno vzít v úvahu schopnost zajistit dostatečné množství financí a lidských kapacit.

Když byla zmínka o financích, je příhodné ji rozebrat více, jelikož je to také jedna z problematických oblastí české ZRS. Rozpočet byl před transformací rozdělován mezi jednotlivá ministerstva a celkovou finanční částku určenou na bilaterální zahraniční rozvojovou spolupráci bylo možné vyčíst z rozpočtu. Celková částka na bilaterální spolupráci však nebyla zjistitelná z jedné položky státního rozpočtu a k jejímu zjištění musely být sečteny objemy financí přidělené jednotlivým ministerstvům. O tom, kolik financí na projekty ZRS bylo před transformací přidělováno jednotlivým ministerstvům, rozhodoval počet právě probíhajících či počet nově formulovaných projektů pro následující rok. Jakým způsobem bylo určováno, na který z nově definovaných projektů by měly být dány finance? To byla pravděpodobně otázka naléhavosti, závazků a politiky. O tomto procesu nejsou ucelené informace dohledatelné. Lze tedy říci, že v tomto směru bylo **financování české ZRS** netransparentní. Krom toho nejednotnost rozpočtu, jeho roztržitost mezi jednotlivá ministerstva namísto převodu celkového obnosu financí do jedné instituce, která by je pak přerozdělila na jednotlivé projekty, rozvojovou spolupráci svým způsobem oslabovalo a do dokončení transformace stále oslabovat bude. Pomoc je takto méně viditelná a také to její proces výrazně zpomaluje. Převod peněz přes jeden orgán je rychlejší i logisticky snazší. To ovšem úzce souvisí s převodem řízení veškerých projektů pod jednu instituci. Touto institucí má být ČRA.

Kromě struktury financování je třeba se krátce zmínit i o objemu finančních prostředků na ZRS. ČR se zavázala usilovat o navýšení objemu financí na svou ZRS na 0,17 % HND v roce 2010 a na 0,33% HND v roce 2015. Postupně se podíl sice zvyšuje (0,11% v roce 2007, 0,124% v roce 2008), ale s právě probíhající ekonomickou krizí se ani oblast zahraniční spolupráce neobejde bez škrtů. Rozpočet byl již v průběhu roku 2009 snížen o 5% a v roce 2010 se počítá s ještě razantnějším poklesem.

Jako poslední z problémů uvádím **nedostatek lidských kapacit v české ZRS ČR**. Jedná se hlavně o malý počet kvalifikovaných pracovníků např. v České rozvojové agentuře. Není ale tolik možností nové kapacity získat. V ČR nabízí ucelený studijní

---

⁵² Tímto se pak blíže zabývám v doporučení DAC/OECD v následující kapitole.

Diplomová práce

program rozvojové problematiky pouze jedna univerzita, a to již zmíněná Univerzita Palackého v Olomouci.

4. Transformace české ZRS

Jak bylo zmíněno v předešlé části, rozvojová politika ČR se potýkala a i přes optimalizaci se stále potýká s množstvím problémů. Ve své snaze o vylepšení své rozvojové politiky a zvýšení její efektivity ale nepolevuje. Jednotlivé kroky ke zlepšení jsou viditelné již v Koncepti z roku 2002 a dílčích usnesení Vlády ČR. Již vstup do EU znamenal velký krok směrem k zefektivnění pomoci a to proto, že členství v EU s sebou přináší v této oblasti i různé závazky. „ČR se zavázala primární legislativu ES v oblasti politiky rozvojové spolupráce přijmout a dodržovat k okamžiku vstupu do EU bez výjimek a přechodných období. Znamená to zejména přijetí závazku koordinovat politiku v oblasti rozvojové spolupráce a sladovat programy pomoci s EU a ostatními členskými zeměmi, včetně koordinovaného vystupování v mezinárodních organizacích a konferencích, stejně jako přijetí závazku přispívat k uskutečňování komunitárních programů pomoci.“⁵³

Konkrétně se tím pro ČR otevírá i možnost aktivní participace ve výborech souvisejících se zahraniční rozvojovou spoluprací EU. Na návrhy EU je ale nutné reagovat ve stanovené lhůtě, jinak platí staré rčení „Kdo mlčí, ten souhlasí“. Aby Česká republika byla schopna adekvátně reagovat, je potřeba zajistit spolehlivé a institucionální zázemí ZRS. ČR se tedy snaží harmonizovat svou spolupráci s členskými zeměmi EU. Již zmíněná Koncepce na léta 2002 – 2007 byla jedním z prvních strategických dokumentů měnící se české ZRS podle rozvojových politik EU a postojů členských zemí EU i DAC/OECD. Již v této Koncepti bylo například uvažováno o snižování počtu prioritních zemí a to na základě potřeby atd.

Nicméně ještě před vstupem ČR do EU bylo dne 31.3.2004 přijato usnesení vlády č.302, které zrušilo Zásady pro poskytování zahraniční rozvojové pomoci, které byly součástí usnesení č.342 z 19.6.1996 a usnesení č.248 z 12.3.2003. Změna se týkala hlavně přechodu od projektové ZRS na programovou a rozpočtových pravidel, podle nichž se výdaje střednědobého výhledu na ZRS mají zařadit do Všeobecné pokladní správy (finance určené pro nepředvídatelné a náhlé výdaje), jelikož se nedá určit přesná výše financí potřebná na více let dopředu. Financování české ZRS pak bylo více

---

⁵³ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvojova-spoluprace-cr/ceska-republika-a-rozvojova-politika/1001674/9367/>

sladřováno se systémem EU prostřednictvím následně přijatých vládních usnesení z roku 2005 a to jmenovitě usnesení č. 664 a 1311.

Zde zmíněné změny nebyly dostačující. Na to upozorňovali i zástupci neziskového a soukromého sektoru, jak sdělila p. Venclíková a navíc ČR měla v úmyslu vstoupit do Výboru pro rozvojovou pomoc DAC/OECD, kde funguje zatím jen jako pozorovatel, tzn. může čerpat veškeré informace z daného portálu, ale nepřispívá svými daty a nemá pravomoc vstupovat do procesu rozhodování. K dosažení členství ve výboru DAC je ale zapotřebí větší harmonizace české zahraniční rozvojové spolupráce se směrnicemi výboru DAC. Na základě toho si Ministerstvo zahraničních věcí ČR zažádalo v roce 2006 o ohodnocení svého systému zahraniční rozvojové spolupráce. Lze tedy říci, že: *„Česká republika ve spolupráci s DAC dále posiluje těžiště své rozvojové politiky a legislativní a institucionální struktury potřebné pro její realizaci a usiluje o to, aby DAC uznala Českou republiku za řádného člena a významného mezinárodního přispěvatele k cílům globálního rozvoje a omezování chudoby.“*⁵⁴

Co DAC/OECD přesně je a jaké jsou jeho cíle, přínosy?

Výbor pro rozvojovou pomoc (DAC) je součástí Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Vznikl již v roce 1960 a v roce 1961 se stal součástí OECD, což již samo o sobě značí jeho důležitost. Výbor sdružuje země, které poskytují na 95% celkové rozvojové pomoci. V současnosti je těchto zemí 22, jsou jimi staré členské země EU a dále pak Austrálie, Japonsko, Kanada, Norsko, Nový Zéland, Švýcarsko, USA a status samostatného dárce má i Evropská komise. DAC se schází jednou měsíčně na úrovni pařížských delegátů a jedenkrát ročně je zasedání na úrovni ministrů zodpovědných za zahraniční rozvojovou spolupráci. Česká republika i přesto, že není členem, se může účastnit všech zasedání, avšak nemá v rozhodování žádné pravomoci.

Klíčovou snahou a činností Výboru je podpora dialogu o zahraniční rozvojové spolupráci na odborné a politické úrovni. Nejedná se tedy o samotnou realizaci projektů. Jelikož členy jsou vyspělé země, mohlo by se zdát, že dialog mezi nimi sice může být přínosný, ale jednostranný. Toto ale vyvrací situace, že DAC navázal partnerství

---

⁵⁴ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fin_pomoc_svyc_12108.html?vd=1

s jinými mezinárodními organizacemi a zároveň i s rozvojovými zeměmi samotnými, což je významné. Jako příklad lze uvést spolupráci s organizací NEPAD (Nové partnerství pro africký rozvoj).

Další výhodou Výboru je i samo její členství v OECD, které se zabývá více různými oblastmi např. ekonomik, udržitelností, vládnutím, financováním atd. To umožňuje DACu využít tuto síť výborů. Má tedy tzv. multioborový charakter a může tak jednodušeji ve své práci zohlednit a uvědomit si aspekty z jiných oblastí. *„Aktivity rozvojové spolupráce totiž úzce souvisejí s dalšími oblastmi, jako je obchodní politika (celní preference pro dovozy z rozvojových zemí), ochrana životního prostředí (koncept udržitelného rozvoje), věda a technologie (využití informačních a dalších technologií v procesu rozvoje) a další.“*⁵⁵

---

⁵⁵ Kaplan, M., 2006: str. 5

4.1. Česká republika a DAC/OECD

Již výše bylo zmíněno, že Česká republika se stala členem OECD v roce 1995, do Výboru pro rozvojovou pomoc ale nevstoupila. Nesplňovala a stále zatím nesplňuje kritéria pro vstup. Prozatím je tudíž pouze pozorovatelem. Pro výroční zprávy DAC ale pravidelně poskytuje přehled o své zahraniční rozvojové spolupráci a vyplňuje statistické dotazníky.

Pro vstup do Výboru se Česká republika musí zavázat k plnění těchto kritérií:

- „splnit právně závazná pravidla DAC (např. o vázané pomoci a úvěrovém financování), stejně jako se přihlásit k existujícím doporučením a směrnicím DAC (právně závazných pravidel je z podstaty činnosti OECD/DAC minimum, nicméně i formálně nezávazná doporučení a směrnice mají značnou politickou a morální váhu);
- poskytovat detailní statistiky ODA a každoroční popis rozvojové politiky (tj. v mnohem detailnější formě než je vyžadováno od pozorovatelů);
- podrobit se pravidelným přehledům a hodnocení rozvojové politiky "peer reviews" a sami vystupovat jako examinátoři během přehledů ostatních zemí;
- mít rozsáhlý program rozvojové spolupráci či alespoň střednědobý plán pro dosažení určitého cíle ODA (za měřítko „rozsáhlosti“ programu ODA lze považovat hranici 100 mil. USD nebo 0,2% HND, což je zhruba úroveň nejnižších současných členů DAC)“⁵⁶

Členství tedy znamená plnit určité závazky, ale má také své přínosy. Je to vyjádřením odpovědnosti a nelhostejnosti k rozvoji. Je to jakýmsi vyústěním vývoje české zahraniční spolupráce. Kromě toho tím Česká republika získá větší prestiž v mezinárodním měřítku a bude sama moci zasahovat do jednání OECD a její hlas bude mít určitou váhu. Může tím tedy ovlivňovat mezinárodní rozvojové trendy.

Pro dosažení členství v DACu a pro celkové zkvalitnění své poskytované zahraniční spolupráce si ze své vlastní iniciativy nechala Česká republika v roce 2006 vypracovat konzultační prověrku své rozvojové spolupráce. Jak sdělila p. Venclíková z Platformy podnikatelů, o prověrku požádalo Ministerstvo zahraničních věcí, ale důležitou roli v tom sehrál nátlak na Ministerstvo ze strany Člověka v Tísni, Svazu průmyslu a

---

⁵⁶ http://www.rozvojovka.cz/rozvojova-politika-vyspelych-zemi-oecd-dac_228_4.htm

obchodu a FoRSu, kteří upozorňovali na nevyhovující systém vedení ZRS. Podle p. Kuchtové také způsob přidělování státních zakázek volal po změně. Většina zakázek byla totiž realizována stále stejnými firmami a bylo potřeba zvýšit povědomí soukromého sektoru o této možnosti.

Prověrka byla uskutečněna v letech 2006 – 2007. Byla provedena experty z DACu, kterými byli zástupci z Německa a Spojených států amerických a pracovnice oddělení pro přehledy a hodnocení sekretariátu DAC. Evaluována byla existence vhodných strategií, zásad spolupráce, systému monitoringu, institucionálního rámce ZRS a míra nebo výše poskytované pomoci (ODA). Taktéž byla snaha předat poznatky a zkušenosti vyspělejších dárcovských zemí. Na základě prověrky byl vytvořen dokument „Transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce“⁵⁷, který obsahuje kroky k dokončení přeměny české rozvojové pomoci a k její plné harmonizaci s kritérii DACu. Po zlepšení situace zahraniční spolupráce na základě doporučení DAC a po příslibení plnění výše stanovených závazků, může Česká republika vstoupit do DACu a stát se tak jeho plnohodnotným členem.

Evaluační zpráva ZRS, kterou si ČR nechala udělat se skládá ze čtyř částí:⁵⁸

- Zásady a cíle české rozvojové spolupráce a veřejná informovanost.
- Objem, způsoby poskytování a rozdělení ODA.
- Organizace a řízení české dvoustranné rozvojové spolupráce.
- Zefektivnění české pomoci v praxi.

Následně věnuji krátkou pozornost každé podkapitole zprávy samostatně. Součástí každé podkapitoly je upozornění na její problémy, stejně tak jako jsou dána doporučení od DACu pro její zefektivnění. Vycházím hlavně ze Zvláštního hodnocení Výboru OECD pro rozvojovou pomoc ale i z informací o fungování DAC/OECD od p. Kaplana.

---

⁵⁷ Ke stažení na: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvojova-spoluprace-cr/transformace-rozvojove-spoluprace-cr/1001674/46528/>

⁵⁸ Vycházím ze Zvláštního hodnocení Výboru OECD pro rozvojovou pomoc

4.1.1. Zásady a cíle české rozvojové spolupráce a informovanost veřejnosti

Česká republika si ve svých Zásadách z roku 2004 a v dalších politických dokumentech jako např. v Koncepci na období 2002 – 2007 jasně stanovuje své záměry. Hlavním cílem je snížení chudoby a dosažení udržitelného rozvoje při zohledňování ekologických, hospodářských a sociálních faktorů a za dodržování principů partnerství, dobrého monitoringu a transparentnosti, v čemž se skrývá informování veřejnosti o projektech, výsledcích atd. české zahraniční rozvojové spolupráce.

Komise expertů usuzuje, že ČR bere rozvojovou spoluprací jako samostatnou část politiky, soustřeďuje se však na široké pole pomoci. Spolupráce je zaměřena na velký počet témat (zemědělství, energie, voda, životní prostředí, průmysl, migrace, podpora demokracie a řádná správa věcí veřejných, sociální rozvoj a zdraví, vzdělávání, informovanost o rozvojové spolupráci a globální rozvojové vzdělávání). To může vést k malé koncentraci pomoci. ČR by tedy měla zhodnotit své komparativní výhody a vytyčit v jakých odvětvích a sektorech je česká pomoc nejefektivnější.

Podle expertů je zapotřebí zvýšit zároveň informovanost veřejnosti o rozvojové spolupráci. Zjistili totiž, že ta je občany často zaměňována za humanitární pomoc⁵⁹. Zvyšování povědomí je tudíž nezbytné. Velmi k tomu nyní dopomáhají převážně nevládní organizace jako např. Člověk v tísni, který provozuje internetový portál věnující se právě rozvojové problematice a ZRS ČR⁶⁰. Odpovědné ministerstvo by ale mělo zajistit zveřejňování výročních zpráv o spolupráci a výsledky jejich hodnocení. Bohužel dosud nejsou tyto dokumenty pro zainteresovanou veřejnost na internetu aktualizovány.

Doporučení:

- V následujících koncepcích zahraničních rozvojové spolupráce by měla být větší pozornost věnována bilaterální pomoci a mělo by být zvaženo sektorové zaměření a směřování poskytované pomoci.
- Ministerstvo zahraničních věcí by jako koordinátor české ZRS mělo zajistit lepší

---

⁵⁹ Humanitární pomoc = krátkodobá pomoc poskytovaná při humanitárních krizích a to do té doby, dokud není postižená oblast z větší části schopna samostatné existence.

⁶⁰ Zmiňovaným portálem je: www.rozvojovka.cz

informovanost společnosti o rozvojové spolupráci a aktualizování odpovídajících dokumentů a statistik.

- Posledním doporučením je zrealizování diskusního fóra k projednávání ZRS. Fóra by se měli účastnit také zástupci jiných sektorů (akademického, občanského a soukromého).

4.1.2. Objem, způsoby poskytování a rozdělení ODA

Česká rozvojová pomoc roste. V roce 2002 to bylo 0,065% HND a v roce 2007 dokonce 0,11% HND. V letech 2006 – 2007, kdy byla hodnotící zpráva zpracována, experti zaznamenali úmysl ČR o navýšení své ODA. ČR chce na rozvojovou pomoc v roce 2010 poskytovat až 0,17% HDP a 0,33% HND v roce 2015. Hospodářství republiky sice rostlo, ale byla absence strategie, jak těchto cílů postupně dosáhnout. Ekonomická krize započatá v roce 2008 pravděpodobně také nepřispěje ke zrealizování tohoto úkolu. Jako problematické komise shledává také klesající trend financování bilaterální pomoci. V roce 2003 tvořila 2268,3 mil Kč a v roce 2006 jen 1638,1 mil Kč. Výdaje na multilaterální ODA ale naopak stoupají. Příjemci těchto financí je převážně OSN a EU.

Komise také podotýká, že je potřeba snažit se spolehlivě podporovat prioritní země, což znamená větší koncentraci pomoci, větší projekty, namísto malých. I přes hlavní cíl ČR (boj proti chudobě v méně rozvinutých zemích) patří většina jejích prioritních zemí stále mezi země se středním příjmem. Podle HDI (Human Development Index=Index lidského rozvoje) patří pouze Zambie mezi nejméně rozvojové země, zatímco Bosna a Hercegovina a Srbsko a Černá Hora se dokonce řadí mezi země s vysokým HDI.⁶¹

Podobná kritika je směřována i na velké množství sektorů, pro které je pomoc určena. Měla by být soustředěna do menšího počtu oblastí. Pokud je sektorů mnoho, znamená to více projektů a zároveň tedy i projektů menších svým rozsahem.

Doporučení:

- Vypracovat strategický plán k dosažení vytyčených cílů, tzn. hlavně poskytování rozvojové pomoci ve výši 0,33% HDP v roce 2015. Byla by tím i zvýšena i předvídatelnost pomoci.
- Měla by být větší koncentrace pomoci, což znamená doporučení snížení počtu

prioritních zemí. Dobré by podle expertů bylo i rozšíření kritérií právě na výběr prioritních zemí např. o kritérium dopadů přítomnosti jiných donorů atd.

- Kromě snížení počtu zemí by bylo potřeba zamyslet se nad sektory, do nichž pomoc putuje. Česká republika by v oblastech, kam směřuje svou pomoc, měla mít znatelnou komparativní výhodu.

4.1.3. Organizace a řízení české dvoustranné rozvojové spolupráce

Ministerstvo zahraničních věcí ČR je koordinačním orgánem české ZRS, problém je opět v tak často zmiňovaném roztříštění pomoci mezi rezortní ministerstva. Ministerstva disponují vlastními rozpočty na ZRS a jelikož některá jsou podle DAC expertů politicky vlivnější než MZV a sledují i jiné než rozvojové cíle, může to působit kolize v diskusi mezi ministerstvy navzájem. Často tedy není úplně jasný záměr pomoci. Jako řešení bylo navrženo řízení rozvojových programů rozvojovou agenturou, která by spadala pod ministerský odbor ORS. Ten by tak převzal odpovědnost řízení bilaterální rozvojové spolupráce a spravoval by pak i rozpočet na projekty tohoto charakteru. Sjednocení rozpočtu je významné. Tím, že ORS/MZV bude rozhodovat o přidělování financí na projekty, se zvyšuje zajištění jejich přerozdělení na základě rozvojových cílů a také se zvyšuje předvídatelnost a transparentnost procesu. Dlouhodobé financování projektů je samozřejmostí. Otázkou při této změně je následná role jednotlivých ministerstev. V roce 2006 nejvíce bilaterální ODA bylo využito Ministerstvem životního prostředí (30%). MZV, jako koordinační orgán, pouze 10%. MZV by pro lepší plnění své funkce potřebovalo větší finanční zodpovědnost.

Pokud jde o rozvojovou agenturu, je nutno ji podporovat a zvyšovat její kvalitu, tzn. hlavně profesionalitu a kvalitu personálu např. doplněním o zaměstnance z rezortních ministerstev. Nezbytné je také přesné stanovení činnosti střediska. Je to poradní orgán MZV a zároveň pomáhá vypracovávat politické dokumenty, zabývají se též osvětou o rozvojové spolupráci atd. Mnoho jeho aktivit je ale zároveň vykonáváno i ORS. Dochází tedy k duplikaci aktivit. Z tohoto důvodu je doporučeno jasné vymezení činností jednotlivých orgánů ZRS ČR. *„Odbor by se měl soustředit na politiku a strategii, zatímco agentura by se měla zabývat zejména konzultacemi s prioritními zeměmi, vyhodnocováním potřeb terénu (prostřednictvím cest a rozhovorů), monitorováním a hodnocením. Postupně by implementační agentura mohla mimo jiné*

---

⁶¹ Informace jsou čerpány z Human Development Report 2009

*centralizovat veřejné soutěže, spravovat granty pro organizace občanské společnosti a připravovat partnerské dohody se spolupracujícími sektorovými ministerstvy. Agentura by mohla přispět ke zlepšení vyhodnocovací kultury.*⁶²

Mezerou v organizační struktuře české ZRS je také personální zajištění na ambasádách v prioritních zemích. Jak experti z DACu podotýkají, je majorita diplomatů a zaměstnanců na ambasádách bez větší znalosti oblasti rozvojové spolupráce. Pro zefektivnění poskytování pomoci, s čímž souvisí i kooperace s donory z jiných zemí, aktivních v prioritních zemích České republiky, je potřeba mít na velvyslanectvích zaměstnance vybavené znalostmi o rozvojové problematice a spolupráci.

Doporučení:

- Ministerstvo zahraničních věcí ČR by mělo být výsadním koordinačním orgánem české ZRS. Mělo by řídit a realizovat spolupráci, což by znamenalo oslabení postavení rezortních ministerstev. MZV by spravovalo veškerý rozpočet na rozvojovou spolupráci ČR.
- Stěžejní je přesné stanovení role sektorových ministerstev, odboru rozvojové a humanitární spolupráce a České rozvojové agentury. Kromě toho je potřeba zvýšit odbornou základnu v ČRA a na českých ambasádách v prioritních zemích.
- Plánovat dlouhodobou spolupráci, což znamená také vytváření víceletých rozpočtů. Zvětšuje se tím předvídatelnost poskytované pomoci a realizace projektů se zjednodušuje, když je zřejmé, kolik financí bude k čerpání následující rok.

---

⁶² Zvláštní hodnocení Výboru OECD pro rozvojovou spolupráci: str.17

4.1.4. Zefektivnění české pomoci v praxi

Česká republika přijala dne 2. března 2005 Pařížskou deklaraci, jejímž cílem je efektivní rozvojová spolupráce. Tímto krokem ČR potvrdila svou snahu o harmonizaci svých priorit s prioritami partnerských zemích, uvědomuje si tak vzájemnou zodpovědnost mezi donory a zeměmi přijímajícími pomoc.

Česká republika disponuje omezenými prostředky na pomoc a právě proto by se ji měla snažit co nejvíce zefektivnit. Pomoc by měla být sladěna s rozvojovými a sektorovými strategiemi partnerských zemí. Projekty z roku 2005 však podle DAC expertů odrážely spíše priority rezortních ministerstev než partnerských institucí. Výběr projektů by se ale právě naopak měl řídit poptávkou dané partnerské země. Zároveň by pomoc měla být zkoordinována s činností ostatních dárců. ČR by se v poskytování pomoci neměla snažit vyhovět každé poptávce, ale soustředit se na sektory, v nichž má komparativní výhodu. Pomoc v jiných sektorech pak může zabezpečit jiný donor. Komparativní výhoda ČR je např. v přechodu z plánovaného hospodářství na tržní. Kromě toho by se ČR měla zlepšit ve vykazování výsledků. Pokud má ČR v některých prioritních zemích omezené možnosti, ať již finanční či jakékoli jiné, měla se snažit navázat spolupráci v oblasti monitorování a evaluací s dalšími donory, přispívajícími do stejného sektoru.

Doporučení:

- Česká republika by měla harmonizovat své postupy s Pařížskou deklarací. To znamená sladit své projekty s prioritami partnerských zemí a s ostatními dárci.
- Veškeré údaje o výsledcích by měly být kvalitním způsobem shromažďovány. Spolu s ostatními dárci by měla ČR spolupracovat na stanovení dobrých ukazatelů a kritérií pro monitoring a hodnocení výsledků v jednotlivých sektorech.
- V posledním bodu expertní tým DACu doporučuje celkové zlepšení české evaluační kultury.

4.1.5. Shrnutí a doporučení podle Kaplana a Doporučení výboru pro zahraniční spolupráci OECD/DAC

Michal Kaplan z ORS sestavil na základě směrnic DAC/OECD deset základních bodů, jaké by měla dárcovská země splňovat. Jsou zde uvedeny v kombinaci s výše uvedenými doporučeními Výboru pro rozvojovou spolupráci DAC/OECD pro Českou republiku. V další, stěžejní, části práce pak bude věnována pozornost každému z nich individuálně, tzn. jaké kroky byly podniknuty pro jejich naplnění a jaké překážky bylo nutno překonat a jaké ještě na vyřešení čekají.

1) Základní strategický dokument – je potřeba vytvořit a přijmout strategický dokument rozvojové spolupráce, kde by měla být věnována větší pozornost bilaterální pomoci a který by zároveň poskytoval plán na dosažení stanovených cílů, např. dosažení rozvojové pomoci ve výši 0,33% HND v roce 2015. Nová „Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce na období 2010-2015“ by měla být přijata v roce 2010.

2) Veřejná informovanost a podpora – Ministerstvo zahraničních věcí by mělo transparentně informovat o rozvojových aktivitách, například zveřejňovat aktuální zprávy z projektů, statistiky na svých webových stránkách atd. Měla by být podporována rozvojová studia na vysokých školách, na univerzitách a zároveň by o rozvojové spolupráci a jejích postupech měly být vedeny diskuze se zástupci akademického, občanského a soukromého sektoru.

3) Zvýšit finanční objem pomoci/ODA – Česká republika si stanovila za cíl poskytovat v roce 2010 pomoc ve výši 0,17% HND a v roce 2015 0,33% HND. K dosažení takové úrovně pomoci je třeba sestavit strategický plán rozpočtu, který by měl být víceletého charakteru, což by zajistilo i předvídatelnost pomoci.

4) Teritoriální zaměření pomoci – pro lepší koncentraci a využití poskytované pomoci je doporučeno omezení prioritních zemí, kterých je v současnosti osm, z nichž například Bosna a Hercegovina patří podle statistik OSN mezi země s vysokým indexem lidského rozvoje. Při redukci zemí se doporučuje také rozšířit kritéria výběru, např. zvážit přítomnost jiných donorů atd.

5) Sektorové zaměření – při reformě rozvojové spolupráce je nezbytné věnovat pozornost sektorům, do nichž je pomoc směřována. Česká republika by se neměla snažit pomáhat všude, ale zaměřit se více na oblasti, v nichž má komparativní výhodu, tzn. ve kterých má určitou zkušenost.

6) Plánování pomoci a její formy – toto zahrnuje přechod od menších, kratších a izolovaných projektů k projektům většího rozsahu a tím pádem i dlouhodobějšího charakteru. Pomoc tak bude koncentrovanější a předvídatelnější. S tím úzce souvisí plánování víceletých rozpočtů, jak již bylo zmíněno výše.

7+8) Koherence politik pro rozvoj a institucionální zajištění – koordinačním orgánem české ZRS by mělo být Ministerstvo zahraničních věcí. Tím by byl vyřešen problém roztržitosti rozvojové spolupráce mezi ministerstvy. Oslabila by se tím role rezortních ministerstev v ZRS, které nyní disponují vlastními rozpočty na projekty rozvojové spolupráce a mají v tomto směru větší svobodu. Bude potřeba přesně stanovit roli ministerstev. Komunikace a kooperace s odborníky z jednotlivých sektorů ale musí být stále zajištěna a postarat by se o to měl orgán MZV, jmenovitě ČRA.

9) Personální zajištění rozvojové spolupráce – dostatečné množství odborně vyškolených pracovníků a to jak v rozvojovém středisku, tak i na velvyslanectvích v prioritních zemích.

10) Realizace pomoci v praxi – je nutné harmonizovat své aktivity s prioritami partnerských zemí a také s činnostmi ostatních dárců. Pro zajištění transparentnosti a vyšší efektivity pomoci je třeba zabezpečit kvalitní monitoring a evaluaci rozvojové intervence. Doporučena je i kooperace s ostatními donory na určení kritérií a ukazatelů monitoringu a hodnocení výsledků projektů v jednotlivých sektorech.

4.2. Průběh transformace ZRS ČR

Dne 19. září 2007 byl usnesením vlády č. 1070⁶³ po zhodnocení doporučení expertního týmu z Výboru OECD pro rozvojovou spolupráci DAC schválen návrh Transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR. Návrh se zabývá transformací v letech 2008-2010. Mezi hlavní cíle patří sjednocení rozvojové spolupráce, tedy odpovědnosti a pravomocí v ZRS a to převodem veškerých projektů pod Ministerstvo zahraničních věcí. Stejně tak by mělo dojít ke sjednocení rozpočtu, který by taktéž spravovalo MZV. Zásadní je stanovení rolí resortních ministerstev a zároveň zachování jejich expertní a koncepční role a to prostřednictvím Rady pro ZRS. Důležitým krokem bude také jasné oddělení koncepční a implementační stránky rozvojové spolupráce. Dovězení transformace systému ZRS se předpokládá v roce 2010 se vznikem nové Koncepce ZRS a převedením implementace veškerých projektů, kromě stanovených výjimek, na ČRA, které by mělo být dokončeno k 31.12.2010.

Harmonogram transformace

Časový plán transformace byl rozdělen do celkem čtyř ročních úseků.

Rok 2007: Byl předložen a schválen návrh Transformace systému ZRS ČR. V poslední řadě pak Vláda ČR usnesením č. 1439 z 19. prosince 2007 ustavila Radu pro zahraniční rozvojovou spolupráci mezi resortním koordinacním orgánem ZRS a schválila její statut.

Rok 2008: K 1. lednu byla zřízena Česká rozvojová agentura jako OSS (Organizační Složka Státu). Ministerstvo zahraničních věcí také začíná řídit nové projekty dříve spadající pod MŠMT, MPSV, MZd a MD. Rozvojové středisko ale potřebuje posílit administrativní a expertní kapacity, proto měly být do poloviny roku předloženy návrhy na personální zajištění.

Rok 2009: Na základě návrhu z roku 2008 má dojít k posílení kapacit České rozvojové agentury. MZV by mělo přebrat do své gesce nové projekty od MPO, MŽP a Mze. Pokračující projekty se budou přebírat jen na základě dohody s resortními ministerstvy.

Rok 2010: Měla by se dokončovat transformace, tedy přebírání řízení a implementace projektů od jednotlivých ministerstev pod gesci MZV a od roku 2011 by měly být

---

⁶³ Usnesení vlády č.1070/2007 viz. Příloha č. 4

veškeré projekty v gesci MZV kromě výjimek a stipendií. Měla by vstoupit v platnost nová Koncepce na období 2010 – 2015 a taktéž by měl vejít v platnost Zákon o zahraniční spolupráci a humanitární pomoci.

Průběh transformace jednotlivých problematických částí stanovených DACem/OECD v porovnání s harmonogramem transformace

V následující části se postupně věnuji výše uvedeným bodům doporučení pro zkvalitnění stavu české ZRS. Sleduji průběh naplňování jejich zlepšení i podle harmonogramu stanoveného plánem Transformace ZRS ČR. Poukazují na pozitivní změny, ale také na problémy, které se v procesu přeměny vyskytly, i na to, co by ještě mělo být řešeno.

4.2.1. Základní strategický dokument

V roce 2002 byla přijata Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 – 2007. Je to strategický dokument, který má velký význam pro efektivní řízení ZRS. I přes důležitost takového dokumentu nebyla po roce 2007 vypracována nová koncepce pro období následující. V období transformace systému jsou vydávány pouze jednoleté tzv. Plány dvoustranné zahraniční rozvojové spolupráce ČR. Podle nich zatím dochází k postupnému převodu projektů z jednotlivých gesčních ministerstev pod Ministerstvo zahraničních věcí, jak bylo plánováno. Každopádně při postupném převodu projektů směřujících do prioritních zemích do gesce MZV, se počítá i s převodem projektů směřujících do neprioritních zemí. Byly tedy ustanoveny tzv. projektové země, jimž bude pomoc poskytována, a to prostřednictvím zastupitelských úřadů. Byly vybrány na základě potřeby, tradice vztahů s ČR a politických důvodů. Patří mezi ně Etiopie, Kambodža, Kosovo a Palestinská autonomní území. Na počátku transformace docházelo podle plánu také k navyšování oficiální ZRS, což ale zbrzdila ekonomická krize, která započala na podzim roku 2008.⁶⁴

Nový koncepční dokument by měl být vytvořen před dokončením transformačního procesu, tzn. že již na počátku roku 2010 by měla vstoupit v platnost nová Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce na období 2010 – 2015. Měla by reflektovat změny uskutečněné v systému ZRS na základě transformace. Znamená to, že by měla jasně stanovovat návrhy na teritoriální a sektorové zaměření české pomoci, mezi nimiž dle návrhu transformace s vysokou pravděpodobností nebudou chybět sektory průmyslu, sociálního rozvoje, vodohospodářství, zemědělství a životního prostředí. Měla by se více soustředit na bilaterální spolupráci a zajistit by v ní neměl chybět střednědobý plán

ODA. Návrh na novou koncepci připraví MZV. Následně pak bude projednán se zástupci rezortních ministerstev v rámci Rady pro ZRS. Závěrečným krokem bude pak předložení návrhu vládě ČR k jeho posouzení a schválení. Otázkou je, do jaké míry bude trend zvyšování financí na ZRS, jenž byl od roku 2008 zaznamenán, ovlivněn ekonomickou krizí.

Budoucí koncepci nelze dopředu hodnotit, tudíž je v dalších částech věnována bližší pozornost oblastem, ve kterých mají nastat změny a na jejichž základech pak bude koncepce postavena.

---

⁶⁴ Důsledkům krize a celkovému pohledu na financování ZRS je věnována samostatná kapitola č. 4.2.5. Zvýšení finančního objemu oficiální pomoci

4.2.2. Institucionální zázemí a zajištění koherence politik

Institucionální zajištění zahraniční rozvojové spolupráce prochází v průběhu transformace největší změnou. Kromě převodu pravomocí z jednotlivých ministerstev na jediné, na Ministerstvo zahraničních věcí, které bude v budoucnu celou rozvojovou spolupráci spravovat, dochází i k vytváření nových organizačních složek.

Hlavním impulsem k přeměně organizačního systému spravování a vedení programů a projektů rozvojové spolupráce byla jeho roztržitost, jež vedla k malé viditelnosti pomoci, nejasné odpovědnosti za uskutečněnou rozvojovou spolupráci ČR atd. Zásadním tedy bylo a stále je nahradit takový systém jiným, průhlednějším a v závěru i více efektivním.

Prvním krokem bylo naplánovat převod projektů a celé realizace rozvojové spolupráce pod Ministerstvo zahraničních věd a jeho složky specializované na rozvojovou spolupráci. V závěru se tím docílí zefektivnění pomoci a snad se, podle mého názoru, sníží i korupční potenciál. Čím více ministerstev je zapojeno do realizace rozvojových projektů, tím se snižuje viditelnost pomoci a jednoduchost kontroly poskytované pomoci. Korupce se bohužel nevyhýbá ani státnímu sektoru.⁶⁵ Krom toho sdružení EDUKON zmiňuje ve své publikaci *Česko proti chudobě – Informace, fakta a čísla z rozvojového světa*, že: „Stávající systém také brání efektivní funkční specializaci pracovníků zapojených do administrace rozvojové spolupráce. Nízký počet pracovníků zabývajících se ZRS na jednotlivých ministerstvech vede k tomu, že se stejní pracovníci věnují všem aktivitám se ZRS spojeným. Tato kumulace funkcí obsahuje vysoký potenciál pro korupci, zvláště pak spojení identifikace tématu, formulace zadávací dokumentace a posuzování nabídek v jedné ruce.“⁶⁶ Toto zajisté souvisí s personálním zajištěním realizace ZRS, ale naznačuje to i větší potřebu kvalifikovanosti osob věnujících se procesu rozvojové spolupráce a jejich etického závazku k vykonávané práci.⁶⁷

---

⁶⁵ viz. příklady na <http://www.bezkorupce.cz/?search=ministerstvo>

⁶⁶ EDUKON, 2007: str. 36

⁶⁷ Personálnímu zajištění je věnována samostatná kapitola č. 4.2.3. Personální zajištění rozvojové spolupráce

I podle Transparency International⁶⁸ je v systému zadávání veřejných zakázek, což je mimochodem způsob, jak se vybírají realizátoři některých rozvojových projektů, prostor pro možnou korupci.⁶⁹ Jejich neprůhlednost vede k finančním ztrátám. Buďme však realističtí, prostor pro korupci je bohužel všude. Záleží na kontrole a etice zainteresovaných jednotlivců a institucí. Pokud bude realizace veškerých rozvojových projektů soustředěna pod jednu složku Ministerstva zahraničních věcí, stane se možnost kontroly všech aktivit tam probíhajících snazší a rychlejší.

Je ovšem potřeba počítat s tím, že při takové reorganizaci rozvojové spolupráce se oslabí role zainteresovaných rezortních ministerstev, které dosud disponovali a některé ještě disponují vlastními rozpočty na projekty rozvojové spolupráce a měly tak v tomto směru větší svobodu. I v hodnocení DAC/OECD je uvedeno, že v transformaci systému ZRS je stěžejním: „...řešení zájmů a vyjasnění úlohy sektorových ministerstev, zejména ministerstva vnitra (MV), ministerstva životního prostředí (MŽP) a ministerstva průmyslu a obchodu (MPO), která k reformě mají různé námitky.....DAC zjistil, že „...ministerstvo průmyslu a obchodu směřuje komerční a rozvojové cíle způsobem, který je neslučitelný se standardními postupy DAC pro využívání fondů pro rozvojovou spolupráci.“⁷⁰ Jaké praktiky MPO provádělo řečeno nebylo a ani žádné důkazy jsem nenalezla. Tudíž se můžeme pouze domnívat o jaké praktiky ze strany MPO šlo. Nicméně to poukazuje na jasnou potřebu transformace ZRS a přesunu odpovědnosti na jeden specializovaný orgán. Jednotlivá ministerstva však nelze úplně odříznout, jelikož nabyly zkušeností v ZRS ve svých sektorech a stali se tak odborníky na danou oblast. Je zapotřebí přesně stanovit jejich nové role na poli ZRS. Významnou úlohu má v tomto případě sehrát Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci, která má zajišťovat komunikaci a kooperaci s odborníky z jednotlivých sektorů, ministerstev.

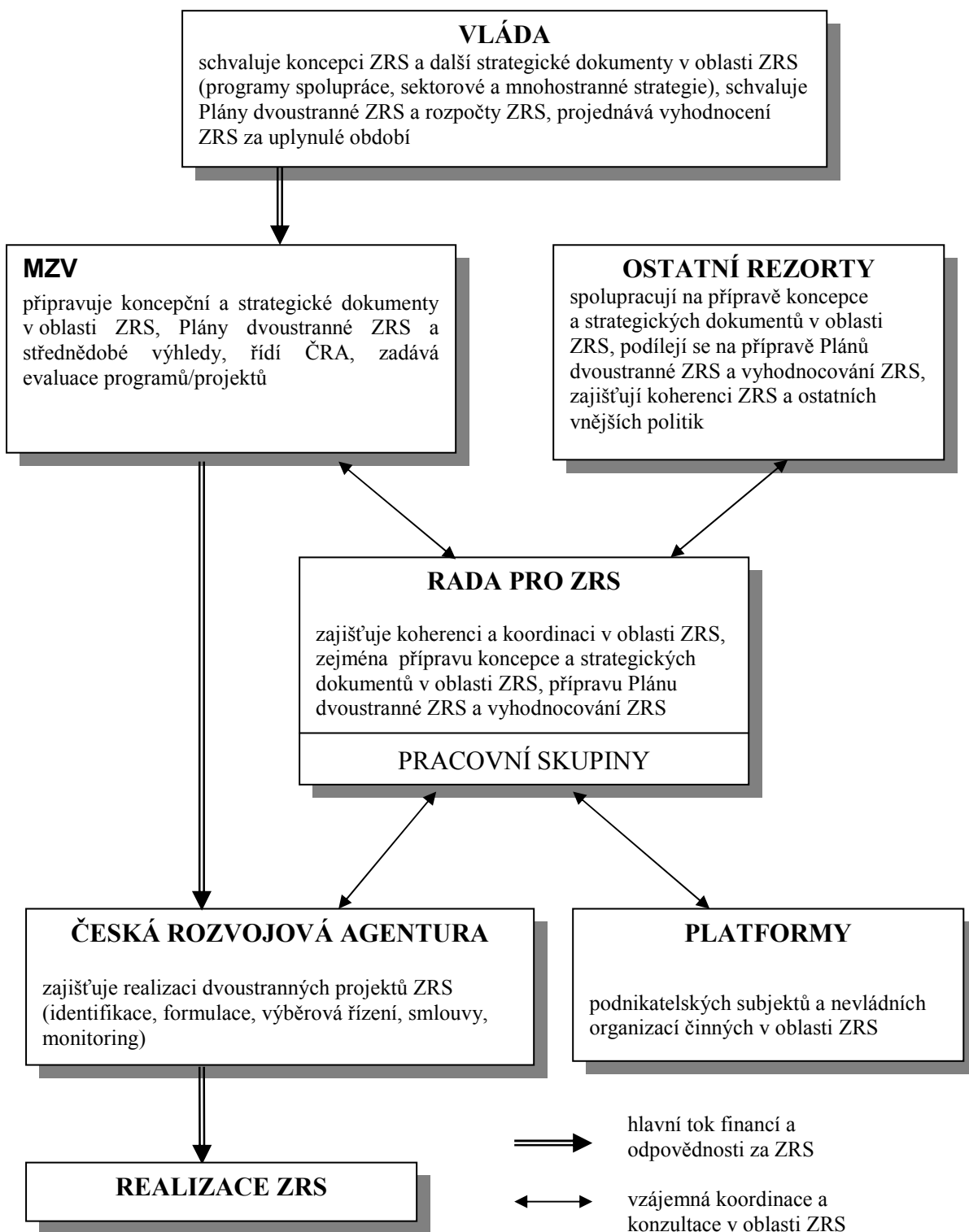
Stejně tak je ale nutné jasně určit i role dílčích složek Ministerstva zahraničních věcí pověřených vykonáváním a zajišťováním fungování české ZRS. Toto všechno by mělo být ustanoveno v nové Koncepci ZRS na období 2010 – 2015. Prozatím předkládám následující schéma, jak by dle plánu transformace měla struktura systému ZRS vypadat po svém dokončení.

---

⁶⁸ <http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=2649>

⁶⁹ O tom, jak se určuje, na který bude vypsána veřejná zakázka, bude dále věnován prostor v kapitole 4.2.4. Plánování pomoci a její formy

Schéma č. 2: Cílená organizační struktura české ZRS

Zdroj: Poupravené schéma z Návrhu na transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR: str. 13

⁷⁰ Zvláštní hodnocení Výboru OECD pro rozvojovou pomoc, 2007: str.15-18

Již na první pohled je vidět zjednodušení realizace projektů v porovnání se schématem č. 1. Na druhou stranu v přehledu chybí zobrazení zastupitelských úřadů partnerských zemí. Otázkou je, zda to autoři schématu opomněli záměrně či nikoli? Zastupitelské úřady totiž hrají mimořádně významnou roli v komunikaci s institucemi partnerských zemí a v poskytování informací o průběhu realizace atd. K jejich problematice se ale ještě navrátím. Nejprve se budu podrobněji věnovat jednotlivým složkám zobrazeným v předloženém schématu a jejich úkolům a problémům, kromě Vlády ČR, která sice má v oblasti ZRS ČR poslední slovo, čímž je myšleno, že schvaluje koncepce, strategie, programy ZRS atd., ale dokumenty sama nevytváří. Z tohoto důvodu se zaměřím spíše na ministerstva, Radu pro ZRS, ČRA a zastupitelské úřady; tedy instituce vytvářející dokumenty později Vládě ČR předkládané.

Role MZV a jejích složek

Pod Ministerstvem zahraničních věcí jako koordinačním orgánem české ZRS je Sekce mimoevropských zemí a rozvojové spolupráce, pod níž spadá Odbor zahraniční spolupráce a humanitární pomoci i Česká rozvojová agentura. MZV tedy zajišťuje přípravu programů, strategií, plánu ZRS, chod zastupitelských úřadů, ČRA, informovanost veřejnosti i zájemců o zapojení se do rozvojové spolupráce atd. Mimo to harmonizuje spolupráci s mezinárodními organizacemi a jinými dárci.

Česká rozvojová agentura

ČRA je významnou složkou „nové“ české zahraniční rozvojové spolupráce. V různých evropských zemích se liší postavení rozvojové agentury vůči státu. V některých jsou zřizovány jako státní orgán, jinde jsou zakládány jako na státu nezávislé organizace. Například německá agentura GTZ je založena jako organizace nezávislá na státu. Podle slov Ing. Fukana je to i z důvodů, že by agentura chtěla pomoci zemi, pro kterou by pomoc z různých politických důvodů nebyla schválena. Jako nezávislá organizace toto udělat může. Čili nad agenturou jako nad státní složkou má stát přímý dohled, což nad nezávislou nemá. Avšak pokud je agentura nezávislá, neznamená to, že ji stát nemůže vůbec kontrolovat. Může mít nad ní dohled a to skrze participaci v jejích statutárních orgánech. Nelze říci, který způsob vedení agentury je lepší. Každé zemi vyhovuje jiný způsob řízení své agentury. V ČR je tedy agentura složkou státní. Nicméně důležitější je, jak agentura funguje. Zabývá se praktickým zajištěním rozvojové spolupráce. Funkce české agentury jsou shrnuty v kap. 3.2.2.2. této práce, ale čemu ještě nebyla

věnována větší pozornost, jsou její problematické části. Agentura je mladá organizace. Nahradila existující rozvojové středisko a získala také mnoho nových pravomocí a úkolů, které musí plnit. Jejím současným ředitelem je Ing. Michal Pastvinský, který přišel na podzim roku 2009. Ještě na počátku roku 2009 měla agentura osm zaměstnanců včetně tajemnice. Toto číslo je poměrně malé, pokud ho porovnáme s jinými zahraničními agenturami např. norským NORAD, který zaměstnává přes 200 pracovníků. Porovnávat se to ale nedá, jelikož Norsko má dlouhou historii v rozvojové spolupráci a patří mezi největší poskytovatele pomoci. Každopádně však agentura potřebuje zvýšit své personální zabezpečení. Česká republika se věnuje různým sektorům, v nichž participuje na rozvojové spolupráci a také je doposud stanoveno osm prioritních zemí. V tomto směru měla před transformací hlavní slovo gestorská ministerstva a jelikož jsou to ony, kdo mají znalosti z jednotlivých sektorů spolupráce, byla Ministerstvem zahraničních věcí ustanovena Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci, kde je z každého gestorského ministerstva jeden zástupce a společně se starají o koherenci ZRS. Dle usnesení vlády č. 856/2008 o personálním zajištění organizační složky státu ČRA, na základě čehož ČRA rozšiřuje svou zaměstnaneckou. Do konce roku 2009 se počítá s celkovým počtem 19-ti zaměstnanců. Ing. Fukan však upozorňuje na riziko fluktuace lidí a na nezbytnost jejich oddanosti svému pracovnímu poslání. V rozvojové spolupráci se musí jednat se zástupiteli z partnerských zemí a snažit se společně najít možnost, jak vylepšit životní situaci v jejich zemích. To není „jen“ úřednická práce, je potřeba znát danou oblast a její zvyklosti. Při identifikaci, formulování, evaluaci či řízení projektů tedy výrazně pomáhají ČRA zastupitelské úřady z jednotlivých partnerských zemí.

Zastupitelské úřady

Význam ZÚ je zásadní. Doposud komunikovaly a pomáhaly koordinovat realizaci rozvojových projektů hlavně s gestorskými ministerstvy. Zde má nastat změna. Jelikož je spolupráce směřována pod křídla ČRA, bude to logicky ona, která bude nyní se ZÚ prokomunikovávat vše potřebné ohledně rozvojové spolupráce. ZÚ jsou důležité v tom, že znají místní podmínky, dojednávají schůzky se zástupiteli z partnerských ministerstev i s menšími lokálními organizacemi. Pomáhají při identifikaci, formulaci, realizaci i evaluaci probíhajících projektů spolupráce. Avšak, jak se zmínil Mgr. Náprstek i Ing. Fukan, ZÚ nedisponují zaměstnanci, kteří by byli odborníky v oblasti rozvojové spolupráce a věnovali se pouze této agendě. To znamená, že zde chybí

kvalifikované personální zastoupení. Kde ale takovou sílu vzít, když je prozatím i v ČRA málo zaměstnanců? MZV sice ve svém plánu transformace jasně stanovuje pravomoci a úlohy ZÚ, ale neuvádí problematiku personálního zajištění ani způsob, jak by měla být řešena. Možné varianty řešení podává ve svém hodnocení české ZRS DAC/OECD. Jedním z nich je najmutí odborníků z partnerských zemí. Jedná se o především o ty, kteří v ČR studovali rozvojovou problematiku či tematiku jí podobnou, anebo o ty, kteří hovoří českým jazykem a mají znalosti na poli ZRS. Také by bylo možné vysílat pracovníky ČRA a odborníky z dotčených sektorů na jednotlivé fáze programu, např. na identifikaci, formulaci apod. Otázkou je, zda kvůli odlišným kulturním zvyklostem a postupům by lidé z partnerských zemí měli důvěru k nárazově přicházejícím osobám ze zahraničí? Finální předloženou možností je umisťovat na ZÚ diplomaty, kteří by měli statut odborníka na ZRS a věnovali by se této činnosti na plný úvazek.

Jak bylo řečeno, tato problematika není zmíněna v plánu transformace, ale dříve nebo později se jí MZV bude pravděpodobně zabývat, jelikož je to jeden ze zásadních bodů k zefektivnění procesu ZRS. Mimo to by se mělo řešit i zázemí osob pracujících v partnerských zemích. Jde zde hlavně o prioritní zemi Zambii, v níž Česká republika nemá zastupitelský úřad, a o Angolu, v níž se má kvůli škrtnům v rozpočtu konzulát rušit.

Rada pro zahraniční spolupráci

Když přejde odpovědnost a řízení rozvojové spolupráce z ministerstev pod ČRA, je nutno zajistit, aby odbornost vykonávané ZRS neklesla. Z tohoto důvodu byl založen meziresortní orgán, Rada pro ZRS, která má zabezpečovat koherenci ZRS. Projednává koncepce, sektorové strategie, zprávy z evaluace, plán ZRS atd. Jedná se o poradní orgán, který může také dávat doporučení související se ZRS ministru zahraničních věcí. Rada se skládá ze zástupců ministerstev původně provádějících realizaci ZRS (po jednom zastupiteli z každého ministerstva) a po jednom zástupci z Úřadu vlády - Útvaru místopředsedy vlády pro evropské záležitosti, Státního úřadu pro jadernou bezpečnost, Českého statistického úřadu. Jako pozorovatelé jsou přítomni i zástupci neziskového a soukromého sektoru, zástupci z Českého fóra pro rozvojovou spolupráci a Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci.

Rada má důležitou pozici ve zvyšování efektivnosti celé české ZRS. Jak říká p. Venclíková z Platformy podnikatelů, Rada je kontrolní a zároveň tvůrčí orgán, který udržuje politiku na srozumitelné rovině. Její vznik vidí jako krok kupředu stejně jako Ing. Fukan. Soukromý a neziskový sektor mohou konečně zasahovat do rozhodování o rozvojové spolupráci, i když zatím jenom jako poradci bez hlasovacího práva. Rada je dle p. Venclíkové pozitivním prostředím a problémy v komunikaci mezi jednotlivými členy se nevyskytují. Jak ale také naznačil Ing. Fukan, je otázkou, zda Rada přetrvá nebo budou postupem času její členové nahrazeni kvalifikovanými pracovníky ČRA.

Role jednotlivých gestorských ministerstev

Při zredukování pravomocí a úloh ministerstev v ZRS je nezbytné jasně vymezit jejich nové pole působnosti v této sféře. Mimo jiné také disponují odbornými sektorovými znalostmi a zkušenostmi s realizací projektů. Každé ministerstvo má tedy svého zástupce v Radě ZRS, kde participuje na jejím chodu a zajišťování funkcí Rady ZRS. Každé ministerstvo také zajišťuje do 31.12.2010 dokončení realizace projektů ZRS ve svém sektoru, které byly započaty před 1.1.2008. MPO, MZe, MŽP vedou ale i projekty zahájené před 1.1.2009. Dočasné výjimky jsou dány realizací projektů v určitých oblastech, a to do 31.12.2010. Jde o projekt MF Technická spolupráce při řízení veřejných financí, projekty MV v sektoru migrace a bezpečnosti a projekt Aid for Trade v gesci MPO. Na základě vytvoření nové Koncepce ZRS by ale mělo dojít k přehodnocení těchto dočasných výjimek a MZV by pak mohlo převést implementaci i těchto oblastí ZRS na jiné rezorty. Odpovědnost za ně by ale zůstala na MZV. Kromě toho ale mají jednotlivá ministerstva stanoveny ještě jiné specifické role v ZRS.

Ministerstvo dopravy ČR: po 1.1.2008 prostřednictvím účasti na hodnocení výběrových řízení participuje na volbě realizátorů projektů ZRS v sekci dopravy.

Ministerstvo financí ČR: zabývá se odpouštěním či redukcí pohledávek ČR ve vztahu k rozvojovým zemím, spolupracuje na odpouštění dluhů ve sféře multilaterálních iniciativ⁷¹ a kooperuje s MZV při vytváření střednědobého výhledu ODA.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR: po 1.1.2008 stejně jako ministerstvo dopravy participuje na výběru realizátorů projektů v sektoru práce a sociálních věcí.

---

⁷¹ Kompetence MF vyplývá z Kompetenčního zákona č. 2/1969 Sb.

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR: se podílí na výběru realizátorů v sektoru průmyslového rozvoje započatého po 1.1.2009.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR: v rámci trvalé výjimky v kooperaci s MZV poskytuje stipendia na vysokých školách v ČR občanům z rozvojových zemí.

Ministerstvo vnitra ČR: pomáhá uprchlíkům z rozvojových zemí v ČR, spolurozhoduje o humanitární pomoci do 5 mil. Kč a spolu s MZV zajišťuje zapojení ČR do mezinárodních záchranných operací.

Ministerstvo zemědělství ČR: účastní se výběru realizátorů projektů započatých v sektoru zemědělství po 1.1.2009.

Ministerstvo zdravotnictví ČR: participuje na výběru realizátorů projektů zahájených v sektoru zdravotnictví po 1.1.2009 a zároveň v rámci trvalé výjimky poskytuje zdravotní péči o stipendisty z rozvojových zemích studující na českých vysokých školách.

Ministerstvo životního prostředí ČR: se účastní výběru realizátorů projektů započatých v sektoru životního prostředí po 1.1.2009 a dle metodiky vytvořené společně s MZV a projednané Radou pro ZRS posuzuje dopady ZRS na životní prostředí.

4.2.2.1. Shrnutí změny institucionálního zajištění ZRS

Podle harmonogramu transformace dochází k převodu realizace rozvojové spolupráce z gesčních ministerstev pod MZV. Snižuje se tím roztříštěnost, duplicita problémů, možnost korupce. Zvyšuje se naopak viditelnost ZRS a zrychlení procesu jejího vykonávání. Jako pozitivní se jeví i propojení ZRS s neziskovým a soukromým sektorem, které dosud chybělo.

Na druhou stranu jsou v Návrhu transformace ještě některé body opomíjeny:

- je potřeba více se zabývat zastupitelskými úřady a jejich personálním zajištěním, které zatím řešeno není
- otázkou také je, zda by zástupci soukromého a neziskového sektoru neměly mít slovo v rozhodování Rady pro ZRS

4.2.3. Personální zajištění rozvojové spolupráce

Personální zajištění není v Návrhu transformace příliš řešeno. V harmonogramu je pouze ve dvou větech stanoveno, že personální zajištění České rozvojové agentury je nutné a že by mělo být naplněno do konce roku 2009. Avšak hodnocení DAC/OECD nevolá pouze po zvýšení počtu pracovních sil v ČRA, vyzdvihuje také potřebu docílit dostatečného množství vyškolených kvalifikovaných pracovních sil na velvyslanectvích v partnerských rozvojových zemích. MZV na toto reaguje zatím pouze v usnesení vlády č. 856/2008 o personálním zajištění rozvojové agentury. Na podzim roku 2009 agentura získala nového ředitele, Ing. Michala Pastvinského, který má zkušenosti z práce v rozvojové problematice na Ministerstvu životního prostředí. Podle informací získaných od Mgr. Náprstka se bude postupně také doplňovat stav pracovníků a dokonce roku 2009 by ČRA skutečně měla mít celkem 19 zaměstnanců. S dalším rozšiřováním se během nejbližších let ale počítat nedá. Podporu ČRA poskytuje již několikrát zmíněná Rada pro ZRS, která disponuje odbornými znalostmi o rozvojové spolupráci z hlediska zkušeností s realizací projektů. Rada funguje jako kontrolní a harmonizační orgán.

Stále se hovoří o rozšiřování počtu zaměstnanců, ale je opomíjena otázka zvyšování jejich kvalifikace. Proces rozvojové spolupráce se neustále pozměňuje a je potřeba udržovat si úroveň znalostí. Jak říká i Ing. Fukan, při navazování spolupráce s rozvojovými zeměmi je potřeba je pochopit, pochopit jejich rozdílné postupy. Je nutná důvěra, jak naznačuje i p. Arve Ofstad. V potaz přichází vysílání zaměstnanců ČRA do rozvojových zemí a jejich účast na projektech pro získání praxe. Takto totiž nejlépe porozumí rozvoji, odlišnostem v daných zemích a jejich potřebám. Toto by však bylo finančně velmi náročné. Další možností je organizování seminářů o rozvojové spolupráci výhradně pro zaměstnance, které by byly vedeny odborníky z jiných zemí. Tato možnost je finančně méně náročná. Rizikem je však fluktuace zaměstnanců. Dobrou příležitostí je též výměna informací o zkušenostech vedení rozvojové spolupráce s jinými agenturami. ČRA se tímto směrem vydala a patří mezi členy platformy Development Practitioners, která sdružuje evropské rozvojové agentury.

Kromě zvyšování kvality zaměstnanců ČRA je nutné zajistit i dostatečné kvalitní personální zabezpečení na jednotlivých zastupitelských úřadech. Toto se zatím nikde neřeší, ovšem pro zefektivnění ZRS by mělo.

4.2.3.1. Shrnutí personálního zajišťování systému ZRS

Plán transformace se okrajově věnuje pouze personálnímu zajištění ČRA, k čemuž vzniklo usnesení vlády č. 856/2008 o personálním zajištění organizační složky státu (ČRA). Je tudíž značný pokrok v této oblasti:

- zvyšování počtu zaměstnanců České rozvojové agentury na počet 19-ti zaměstnanců do konce roku 2009
- Rada pro ZRS je také vybavena kvalifikovaným personálem z resortních ministerstev, soukromého a neziskového sektoru

Na druhou stranu byl zjištěn velký nedostatek v personálním zajištění zastupitelských úřadů. V návrhu transformace ani v jiných dokumentech není tato problematika řešena. Pro opravdové zefektivnění české rozvojové spolupráce je řešení této oblasti velmi důležité.

4.2.4. Plánování pomoci a její formy

Plánování pomoci v sobě zahrnuje proces programování, identifikace, formulace, realizace a evaluace. Formy ZRS naopak vyjadřují to, zda se jedná o projekt, na který je vypsaná veřejná zakázka či dotační titul. Co je ještě důležité zmínit, než se začnu věnovat jednotlivým formám, je potřeba plánování projektů větších rozsahů. To je založeno na redukci počtu prioritních zemí i sektorů, do nichž je poskytována zahraniční spolupráce, což je doporučeno jak expertním týmem DAC/OECD tak i panem A. Ofstadem z norské rozvojové agentury. K eliminaci množství zemí se podle slov p. Venclíkové přiklání i Platforma podnikatelů. Hlavním důvodem k redukcím je zefektivnění pomoci prostřednictvím její větší koncentrovanosti do menšího počtu lokalit. Otázkou však je, které země ze seznamu vyškrtnout. Země prioritního zájmu jsou podle slov Zuzany Hlavičkové z Odboru rozvojové spolupráce⁷² vybírány na základě potřebnosti, tradice spolupráce, míry korupce a existenci ambasády v dané zemi (výjimkou je Zambie, kde zastupitelský úřad není), vzájemných vztazích, strategických zájmech ale i na základě preferencí jednotlivých resortních ministerstev. Zdůraznila, že při výběru prioritních zemí a předběžného návrhu MZV byl výsledkem kompromisu s rezortními ministerstvy, jež prosazovaly své favority. Nicméně, je také kritizováno, že mezi prioritními zeměmi jsou jenom dvě země reprezentující nejchudší světadíl, Afriku. Bylo navrženo rozšířit kritéria pro určování prioritních zemí o další hlediska, např. komparativní výhody ČR, přítomnost dalších dárců atd.

Pro představu uvádím postavení nynějších prioritních zemí v Indexu lidského rozvoje⁷³ (HDI) vytvořený organizací Spojených národů a příčiny jejich výběru:

Angola: Je jedna z nejchudších zemí světa a v žebříčku HDI zaujímá 143. místo. Prioritní zemí se stala hlavně kvůli potřebnosti pomoci a tradici spolupráce s bývalým ČSSR. Disponuje ale i velkým přírodním bohatstvím, což značí možnost přínosu v budoucnu.

Bosna a Hercegovina (BiH): Patří mezi nejméně rozvinuté státy Evropy, ale dle indexu HDI jí náleží krásné 76. místo, což jí řadí mezi státy s vysokým HDI. ČR má s touto zemí dlouholetou tradici ZRS, jsou zde i silné kulturní, hospodářské a politické vazby. Pomoc BiH je viděna jako důležitá i z pohledu stabilizace regionu.

---

⁷² V Urbanová, 2007: str. 64

⁷³ Uvedena jsou data z Human Development Report 2009

Jemen: Úroveň HDI (140.místo) je v této zemi velmi nízká a z tohoto důvodu, tedy z důvodu potřeby je zařazen mezi priority. Mimo to, bývalé ČSSR s Jemenem v rámci rozvoje také spolupracovalo.

Moldavsko: Zaujímá 117. místo v HDI a jako země zájmu bylo vybráno z důvodů potřeby a snahy snížit emigraci obyvatel.

Mongolsko: Nachází se na 115. místě v HDI a nynější spolupráce je založena hlavně na vztazích vybudovaných s bývalým ČSSR.

Srbsko a Černá Hora: Pomoc Srbsku i Černé Hoře je významná pro zajištění stability regionu. Podpora je potřebná hlavně v oblasti rekonstrukce země. Zároveň je zde tradice vazeb mezi zeměmi a zajisté i nepřímé přínosy spolupráce. I přesto, že jsou tyto země v rozvojové spolupráci prozatím vedeny jako jedna, HDI je již měřen pro každou zvlášť. Černá Hora se nachází na 65. místě v žebříčku HDI a Srbsko na místě 67, což oba státy řadí mezi země s vysokým HDI.

Vietnam: S Vietnamem má ČR dlouholetou tradici vztahů, ale vybrán byl kvůli potřeby. Je na 116. místě HDI, což ho zařazuje mezi země se středním indexem.

Zambie: 164. místo HDI ji řadí mezi nejchudší země. Hlavním důvodem výběru této země byla právě naléhavost pomoci.

Pro dosažení konsensu ohledně krácení počtu zde jmenovaných prioritních zemí musí dojít k projednání komparativních výhod spolupráce a dalších kritérií mezi zástupci všech zainteresovaných skupin, a to na poli Rady pro ZRS. ČR by při rozhodování měla vzít v potaz naplňování Miléniových cílů, dle nichž by měla být pomoc směřována do nejchudších zemí světa. Na základě toho by se pravděpodobně neměla mezi prioritními zeměmi nadále vyskytovat BiH, ale na rozhodnutí mají vliv i jiné okolnosti. Jak poznamenává Ing. Fukan v rozhodování hraje roli kromě strategických kritérií i jazyk užívaný v prioritních zemích a tudíž jazyková vybavenost českých pracovníků vykonávajících ZRS. V roce 2010 bude nejvíce finančních prostředků směřováno do Mongolska a Srbska, zatímco klesne financování projektů ve Vietnamu a to z důvodu, že Vietnam dává přednost přímé podpoře namísto rozvojových projektů. Nové projekty zde tudíž zahájeny nebudou a je tudíž možné předpokládat, že i Vietnam bude jednou z vyškrtnutých zemí. Nicméně, diskuze o krácení započaly mezi zástupci jednotlivých aktérů na podzim roku 2009 a zajisté budou vedena i jednání s institucemi jednotlivých partnerských zemí o jejich prioritách a zjišťovány role ostatních dárců v daných zemích. Na základě všech zjištění pak bude vypracován plán spolupráce s jednotlivými zeměmi,

v němž by mělo být určeno, jaká země bude z dlouhodobého programu spolupráce vyškrtuta a výsledky budou zveřejněny v nové Konceptci 2010-2015. Ke krácení počtu prioritních zemí dojde tedy až od roku 2010.

Co se týče redukce sektorového zaměření, jsou zde znatelné menší rozpory. Neexistuje konsensus o tom, zda tuto sekci redukovat nebo ne. DAC/OECD i Arve Ofstad jsou pro eliminaci množství sektorů. Snížení počtu prioritních zemí je totiž potřeba doplnit o zredukování sektorů, na které Česká republika zaměřuje svou pomoc. Pokud se tak nestane, bude spolupráce stále nekoncentrovaná. Sice půjde více prostředků do jedné země, ale roztříští se mezi široké pole sektorů. V současnosti jsou podporovány projekty v oblasti energie, migrace, podpory demokracie a řádné správy věcí veřejných, v oblasti průmyslu, sociálního rozvoje a zdraví, vody, vzdělávání, zemědělství a životního prostředí. Nejvíce projektů různé povahy je pak realizováno v Bosně a Hercegovině, konkrétně v sektorech energie, migrace, podpory demokracie a řádné správy věcí veřejných, průmyslu, sociálního rozvoje a zdraví, zemědělství a životního prostředí.

Co je dalším přínosem redukce sektorů? Pro zvýšení efektivity ZRS je nutné zajistit spolupráci dlouhodobějšího rázu. Přesněji to znamená věnovat se delší dobu jednomu projektu, spíše než kratší dobu více projektům. Umožnilo by to i dávat více financí na jednotlivé projekty. Jinak řečeno, je nezbytné mít vizi přínosu projektu a toho, jak je možno na projekt dále navazovat. Pokud se ukáže potřeba delší spolupráce, mělo by se tak učinit, aby tzv. nebyl ukončen nedokončený projekt. S tím by měl pomáhat dobrý monitoring a komunikace s partnery z daných zemí. Z tohoto prostého důvodu je tedy nanejvýš vhodné uvědomit si komparativní výhody České republiky a co nejvíce se zaměřit na pomoc ve vybraných oblastech. Získá se tak ještě větší expertíza v daném sektoru. Ostatní pak mohou být přenechány ve správě donorů z jiných zemí, kteří v nich mají větší zkušenosti než ČR.

Na druhou stranu, p. Venčíková, zastupující soukromý sektor, vidí množství sektorů jako dobře stanovené a nevidí důvod k jejich krácení, spíše by se měl redukovat počet projektů v nich vedených.

O sektorových prioritách by mělo být rozhodováno stejně jako v případě teritorií. Měla by být věnována větší pozornost oblastem výrazně podporujícím Miléniové cíle, tzn.

sociálním službám, zdravotnictví, školství, životnímu prostředí atd. Projednávání začalo na podzim roku 2009.

Vraťme se k plánování a formám pomoci. Rámcově byl proces plánování projektů popsán v kapitole Realizace české bilaterální ZRS (str.30). Co lze z toho vyzvednout, je podstatná spolupráce s institucemi ze zemí, v nichž jsou nebo budou nové projekty realizovány. Jako stěžejní je brána iniciativa partnerských zemí v identifikaci problematiky. Pokud totiž země nebudou problém identifikovaný Českou republikou považovat za nezbytný k řešení a neprojeví vlastní snahu o jeho řešení, bývá pomoc kontraproduktivní. Podle Prof. Maia Green trpí rozvojové projekty standardizací, což je enormní problém, jelikož lidé jsou různí a mají jiné zázemí v němž žijí. Je tedy nezbytné, aby projekty nenarušovaly zvyklosti tamních obyvatel a nenapadaly jejich kulturu. V úspěšném projektu sehrávají znalosti místních podmínek zásadní roli. A aby nepřicházela rozvojová spolupráce vniveč, je stěžejní participace lokálních obyvatel na identifikaci problému a pomoci formulace projektu atd. Lidé totiž vnímají realitu rozdílně a to, co zástupci z donorských zemí mohou vidět jako problém potřebný k řešení, místní lidé za problém považovat nemusí. Z toho vyplývá, že lidé z partnerských zemí musí mít dostatečný prostor k prezentování svých postojů a jejich hlasy musí být uznávány. Musí mít možnost zasahovat do rozhodování o povaze projektů na jejich území a do toho, jak by měly být uskutečňovány. Takto je chápán základ efektivní pomoci a Česká republika se ho snaží zajistit prostřednictvím svých zastupitelských úřadů, které komunikují se zástupci institucí prioritních zemí. Jak je to ale s rovnou participací domorodých zástupců v projektech ČR nemohu posuzovat, jelikož nemám kapacitu to zjistit. Na to je potřeba provést výzkum přímo v partnerských zemích.

Zpět ale k formám realizování projektů, které byly v první části práce trochu opomíjeny. Jedná se o veřejné zakázky nebo o projekty, na něž je vypisován dotační titul.

Veřejné zakázky jsou vypisovány na projekty definované v programu rozvojové spolupráce podle zákona o Veřejných zakázkách č. 40/2004 Sb. Dokud budou mít ministerstva ve své gesci realizaci projektů, budou na ně vyhlašovat výběrová řízení ona. Avšak pokud již přešla odpovědnost na ČRA, je to ona, kdo je v daném odvětví vyhlašuje. Na základě zadávací dokumentace tedy uchazeči vypracují svou nabídku řešení a hodnotící komise pak vybere nejvhodnějšího realizátora. Kritérii jsou: splnění požadavků, časový rozsah, rozpočet, zkušenosti atd. Je zde kritika na přílišnou složitost výběru vhodných realizátorů. Dle Petra Krupy⁷⁴ z ORS je pro některé realizátory těžké doložit, že jsou schopni uskutečnit vše to, co ve svém návrhu stanoví. Na druhou stranu by však mělo být nějak podloženo, že potencionální realizátor je schopen projekt zrealizovat a dokončit. Hlavním kritériem pro výběr realizátora by měla být kvalita projektu a ne jeho cena, ke které se často přihlíží. Paní Venclíková zase vidí tento způsob jako dobrou příležitost pro české firmy. Říká, že zisk z projektů je dobrý, avšak souhlasí s tím, že větší benefit by měl být na stranách příjemců.

Dotační tituly jsou vypisovány každý rok pro nestátní neziskové organizace a další oprávněné subjekty jako jsou kraje a obce. Pro obdržení dotačního titulu musí uchazeči předložit svůj projekt a přislíbit spolufinancování minimálně v rozsahu stanoveném v zadávací dokumentaci. Jsou čtyři druhy dotačních titulů (dotační program na podporu kapacit a partnerství, pro rozvojové vzdělávání a osvětu, posilování kapacit platform nevládních organizací pro rozvojovou spolupráci a program pro podporu rozvojových aktivit krajů a obcí v prioritních zemích). Převážně jsou tedy zaměřeny na podporu organizací či projektů realizovaných na území ČR, které se soustředí na zvyšování informovanosti veřejnosti o potřebě a významu ZRS. Díky těmto informacím může být docíleno větší podpory české ZRS občany ČR. Z hlediska bilaterální ZRS si zaslouží pozornost také dotační titul podporující aktivity krajů a obcí. Spolupráce od těchto územních celků je hlavně směřována do Srbska, ale je zatím málo uchazečů o tento druh dotačního titulu. V roce 2008, kdy byly tyto tituly představeny, to byl pouze Jihomoravský a Olomoucký kraj, jimž byla dotace přiznána. Otázkou je, zda kraje jsou

---

⁷⁴ V Urbanová, 2007: str. 63

o této možnosti málo informované, anebo zda nemají zájem. Mnou provedené dotazníkové šetření zaměřené na rozvojovou spolupráci krajů ukázalo zajímavé výsledky. Polovina krajů odpověděla, že o možnosti využívání dotačních titulů na ZRS vědí, zbytek že ne. Na základě tohoto zjištění jsem znovu kontaktovala Mgr. Náprstka, který uvedl, že veškeré informace o dotačních titulech pro kraje a obce jsou zasílány organizaci MEPCO s.r.o.. To má následně jednotlivé kraje o možnosti dotací informovat. Pan Koppitz BA z MEPCO mi potvrdil, že s některými kraji spolupracují, ale není to jejich prioritou. Není v jejich agendě jednotlivé kraje informovat. Zabývají se spíše obcemi. Je však více kanálů, jak lze kraje o možnostech dotačních titulů, jak naznačila i Ing. Vrbová z Asociace krajů. Záleží tedy také na vlastní iniciativě jednotlivých krajů v této oblasti, jelikož veškeré informace o dotacích jsou vyvěšeny na internetových stránkách Ministerstva zahraničních věcí.

I přesto, že je mnoho různých kanálů, jak informace získat, většina krajů projevila zájem o více informací o možnosti získání dotačních titulů na ZRS. Kraj Vysočina by zejména uvítal přímý přenos informací z centrálních orgánů na kraje. Zároveň ale přiznaly, že nemohou říci, zda by rozvojovou spolupráci vykonávaly, jelikož nemají informace a hlavně se samy nacházejí v těžké finanční situaci. Jednalo by se o politické rozhodnutí, avšak možnou spolupráci v budoucnosti nezavrhují.

4.2.4.1. Shrnutí změn v oblasti plánování ZRS

Jako pozitivní je vnímána probíhající diskuze o krácení počtu partnerských zemí rozvojové spolupráce s cílem dosažení větší koncentrovanosti pomoci. Nestejné názory ale panují v oblasti redukce počtu sektorů, do nichž je pomoc směřována.

Dalším přínosem je vznik dotačních titulů pro kraje a obce, který tak ulehčuje a umožňuje krajům snazší zapojení do zahraniční rozvojové spolupráce. Na druhou stranu není zajištěna centrální informovanost krajů o této možnosti. Stálo by tudíž zato se tímto více zabývat.

Jako poslední je otázka veřejných zakázek. Jak zajistit výběr nejvhodnějšího realizátora, když někteří nemohou doložit, prostřednictvím zkušeností či jinak, že jsou schopni dosáhnout cílů, které si v návrhu stanovují? Co by mělo být hlavním kritériem výběru?

4.2.5. Zvýšení finančního objemu oficiální pomoci

Výše finančního obnosu na zahraniční rozvojovou pomoc je zásadní částí celé ZRS. Závisí na tom počet projektů, zafinancování více pracovníků, zvyšování jejich kvality, informovanost atd.

Nosná část ZRS ČR je tvořena bilaterálními rozvojovými projekty. Podle Zásad ZRS po vstupu ČR do EU se finanční prostředky rozpočtovaly dopředu na dva následující roky. Ministerstvo financí uvolnilo prostředky na projekty do gesčních ministerstev a ty pak s přidělenými prostředky hospodařily a realizovaly projekty ZRS. Toto je úprava, která ještě částečně funguje, avšak finance na veškeré projekty budou od roku 2010 vedeny skrze MZV, které také přebere realizaci projektů od jednotlivých rezortů.

Česká republika se také snaží naplňovat své závazky ohledně zvýšení ODA, avšak otázkou je, jak hluboce ekonomická krize do tohoto procesu zasáhne. Nicméně, investice byly do roku 2009 opravdu navyšovány. V roce 2008 tvořila ODA 4245 mil. Kč a plánem na rok 2009 bylo 4561 mil. Kč. Také bylo navýšeno financování zastupitelských úřadů z důvodů realizace lokálních projektů⁷⁵ (1 mil. v roce 2008, 2 mil. v roce 2009). V roce 2008 započalo MZV prostřednictvím dotačních titulů také spolufinancovat rozvojovou činnost krajů a obcí ČR v prioritních zemích ČR. V roce 2008 jim přispělo celkovou částkou 2 mil. Kč a v roce 2009 to činilo 3 mil. Kč. Jediné místo, kde nebyl zaznamenán pozitivní trend je objem ODA směřovaný do oblasti bilaterální spolupráce v porovnání s multilaterální. Podle DAC/OECD by však mělo být více financí cíleno do bilaterální spolupráce. Odpovědí na to, proč tomu tak je, je ekonomická krize.

Na podzim roku 2008 započala nepředvídaná světová ekonomická krize. Lze hovořit o tzv. importované krizi, jejíž následky mohou být markantní. Možné diskutované dopady jsou:

- odstupování donorů od svých závazků vůči rozvojovým zemím (snížení ODA)
- rozvojové země budou mít pak snížený rozpočet a tudíž je možné, že poté budou škrtnat finance na vzdělávání, zdravotnictví atd.
- omezení obchodu s rozvojovými zeměmi, pokles bankovních půjček

---

⁷⁵ Lokální projekt = projekt menšího rozsahu realizovaný a navržený zastupitelským úřadem

- pokud jsou rozvojové země závislé na exportu, mohou zaznamenat velký deficit (sníženou poptávku) či zvýšenou inflaci
- zpomalení růstu světové ekonomiky jako takové poznamená zapojování nejchudších států do světového trhu, což bylo v posledních letech jedním z hlavních motorů jejich růstu
- krize může zničit úspěchy, kterých bylo již dosaženo v boji proti chudobě
- spolupráce, která se rozvíjí, by se mohla změnit zpět v závislost

Zpráva od OSN za rok 2009 varuje, že pokrok dosažený v potírání chudoby se opravdu zpomaluje a v některých částech se situace dokonce zhoršuje. Objevují se obavy, že stanovených Miléniových cílů nebude dosaženo. A právě proto je nezbytné nastalou úroveň rozvojové spolupráce udržet a plnit závazky dané rozvojovým zemím. Toto stanovisko je podpořeno i ve Výroční zprávě o plnění Miléniových cílů z roku 2009: „*Nesmíme dopustit, aby současné nedobré ekonomické podmínky znemožnily splnit závazky, které státy přijaly v roce 2000 v OSN,*“ píše v úvodu Ban Ki-moon. „*Světové společenství se teď nesmí postavit k chudým a zranitelným zády. Proto je nyní čas k posílení úsilí o dosažení vytýčených cílů. Je potřeba silné politické vůle a dostatečného a udržitelného financování. Za těchto předpokladů jsou cíle dosažitelné dokonce i v nejchudších zemích,*“ zdůraznil šéf OSN. ⁷⁶

Česká republika souhlasí s nutností dodržet své závazky pomoci vůči rozvojovým zemím, ale i přesto bylo odsouhlaseno snížení finančních prostředků o 5% již na rok 2009. Martin Náprstek z ČRA je realistický v otázce výše ODA ČR. Dle něj nebude možno dostát stanoveným cílům, protože se nepředvíдалa nastalá hospodářská krize. Jeho slova podtrhává snížení rozpočtu na rok 2009 a plánované snížení na rok 2010. Redukovat se tak bude objem peněz na bilaterální spolupráci a to zhruba o 140 557 tis. Kč. Na druhou stranu se ale předpokládá udržování výše poskytované multilaterální spolupráce. Z toho vyplývá, že pokud se mají po dobu krize dodržet multilaterální závazky, jejich procentuální zastoupení v rámci celkové ODA stoupne a bilaterální procento tak musí klesnout. Dodržení plánu je v tomto případě nereálné. Předpoklady do roku 2012 také nejsou nijak povzbudivé, jelikož dle nich může multilaterální spolupráce tvořit až 66% z celé ODA.

---

⁷⁶ Dostupné na: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1529>

Tabulka č.1: Plán ODA v letech 2009-2012 v procentech

Rok	2009	2010	2011	2012
Bilaterální spolupráce	48%	39%	36%	34%
Multilaterální spolupráce	52%	61%	64%	66%

Zdroj: Střednědobý výhled financování ZRS a humanitární pomoci do roku 2012, str.7

I přesto, že toto vypadá nepříznivě a ČR si je vědoma nemožnosti dosažení 0,33% HND v roce 2015, snaží se udržet si příznivé procento a to 0,13%. ČR nyní vypracovala plán na rok 2010 se střednědobým výhledem do roku 2012, což zvyšuje důvěru partnerských zemí v českou ZRS. Nyní se ale ČR, i přes nepříznivou ekonomickou situaci v zemi, musí snažit dodržet to, co si ve svém finančním plánu stanovila. Jinak to, jak bylo poznamenáno výše, může poškodit úspěchy, jichž už bylo v rozvojové spolupráci dosaženo.

4.2.5.1. Shrnutí vývoje financování ZRS

Česká republika se postupně snažila a stále snaží o zvyšování své oficiální rozvojové pomoci. Například stoupaly investice na bilaterální projekty, projekty zastupitelských úřadů a dokonce vznikl i nový dotační titul na podporu projektů ZRS iniciovaný kraji a obcemi. V roce 2008 nastal šok v podobě ekonomické krize, která tento vývoj pozastavila. Způsobila procentuální snížení objemu financí směřovaných do bilaterální spolupráce, která měla naopak v poměru vůči multilaterální spolupráci stoupat. Z důvodu krize byl tedy stát donucen šetřit a škrtem v rozpočtu se nevyhnula ani zahraniční rozvojová spolupráce. Jelikož je potřeba dodržet závazky vůči EU a jiným mezinárodním organizacím, snižují se finance pro dvoustrannou spolupráci. Krize také znemožnila dosažení cílené výše celkové ODA pro rok 2015, avšak pozitivním je, že se alespoň nezmenšuje její rozsah. Předpokládá se její stagnace na 0,13% HND. Dalším pozitivním krokem bylo vytvoření střednědobého výhledu financování ZRS do roku 2012, čímž Česká republika zvyšuje předvídatelnost své pomoci a tím i důvěryhodnost.

4.2.6. Realizace pomoci v praxi, zvyšování efektivity

Česká republika patří mezi signatáře Pařížské deklarace o zlepšení účinnosti rozvojové pomoci. Deklarace v ČR nedocházela svého naplnění a republika tak byla vyzvána i výborem DAC k větší harmonizaci svých projektů s ostatními aktéry působícími v partnerských zemích. V září roku 2008 se pak konala další mezinárodní konference zaměřená na zvyšování efektivity rozvojové spolupráce. Konference se odehrála v Ghaně, Accra, a navázala tedy na Pařížskou deklaraci.

Efektivností není míněno pouze sladování priorit mezinárodních aktérů, ale také zainteresovaných aktérů v samotné donorské zemi. V tomto směru se dá říci, že ČR prokázala vývoj kým směrem. Projekty přechází do gesce jediného ministerstva a pro zajištění harmonizace byla vytvořena Rada pro ZRS. Krom toho i snižování počtu prioritních zemí a sektorů přispěje k větší koncentraci pomoci a zvýšení efektivity. Ovšem krácení, dojde-li k němu, bude prezentováno až v nové Konceptci. Podle plánu transformace by pak Rada pro ZRS měla také připravit systém, který by zajišťoval kontrolu průběhu realizace projektů zahraniční rozvojové spolupráce. Toto je velmi podstatné. Monitorována by ve své podstatě měla být každá fáze celého procesu realizace ZRS, tzn. měla by být sledována fáze identifikace, formulace i další. Musí být snaha zabránit špatné identifikaci apod.

Monitoring je zatím spjat hlavně s fází realizace. Kromě toho, že sami realizátoři musí zaznamenávat průběh realizace, je potřeba kontrolovat ho i jinak. ČRA má tudíž v kooperaci se zastupitelskými úřady provádět kontrolu realizace projektů. Jelikož ale například v Zambii zastupitelský úřad chybí, je potřeba kooperovat s jinými dárci fungujícími v dané zemi. Taková spolupráce je velmi žádaná už z pohledu nedostatku vlastních kvalifikovaných pracovních sil na existujících ZÚ. Je tedy potřeba jasně stanovit ukazatele, podle kterých bude monitoring probíhat. Pravděpodobně se kritéria budou také trochu modifikovat případ od případu, aby pak nedocházelo k unifikaci, když každý projekt je realizován v jiné zemi, v jiných podmínkách.

S monitoringem je úzce spojena i evaluace jednotlivých projektů a jejich průběhu. Každá monitorovací zpráva je prakticky vzato součástí evaluace. Hodnocení projektu by nemělo přicházet pouze až po jeho dokončení, ale i v průběhu, aby se mohl v případě

potřeby projekt pozastavit či modifikovat za chodu. V tomto jsou významné průběžné evaluační mise. Záleží samozřejmě na délce realizovaného programu. Bude-li se však podle plánu přecházet k delším rozvojovým programům, je průběžná evaluace více než vhodná. Mělo by s ní být počítáno již při formulaci projektu či programu a odrazit by se to mělo i v rozpočtech. Podle Konsensu o rozvoji by: „...měl být účel hodnocení stanoven v průběhu plánovací fáze projektu a na hodnocení by mělo být výslovně vyčleněno 3 až 5 % celkových zdrojů.“⁷⁷ Pro dobré posouzení je samozřejmostí také kvalitní program spolupráce. Musí být jasně formulován jeho účel, záměr. S evaluací by se mělo automaticky počítat a každý projekt by jí měl projít, ne pouze projekty vybrané. Avšak podle transformačního plánu má MZV stále určovat projekty, které budou hodny komplexního zhodnocení. Návrh pak projedná Rada pro ZRS. MZV následně připraví zadání pro nezávislou evaluaci, které opět prodiskutuje s Radou pro ZRS. Na základě toho je pak transparentně vybrán nezávislý hodnotitel. Výsledky evaluace budou projednány v Radě pro ZRS a zveřejněny. Na jejich základě může docházet ke změnám v navazujících rozvojových programech.

Plán se zmiňuje jen o procesu určení projektů, které budou hodnoceny komplexně⁷⁸ a nezávisle. Ovšem je potřeba jasné stanovení kritérií, dle nichž budou projekty na nezávislou evaluaci vybírány a ty by v nové Koncepti neměly být opomenuty. Krom toho v návrhu není zmínka o evaluaci jiné než nezávislé např. o polonezávislé či interní nebo o zhodnocování programů, projektů v jejich průběhu. Význam hodnocení je ale nenahraditelný a je významný pro efektivní rozvojovou spolupráci. Každý rok MZV vypravovává komplexní zprávu o ZRS, ale stále jsou evaluovány pouze vybrané projekty, jejichž evaluace postrádá i vyvěšení na internetových stránkách agentury.

---

⁷⁷ Konsensus o rozvoji: Příspěvek k rozvojovému vzdělávání a zvyšování informovanosti: str.12

⁷⁸ Komplexním hodnocením je rozuměno vyhodnocení jejich relevance, efektivnosti, hospodárnosti, udržitelnosti a dopadů.

4.2.6.1. Shrnutí zlepšování efektivity ZRS

ČR sice nenaplní Pařížskou deklaraci, ale přihlásilo se k závěrům z konference v Accra, Ghana, která navazuje právě na Pařížskou deklaraci. Česká republika se snaží o postupné zlepšování efektivity své ZRS. Ke zkvalitnění dochází již díky zvětšení transparentnosti spolupráce prostřednictvím snižováním roztržitosti systému ZRS převodem odpovědnosti za realizaci projektů ZRS pod jedno ministerstvo, prostřednictvím redukce počtu zemí atd. Harmonizaci mezi jednotlivými resorty má pak za úkol Rada pro ZRS, která také umožňuje komunikaci se zástupci soukromého a neziskového sektoru jako pozorovateli v Radě. Pro efektivitu musí být také prováděny evaluace realizované ZRS.

Avšak nejsou zde pouze pozitiva. Plán transformace jasně stanovuje, kdo bude vybírat projekty pro evaluaci, jaké instituce v ní budou zainteresovány. Na druhou stranu ale vynechává kritéria, podle kterých budou projekty hodné komplexní evaluace vybírány. Tato kritéria by měla být jasně určena. Plán se také zabývá pouze evaluací komplexní a tudíž jen některých „určitých“ projektů. Nezabývá se hodnocením projektů zbylých, které neprojdou kritérii pro komplexní evaluaci. Evaluovány by však měly být všechny projekty. Jde přece o zvýšení kvality rozvojové spolupráce. A jak je navrhováno v Příspěvku k rozvojovému vzdělávání v Konsensu o rozvoji, s evaluací by se mělo počítat již při formulaci projektu, zahrnout ji do rozpočtu atd.

4.2.7. Informovanost a zvýšení veřejné podpory ZRS

Informovanost společnosti o zahraniční rozvojové spolupráci a rozvojové vzdělávání přispívá jak k větší veřejné podpoře, tak k většímu zapojení veřejnosti do rozvojové problematiky. V roce 2005 vznikl Evropský konsensus o rozvoji, k němuž byl dodán tzv. Příspěvek k rozvojovému vzdělávání a zvyšování informovanosti. Sděluje potřebu napomoci uvědomění si provázanosti světa a problémů v něm se objevujících. Prostřednictvím zvyšování informovanosti o prováděných projektech a jejich úspěšnosti a o nových přístupech k rozvojové problematice pomáhá eliminovat domnění o nepotřebnosti rozvojové spolupráce a snaží se přimět občany k větší participaci na rozvoji, ať již prostřednictvím peněžitých příspěvků či dobrovolnické práce apod. *„Výzvou rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti je vytvářet příležitosti, které postupně zapojí veřejnost prostřednictvím různých „úrovní“ účasti. Bez tohoto prohloubeného zapojení zůstanou snahy v oblasti rozvojového vzdělávání a zvyšování informovanosti pravděpodobně jen dobře míněnými a většinou jednorázovými akcemi, při nichž bude úloha veřejnosti v oblasti celosvětového rozvoje spočívat i nadále spíše v podpoře než v přímé účasti.“*⁷⁹

V České republice stále dochází k časté záměně zahraniční rozvojové spolupráce za humanitární pomoc a i to je jeden z důvodů, proč je potřeba investovat do osvěty veřejnosti a zajistit tím i větší transparentnost rozvojových aktivit ČR. Informace o projektech ZRS ČR realizátorům a zainteresované veřejnosti by měla zajišťovat ČRA. Její internetové stránky tomu zatím ale neodpovídají. Potřebují značné zlepšení a to hlavně ve zveřejňování aktuálních dokumentů týkajících se rozvojové spolupráce. Nejnovější zveřejněné dokumenty jsou z roku 2006 a informace pro studenty o letních školách z roku 2005. Agentura také částečně zajišťuje informovanost soukromého sektoru, a to vyvěšováním aktuálních veřejných zakázek. Hlubší informovanost soukromého sektoru však zprostředkovává Platforma podnikatelů pro ZRS, jež čítá 21 firem a má pravomoc v Radě pro ZRS prosazovat názory za 1650 podniků.

---

⁷⁹ Konsensus o rozvoji: Příspěvek k rozvojovému vzdělávání a zvyšování informovanosti: str. 11

V roce 2006 a 2008 byl uskutečněn průzkum veřejného mínění o české ZRS⁸⁰. Překvapivě se povědomí o ZRS zhoršilo. V roce 2006 považovalo 42% populace za důležité poskytovat pomoc humanitární i rozvojovou. 41% zastává pouze humanitární pomoc a 14% dlouhodobou spolupráci. 3% nepodporují žádnou pomoc. V roce 2008 zůstala podpora obou druhů pomoci na stejné úrovni, avšak o jedno procento stoupl nezájem o jakýkoli druh pomoci. Kromě toho v roce 2006 uvedlo 59% dotázaných znalost programu zahraniční rozvojové pomoci, v roce 2008 byl však zaznamenán pokles na 53% dotázaných. Zdůvodněním tohoto poklesu může být dotázaná skupina populace, jež byla vybrána metodou náhodné procházky s kvótním zakončením. Nicméně to ale dokazuje, že je stále velká potřeba zvyšování informovanosti, o jejíž zajištění se má podle plánu starat MZV.

Ministerstvo zahraničních věcí podporuje osvětové aktivity prostřednictvím dotačních titulů, které jsou každoročně vypisovány. Některé z takto podporovaných projektů jsou například provoz internetového portálu o rozvojové problematice spravovaného Člověkem v tísní (www.rozvojovka.cz) nebo podpora každoroční realizace Letní školy rozvojové spolupráce vedené Univerzitou Palackého v Olomouci. Tradice Letní školy započala v roce 1998 – Ministerstvem zahraničních věcí je financována od roku 2001. Letní školy jsou dvojího druhu. Jedna je zaměřena na studenty středních škol a druhá na vysokoškolské studenty. Lákadlem pro zájemce jsou lektoři vedoucí přednášky, kteří bývají většinou odborníky na rozvojovou problematiku z ČR i ze zahraničí. Škola trvá obvykle pět až sedm dní. Aktivity v jednotlivých školách se liší, ale cíl je prakticky totožný. Záměrem je předat účastníkům co nejvíce informací o rozvojové spolupráci ČR, humanitární pomoci, globalizaci atd. Též se přednáší o problémech v rozvojových zemích jak v teoretické, tak praktické rovině. Zúčastnění mají navíc možnost participovat na workshopech či prezentovat vlastní zkušenosti.

Informovanost je podporována i Ústavem mezinárodních vztahů (ÚMV), což je výzkumná instituce zřízená Ministerstvem zahraničních věcí v roce 1957, v roce 2001 rozšířená o Diplomatickou akademii a Rozvojové středisko (nyní ČRA). ÚMV

---

⁸⁰ Výsledky veřejných mínění na stránkách pro rok 2006 na: <http://www.czda.cz/dokumenty.php> a pro rok 2008 na:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/obecne_informace_o_zrs_cr/publikace_o_zrs_cr/vyzkum_verejneho_mineni_k_zrs_podzim.html

analyzuje mezinárodní vztahy, českou zahraniční politiku apod. Taktéž pořádá odborné semináře, konference, kulaté stoly, jichž se účastní odborníci z různých oblastí. Snaží se tím o podporu komunikace mezi experty. ÚMV disponuje obsáhlou knihovnou o zahraniční problematice a tudíž i o rozvojové problematice. Veřejnost se tak může dostat k zajímavým dokumentům, které jinde nenajde.

Významná je také podpora akademického sektoru, rozvojového vzdělávání. V tomto případě se zaměřuji na rozvojovou problematiku vyučovanou na vysokých školách a univerzitách v ČR. V současné době jsou rozvojová studia jako samostatný obor nabízena zájemcům pouze na dvou vysokých školách, a to na Univerzitě Palackého v Olomouci (UPOL) a na Vysoké škole ekonomické v Praze (VŠE). UPOL vypisuje bakalářský i magisterský obor nazvaný Mezinárodní rozvojová studia. Jedná se o získání komplexního souboru poznatků o rozvojových zemích, obecné geografii, ekologii, společenských vědách a samozřejmě nechybí ani výuka cizích jazyků, kdy každý student musí zvládnout alespoň dva. VŠE nabízí v porovnání s UPOL rozvojová studia jen v rámci magisterského studia. Jedná se o interdisciplinární obor, který se v pojetí VŠE zabývá hlavně problematikou politického, hospodářského a sociálního vývoje v rozvojových zemích.

Na ostatních vysokých školách jsou otevírány pouze jednotlivé předměty zabývající se rozvojovou problematikou. Významnou roli hraje také Česká zemědělská univerzita v Praze, kde Institut tropů a subtropů zaměřuje svou pozornost především na vědecko-výzkumné činnosti a implementaci některých projektů v méně rozvinutých zemích, především v prioritních zemích ČR. Krom toho se ve své výuce věnuje i trvalému rozvoji venkova v tropech a subtropech.

Instituce zabývající se rozvojovým vzděláváním a výzkumem se mimo jiné mohou stát členy Evropské asociace pro výzkum rozvoje a školící instituce (EADI⁸¹).

Jedná se o network pro rozvojová a regionální studia v Evropě. Členy jsou výzkumné organizace, státní orgány, think-tanky atd. Česká republika má pouze tři instituce, které jsou členy této asociace. Jsou jimi: Ústav mezinárodních vztahů, Univerzita Palackého v Olomouci a Vysoká škola ekonomická v Praze.

---

⁸¹ EADI= the European Association of Development Research and Training Institutes

4.2.7.1. Shrnutí vývoje informovanosti

Česká republika si uvědomuje potřebu zvýšení informovanosti veřejnosti o rozvojové spolupráci. Porozumění veřejnosti je nezbytné k podpoře ZRS. Pozitivním je tudíž přihlášení České republiky k Evropskému konsensu o rozvoji. Plán transformace ale pouze určuje, kdo se má o zvyšování informovanosti starat, ale nezmiňuje jakým způsobem. ČRA má informovat realizátory a zájemce o děj v ZRS. Platforma podnikatelů pro ZRS pak informuje soukromý sektor o možnostech participace v rozvoji a o tom, co jim tato participace může přinést. Ve své podstatě provádí osvětu pro podnikatele. O obecnou informovanost veřejnosti se stará MZV. Jsou vypisovány dotační tituly na osvětu o ZRS. Zapojují se i některé univerzity, které začleňují rozvojová studia do svých nabídek pro studenty. Takovýchto univerzit ale zatím mnoho není.

Je sice vidět jistý zájem o zvýšení informovanosti, ale bohužel od roku 2006 do roku 2008 není z veřejných mínění viděno žádné zlepšení. Webové stránky ČRA nejsou aktualizovány a bylo by potřeba i rozšířit nabídku rozvojových studií na univerzitách. Stejně tak by bylo záhodná větší medializace rozvoje např. prostřednictvím televize. To by samozřejmě ale znamenalo vyšší finanční náklady.

4.3. Názory na proces transformace ZRS

Mezi zástupci soukromého sektoru, za který hovoří p. Venclíková, panuje názor, že transformace byla nutná a že je velkým přínosem. Díky zapojení Platformy podnikatelů pro ZRS do Rady pro ZRS je konečně vyslyšen hlas podnikatelů na rozvojovou problematiku, na formulaci a řízení projektů. Platforma podnikatelů pro ZRS také umožňuje hlubší informovanost firem o této problematice. Chce docílit otevření cesty pro podnikatele do rozvojové spolupráce jak u nás, tak v projektech EU i jiných donorů.

Ing. Fukan zase upozorňuje na potřebu kvalitního poskytování rozvojové spolupráce. Je potřeba zapojit do rozvoje tzv. lidský prvek. Tím je myšleno, že více pozornosti se musí věnovat obsahové stránce pomoci. Občas totiž důležitost formální stránky převládá. Stejně tak na to upozorňoval Petr Krupa z ORS, který zdůrazňoval, že pro některé realizátory může být těžké doložit svou schopnost naplnění svého návrhu. Při výběru ať už realizátorů či zaměstnanců je potřeba zohledňovat i zkušenosti právě z rozvojových zemí, které mohou být často přínosnější, nežli tituly apod.

Krom toho je poukazováno na potřebu řešit mezinárodní smlouvy se zeměmi, s nimiž je navázána rozvojová spolupráce. Tato otázka je v transformaci opomíjena, přestože je zásadní. Je potřeba zajistit bezpečnost pro lidi pomáhající v rozvojové spolupráci např. různými dohodami. Nejde o to mít se zemí pouze memorandum o spolupráci, ale také upravené náležitosti její realizace, tzn. aby spolupráce nebyla ničím zbytečně pozastavována. Jako příklad uvádím Palestinu, která je jednou ze zemí, do nichž je česká pomoc také směřována a se kterou není uzavřena žádná smlouva o bezpečnosti realizátorů rozvojových projektů, o clech atd. Je tudíž nanejvýš vhodné se tímto zabývat.

Nicméně se všichni, i Mgr. Náprstek z ČRA, shodují na tom, že vývoj české zahraniční rozvojové spolupráce je pomalý, ale že nastavení transformace je dobré a pokud by fungovalo tak, jak je plánováno, dosáhlo by se velkého zlepšení a zefektivnění celého systému.

5. Kde je potřeba větší pozornosti?

Na základě zmapování průběhu transformace české zahraniční rozvojové spolupráce a rozhovorů s odborníky z oblasti zahraniční rozvojové spolupráce vystoupilo na povrch pár opomíjených skutečností a otázek, kterým je potřeba věnovat větší pozornost. Jsou sice zmíněny již v průběhu textu, ale pro přehlednost je zde uvádím znovu:

- potřeba věnovat více pozornosti zastupitelským úřadům a jejich personálnímu zajištění, které zatím řešeno není
- měli by zástupci soukromého a neziskového sektoru mít možnost hlasování v Radě pro ZRS?
- větší pozornost by měla být věnována evaluaci, měla by být zajištěna evaluace všech realizovaných projektů a mělo by se s ní počítat i v rozpočtu atd.
- jasné určení kritérií pro výběr projektů hodných komplexní evaluace
- zlepšení aktualizace informací o ZRS na internetových stránkách ČRA
- zlepšení informovanosti krajů o možnosti využití dotačních titulů např. přímo Českou rozvojovou agenturou
- rozšíření nabídky rozvojových studií na univerzitách
- větší medializace rozvojové spolupráce jako potřebné v dnešním globálním světě
- řešena by měla být také otázka mezinárodních smluv a dohod s partnerskými zeměmi ohledně zajištění bezpečné a snazší rozvojové spolupráce
- totéž platí o otázce veřejných zakázek, hlavním kritériem pro výběr realizátora by měla být kvalita projektu a ne jeho cena, ke které se často přihlíží.
- věnovat pozornost tomu, aby formální stránka pomoci nepřevládala nad obsahovou; kvalita by měla být přednější

6. Scénáře dalšího vývoje

Transformace zahraniční rozvojové spolupráce není ještě uzavřena. V této práci byl zmapován její průběh a byly zjištěny výše zmíněné skutečnosti, které by bylo vhodné ještě vzít v potaz a věnovat se jim. Předpokládám, že transformace bude podle návrhu dokončena, jak ale budou dané připomínky přijaty a jaký bude další vývoj české ZRS, nelze zcela jasně říci. Bude záležet na různých faktorech. Významnými činiteli budou: ekonomická situace země, politická vůle, závazky vůči mezinárodním organizacím a EU a podpora veřejnosti. Na základě těchto faktorů a předpokladu dokončení započaté transformace následně uvádím tři z možných scénářů dalšího vývoje české ZRS, kde ústředním faktorem je stav ekonomiky ČR. Jedná se o tzv. deskriptivní scénáře.

6.1. Scénář I. – rychlé zotavení se z ekonomické krize

První scénář předpokládá brzké překonání ekonomické krize, se kterým přijde i navýšení financí směřovaných na ZRS. Jak bude jejich obnos růst, bude postupně v poměru věnováno více peněz do bilaterální spolupráce než do multilaterální. Toto sleduje trend započatý před krizí, ale kvůli jejímu vzniku pozastavený. Kromě toho je předpokládána vysoká politická vůle zkvalitnit systém spolupráce. S tím bude spojeno větší naslouchání názorům z neziskového a soukromého sektoru. Postupně dojde k tak velkému uznání jejich znalostí, že jim bude umožněno hlasování v Radě pro ZRS, v níž prozatím zaujímají role pozorovatelů.

ČRA bude svou personální základnu rozšiřovat postupně. Zvýšená pozornost bude ale věnována i pracovníkům zastupitelských úřadů, což bylo poznamenáno jako potřebné v hodnocení Výboru OECD, avšak v transformaci neřešeno. Nejprve ale podle plánu dojde k eliminaci počtu partnerských zemí, a to na země nejvíce potřebující pomoc. Kritériem bude také zajištění hladkého průběhu realizované spolupráce skrze dohody s danými státy apod. a existence zastupitelských úřadů v partnerských zemích, kde pak bude zajišťována kvalifikovanost zaměstnanců, kteří mají ve své pracovní agendě zahraniční rozvojovou spolupráci. Odbornost veškerých pracovníků, na ZÚ i v ČRA, bude průběžně navyšována. To bude možné prostřednictvím seminářů, školení atd. Díky zvýšení odbornosti, bude také zkvalitněna evaluace projektů, které budou dle transformace spíše dlouhodobého než krátkodobého charakteru. V dlouhodobějších

projektech bude potřeba častější a hlavně kvalitnější hodnocení. Každý projekt tak bude podroben nějakému druhu evaluace. Bude snaha zajistit komplexní evaluaci všech projektů. Jelikož evaluace je pro efektivitu velmi významná, bude s ní počítáno již při formulování projektu a sestavování jeho rozpočtu.

Neziskové organizace se budou stále věnovat zvyšování povědomí české veřejnosti o rozvojové problematice a český stát je bude v těchto aktivitách nadále v podobě dotací podporovat. Přínos samotné ČRA se v tomto směru také zlepší a to díky zvýšení počtu pracovníků. Zajistí aktualizování svých internetových stránek a přímé informování krajů o možnosti využití dotačních titulů, čímž zvýší možnost jejich angažovanosti na projektech zahraniční rozvojové spolupráce.

Pokud bude situace v ČR opravdu optimistická a politická vůle velká, může dojít i k medializaci prostřednictvím televize apod. Každopádně opakované osvětové akce budou zvyšovat povědomí o ZRS ve společnosti a následně i větší veřejnou podporu, což se projeví i ve výzkumu veřejného mínění o české ZRS. Lidé budou následně projevovat větší zájem o problematiku a vzroste počet studijních oborů věnujících se této problematice. Následkem pak bude větší míra zapojení občanů do rozvojové problematiky.

V důsledku provedených změn v systému zahraniční rozvojové spolupráce bude ČR konečně přijata jako člen do DAC/OECD, čímž jí bude umožněno účastnit se hlasování a bude tedy mít možnost aktivně se podílet na fungování mezinárodní zahraniční rozvojové spolupráce.

6.2. Scénář II. – ekonomická krize potrvá

V druhé možné variantě bude sice harmonogram transformace zahraniční rozvojové spolupráce dodržen, ale ekonomická krize bude trvat dlouho a nebude se zlepšovat. Dokončí se pouze přesun odpovědnosti za vykonávání projektů na jedno ministerstvo. Tím se pomoc stane transparentnější, avšak krize zabrání jakémukoli navyšování finančních prostředků na ZRS. Z důvodů závazků k EU a jiným mezinárodním organizacím tak bude stále více peněz směřováno do multilaterální spolupráce a finance do bilaterální ZRS se budou snižovat. Z toho vyplývá i redukce množství realizovaných projektů. Na druhou stranu, jim ale pak může být zase věnována větší pozornost, což by mohlo pomoci jejich větší kvalitě.

Se špatnou ekonomickou situací se pojí i nízká politická vůle dále zlepšovat systém ZRS. Stát bude mít jiné priority. Počet zaměstnanců v ČRA ani na zastupitelských úřadech se nebude rozšiřovat. Pro stávající pracovníky ZÚ zabývající se rozvojovou agendou budou maximálně organizovány semináře a občasná školení pro zvýšení jejich kvalifikovanosti. Nebudou tedy nové pracovní síly specializované pouze na oblast ZRS. Na to navazuje i problematika evaluací. Z důvodu nedostatku financí a lidských zdrojů budou komplexně hodnoceny jen některé vybrané projekty a zbytek jen např. z pohledu hospodárnosti apod.

I přesto všechno však k nějakým dalším pozitivním změnám dojde. Díky navýšení personálu v ČRA bude zajištěna dobrá správa webových stránek agentury a informace na nich dostupné budou aktuální. Zlepší se také informovanost krajů o možnosti využití dotačních titulů, což bude zajišťovat přímo agentura. Přesto ale kraje neprojeví vyšší zájem o realizaci projektů v oblasti ZRS. Jejich důvodem bude hlavně ekonomický faktor.

Co se týká neziskových organizací, budou nadále provádět osvětu veřejnosti, díky níž bude zaznamenán jistý pokrok v povědomí občanů o ZRS. Nedojde však k výraznému navýšení veřejné podpory ZRS. Občané se budou spíše zabývat místními problémy jako např. ekonomika, nezaměstnanost, důchody apod. Nedojde ani k výraznému navýšení množství oborů rozvojových studií na univerzitách. Maximálně vznikne pár nových předmětů v rámci jiných oborů.

Diplomová práce

Jednoduše shrnuto, Česká republika dosáhne určitého zlepšení v procesu realizace zahraniční rozvojové spolupráce, její systém se stane transparentnějším, avšak některé nedostatky stále nebudou řešeny. To bude prozatím znamenat nedosažení plnohodnotného členství ve Výboru OECD pro rozvojovou pomoc. K naplnění tohoto cíle budou potřeba ještě další úpravy a čas.

6.3. Scénář III – postupné zlepšování

Ve třetí, zde navrženém scénáři, se bude ekonomická krize zlepšovat pomalu a stejně tak i vývoj rozvojové spolupráce. ČR bude stále směřovat větší objem financí do multilaterální spolupráce než do bilaterální. Avšak se zlepšováním ekonomiky se tento trend bude obracet a postupně bude bilaterální spolupráce nejfinancovanější oblastí české ZRS. Postupem času se ČR také začne zabývat otázkou dohod s jednotlivými partnerskými zeměmi a to kvůli usnadnění vzájemné spolupráce.

ČRA se v nejbližší době dále rozšiřovat nebude a ani semináře apod. pro zvyšování odbornosti jejich pracovníků nebudou organizovány, a to z důvodů převážně finančních a z důvodu nevelké politické podpory. Zastupitelské úřady si v oblasti personálního zajištění ale konečně polepší, ne však příchodem nové pracovní síly, ale pouze lepším vyškolením stávajících zaměstnanců. Pokud by ale někde byl nedostatek kvalifikované síly, bude navázána spolupráce s jinými donory působícími v daných zemích. Taktéž bude snaha zavést evaluaci na všechny projekty, programy, avšak jen minimum jich bude evaluováno komplexně. Většina hodnocení bude interního či polonezávislého charakteru. Evaluační zprávy pak budou vyvěšeny na webových stránkách pro zlepšení informovanosti o průběhu ZRS. Dojde tedy ke zkvalitnění internetových stránek ČRA a jejich průběžné aktualizaci. ČRA si též vezme na starost informovanost krajů o dotačních titulech, zájem krajů o rozvojovou spolupráci bude ale záviset na jejich ekonomické situaci a vůli.

Pomalu se bude také zvyšovat informovanost veřejnosti a to hlavně díky neziskovým organizacím. V novém výzkumu veřejného mínění sice nebude znalost o ZRS rapidně větší, než v roce 2008, ale určitý nárůst znát bude. Stejně to bude i s veřejnou podporou ZRS Univerzity také zareagují na potřebu zvyšovat povědomí o české ZRS, avšak budou otvírány pouze jednotlivé předměty pokrývající tuto problematiku a to v rámci jiných studijních oborů.

System ZRS se tedy bude zlepšovat rychleji než ve variantě předchozí, ale pomaleji než v možnosti první. Podobně tomu bude i se vstupem do DAC/OECD. ČR má velmi dobře nakročeno stát se plnohodnotným členem. avšak nelze jasně říci, zda se toho podaří dosáhnout.

Závěr

Na začátku práce jsem si dala za cíl zmapovat proces transformace, a poodhalit její nedostatky a přetrvávající problémy českého systému ZRS. Snažila jsem se také najít odpovědi na otázky, proč dochází k přeměně české ZRS či jaký bude její další možný vývoj.

Česká republika má dlouhou historii v poskytování zahraniční rozvojové spolupráce. Již za komunistické éry pomáhalo bývalé Československo ideově stejně založeným zemím v jejich rozvoji. Po změně režimu pak nastal v rozvojové pomoci útlum. Nebyla vůle podporovat mezinárodní pomoc a ještě více pomoc vedenou státem. V roce 1995 nastal ale zvrát. Česká republika se připojila k mezinárodní organizaci OECD a přijala Zásady poskytování zahraniční pomoci. Od té doby se česká rozvojová spolupráce rozvíjí.

Koordinátorem ZRS bylo od počátku Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Projekty byly ale samostatně realizovány jednotlivými ministerstvy, čímž docházelo k roztržitosti teritoriální i sektorové spolupráce a důsledkem bylo realizování rozvojových projektů ve čtyřiceti různých zemích. Postupem času se toto naštěstí ale mění. Česká republika projevila zájem o vstup do EU, s čímž souvisí i potřeba harmonizace politiky s politikou EU, tudíž i rozvojové politiky. V roce 2001 tak vzniklo, jako poradní orgán v zahraniční rozvojové spolupráci, Rozvojové středisko. Významným krokem pak byla „Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 – 2007“, která kladla důraz na zvyšování efektivnosti a transparentnosti a snížila počet prioritních zemí na dvacet. V roce 2003 byl vytvořen Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci při MZV. Následně pak v roce 2004, v roce vstupu České republiky do EU, byly přijaty nové „Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu ČR do EU“. Počet prioritních zemí se opět snížil a to na osm na základě potřebnosti, tradice a kapacit partnerských zemí pro příjem pomoci. Kromě vstupu do EU hraje ve vývoji rozvojové spolupráce roli i soukromý a neziskový sektor, které vyvíjely tlaky na změnu zaběhlého systému, který byl netransparentní a roztržitý. Toto si uvědomovalo i Ministerstvo zahraničních věcí a požádalo o zhodnocení své ZRS odborníky z výboru DAC/OECD.

Výbor pro rozvojovou pomoc z OECD provedl v letech 2006–2007 evaluaci české zahraniční spolupráce a objevil mnoho problematických oblastí: roztržitost systému

mezi resortní ministerstva vedoucí k nejasné odpovědnosti, potřebu větší koncentrovanosti pomoci do menšího počtu prioritních zemí a sektorů, s čímž souvisí nutnost přechodu od menších projektů k projektům dlouhodobějšího charakteru. Bylo třeba též zlepšit evaluační struktury, personální zajištění, informovanost veřejnosti o ZRS a možnost prodiskutovávat další vývoj zahraniční spolupráce i se zástupci neziskového a soukromého sektoru. Výbor taktéž upozornil na potřebu jednotného systému financování a zvýšení objemu financí směřovaného do bilaterální spolupráce. To znamená vytvoření strategického dokumentu rozvojové spolupráce, která se díky němu stane předvídatelnější a důvěryhodnější.

Česká republika zareagovala zahájením celkové transformace svého systému zahraniční rozvojové spolupráce a v září roku 2007 byl schválen návrh Transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR, podle kterého by transformace měla být ukončena v roce 2010 spolu s počátkem platnosti nové Koncepce ZRS a převedením implementace projektů, krom ustanovených výjimek, na ČRA, což by mělo být dokončeno k 31.12.2010. V současné době se ČR tedy snaží o změnu svého systému poskytování ZRS. Jako koordinační orgán bylo určeno Ministerstvo zahraničních věcí ČR a byla na něj převedena realizace veškerých projektů z resortních ministerstev. S tím se pojí i sjednocení rozpočtu pod MZV. Resortním ministerstvům se tak krátí jejich kompetence. Na druhou stranu je ale potřeba využívat expertíz a zkušeností jednotlivých ministerstev z realizování rozvojových projektů. Byla tak zřízena Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci, ve které zasedají zástupci resortních ministerstev spolu se zástupci z Úřadu vlády - Útvaru místopředsedy vlády pro evropské záležitosti, Státního úřadu pro jadernou bezpečnost a Českého statistického úřadu. Jako pozorovatelé jsou v Radě přítomni i zástupci neziskového (platformou FoRS) a soukromého sektoru (Platformou pro ZRS). Rada pro ZRS je ve své podstatě kontrolní orgán, jenž má zajišťovat koherenci české ZRS. Realizaci ZRS po převedení pravomocí vykonává tedy MZV a to prostřednictvím České rozvojové agentury, která vznikla v roce 2008 jako organizační složka státu. Kromě toho začala být podporována i zahraniční rozvojová činnost krajů a obcí skrze dotační tituly. Nyní se na základě hodnocení Výboru z OECD diskutuje o dalším snížení počtu prioritních zemí a otázce sektorového zaměření.

Lze tedy říci, že česká zahraniční spolupráce se transformuje podle doporučení expertů z Výboru DAC/OECD. Avšak některé připomínky nejsou v návrhu transformace zahrnuty a další připomínky přicházejí od českých odborníků na rozvojovou problematiku a z jiných dokumentů např. z „Příspěvků k rozvojovému vzdělávání a zvyšování informovanosti“ z Evropského konsensu o rozvoji. Pokud chce Česká republika opravdu docílit poskytování efektivnější rozvojové pomoci, musí věnovat svou pozornost právě těmto nedostatkům a snažit se je řešit. Konkrétně se jedná o potřebu zabývat se otázkou personálního zajištění zastupitelských úřadů v partnerských zemích, což je stěžejní pro větší kvalitu ZRS. Stav personálu by se měl navýšit nebo by pro ně minimálně měly být organizována školení a semináře na téma rozvojové spolupráce. S tím je spojena i evaluace projektů a jasné stanovení kritérií pro výběr projektů na komplexní hodnocení. Evaluace by měla být brána jako samozřejmost a mělo by s ní být počítáno již při sestavování harmonogramu projektů a v rozpočtu.

Taktéž je potřeba zapracovat i na zvýšení informovanosti širší veřejnosti o ZRS a snažit se tak získat její větší podporu k poskytování ZRS. Stejně tak je významné zajistit stálou aktualizaci informací pro zainteresované skupiny na webových stránkách ČRA, včetně informovanosti krajů o možnosti využívání dotačních titulů, které v dnešní době centrálně informovány nejsou. Krom toho je upozorňováno na převládání formální stránky spolupráce nad stránkou obsahovou i na otázku mezinárodních smluv a dohod s partnerskými zeměmi zajišťujících bezpečnou a snazší rozvojovou spolupráci.

Celý proces však postihla světová ekonomická krize, která vypukla na podzim roku 2008. To znamená snížení objemu financí do rozvojové spolupráce; procentuálně méně do bilaterální spolupráce a více do multilaterální. Jak bude vypadat další vývoj závisí kromě politické vůle také na rychlosti zotavení se z krize, která nyní brání také naplnění cílů ČR ohledně navýšení ODA na 0,33% HND v roce 2015. I přesto si ale Česká republika uvědomuje nutnost dodržet své závazky vůči partnerským zemím, což je stěžejní pro nenarušení vybudovaných vzájemných vztahů a uchování toho, čeho již bylo dosaženo.

Resumé

Práce pojednává o právě probíhající transformaci české zahraniční rozvojové spolupráce, která je uskutečňována na popud zainteresovaných aktérů z neziskového a soukromého sektoru, stejně tak jako z důvodu potřeby jejího zlepšení související se vstupem do Evropské Unie. Nejprve se práce věnuje hodnocení ZRS od Výboru OECD, který si Česká republika nechala v letech 2006 – 2007 zpracovat. Jak bylo očekáváno, byly shledány různé nedostatky bránící efektivní pomoci. Na základě tohoto hodnocení ČR vytvořila vlastní návrh transformace, jež má být dokončena na konci roku 2010. Hlavní část práce se tedy zabývá samotným procesem transformace. Přitom bylo využito metod analýzy literatury, zúčastněného pozorování či krátkého dotazníkového šetření. Stěžejní metodou ale byla realizace rozhovorů s odborníky na rozvojovou problematiku z institucí, jichž se transformace přímo týká. V transformaci byly odhaleny skutečnosti, které jsou v plánu transformace opomíjeny i přes upozornění hodnocení Výboru OECD. Krom toho byly zjištěny i jiné, v transformačním procesu nejmenované, nedostatky, kterým by pro zefektivnění české ZRS měla být věnována pozornost. Na závěr práce jsou veškeré problematické části přehledně shrnuty a je aplikovaná metoda vytvoření zpracování scénářů, která na základě faktorů ekonomické situace, politické vůle, podpory veřejnosti a závazků vůči mezinárodním organizacím a EU poukazuje na další možný vývoj české ZRS.

Summary

Diploma thesis deals with transformation of the Czech development cooperation towards third-world countries. The transformation was started on the basis of impulse given by involved actors from non-governmental and private sector as well as on the basis of need for its improvement connected with becoming an EU member. First, the thesis deals with evaluation of the Czech development cooperation created in 2006 – 2007 by DAC/OECD based on the Czech Republic own inducement. As expected, different failings preventing an effective aid were discovered. On the basis of the above mentioned evaluation the Czech Republic created a concept of transformation that is supposed to be finished at the end of 2010. So, the main part of this diploma thesis deals with the process of transformation. Methods of document analysis, participative observation or short questionnaires were applied. However, as a fundamental method, realization of interviews with experts on development matters from institutions that are directly engaged in transformation was applied. It was detected that even though pointed out in the DAC/OECD survey some facts in the process of transformation are still being neglected. Except for that, other insufficiencies that should be paid more attention to so as to achieve improvement in the Czech foreign development cooperation, were discovered. In conclusion, all the problematic parts are well-summarized and method of scenario writing is applied. This method shows further possible development of the Czech development cooperation on the basis of economic situation, political will, public support and commitments to international organizations and to the EU.

Seznam obrázků a tabulek

Graf č. 1: 10 největších příjemců bilaterální ODA ČR v roce 2008 (v mil. Kč).....	36
Graf č. 2: Projektový cyklus ZRS ČR.....	44
Schéma č. 1: Organizační struktura české ZRS.....	41
Schéma č. 2: Cílená organizační struktura české ZRS.....	66
Tabulka č.1: Plán ODA v letech 2009-2010 v procentech.....	82

Použitá literatura

Adamcová, Nikol a kol. *Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky.*

Praha: Tiskárna Liberta a.s., 2006. 80 s. ISBN 80-86506-53-3

Brewer, Garry D. a deLeon, P. *The foundations of Policy Analysis.*

Homewood: The Dorsey Press, 1983, 476 s. ISBN 0-256023-23-9. Úvod, s. 1-30.

Člověk v tísní. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: témata, o která se lidé zajímají.* Praha: Tiskárna Kavka, 2005. 255 s. ISBN 80-86961-00-1.

Hlavičková, Zuzana a kol. *Česká republika pomáhá: Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky v roce 2007.* Praha: Tiskárna H.R.G., s.r.o., 2008. 107 s. ISBN 978-80-86345-71-0

Hlavičková Z., Jelínek. P. a kol. *Manuál projektového cyklu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky.* Praha: Petr Dvořák, 2006. 122 s. ISBN 80-86506-50-9

Horký, Ondřej. *Jak posílit koherenci českých politik pro mezinárodní rozvoj?: realistický přístup v oblastech migrace, obchodu a zemědělství.* Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. 8 s. Policy paper.

Horký, Ondřej. *Proč rozvojová spolupráce nestačí ke snížení světové chudoby?: strategie podpory koherence politik pro rozvoj v České republice.* Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. 7 s. Policy paper.

Jelínek, Petr. *Rozvojová politika Evropské Unie.*

Praha: ProKonzult s.r.o. , 2003. 92 s. ISBN 80-86506-33-9

Kasková, Martina. *Česká zahraniční rozvojová pomoc v kontextu globalizace.*

Praha: Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky, 2005. 100 s., 6 s. příloh. Vedoucí diplomové práce Doc. RNDr. Nováček Pavel, CSc.

Diplomová práce

Michaleková, Renáta. *Rozvojový program Organizácie spojených národov.*

Praha: Univerzita Karlova. Institut politologických studií, 2007. 132 s., 9str. příloh.

Vedoucí diplomové práce PhDr. Irah Kučerová, PhD.

Nekolová, Markéta. Scénáře. In *Manuál prognostických metod.* Potůček, Martin. Praha:

SLON, 2006. s. 173-179. ISBN 80-86429-55-5

Potter R. B., Binns T., Elliott J. A. and Smith D. *Geographies of development.* Vyd. 2.

Harlow UK: Pearson Education Limited, 2004. 509 s. ISBN 0-130-60569-7

Urbanová, Hana. *Analýza systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR z pohledu jeho aktérů.* Praha: Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut sociologických studií.

Katedra veřejné a sociální politiky, 2007. 125 s., 8 s. příloh. Vedoucí diplomové práce

Doc. RNDr. Nováček Pavel, CSc.

Internetové zdroje:

Agenda 21, poslední editace 19.11.2009 [cit. dne 17.8.2009]

http://cs.wikipedia.org/wiki/Agenda_21

A.G. Frank, dependency theory and Canadian capitalism.(Andre Gunder Frank) [cit. dne 30.11.2009]

<http://www.encyclopedia.com/doc/1G1-141851084.html>

Brown A. Donald and John Lemons: *Sustainable development: science, ethics, and public policy*, Kluwer Academic Publishers, Netherlands 1995, 281 s. ISBN

0792335007. Introduction s. 1-11. [cit. dne 17.8.2009]

[http://books.google.cz/books?id=hscOC-](http://books.google.cz/books?id=hscOC-9Nqb4C&pg=PA4&lpg=PA4&dq=critics+of+Agenda+21&source=bl&ots=yy5TQstz_1&sig=VDsaPANb7_DP8BX_ity_89g4k5Y&hl=cs&ei=c__qSvvSLo2C_Aa1pvGLDw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=10&ved=0CD8Q6AEwCQ#v=onepage&q=&f=false)

[9Nqb4C&pg=PA4&lpg=PA4&dq=critics+of+Agenda+21&source=bl&ots=yy5TQstz_1&sig=VDsaPANb7_DP8BX_ity_89g4k5Y&hl=cs&ei=c__qSvvSLo2C_Aa1pvGLDw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=10&ved=0CD8Q6AEwCQ#v=onepage&q=&f=false](http://books.google.cz/books?id=hscOC-9Nqb4C&pg=PA4&lpg=PA4&dq=critics+of+Agenda+21&source=bl&ots=yy5TQstz_1&sig=VDsaPANb7_DP8BX_ity_89g4k5Y&hl=cs&ei=c__qSvvSLo2C_Aa1pvGLDw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=10&ved=0CD8Q6AEwCQ#v=onepage&q=&f=false)

Česká republika pomáhá, Statistická příloha: Zahraniční spolupráce České republiky 2004-2008 [cit. dne 13. 11. 2009]

http://www.mzv.cz/public/44/cd/d1/421919_268744_MZV_RS_Statistika_09_220x308_CZ.pdf

EDUKON : Informační zpravodaj "ČESKO PROTI CHUDOBE - Informace, fakta a čísla z rozvojového světa", Praha: 2007, 48 s. [cit. dne 21. 7. 2009]

<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=40-ke-stazeni>

ENVIS – Informační servis o životním prostředí v Praze: *Místní Agenda 21 v ČR a v Praze*, 2005 [cit. dne 18. 8. 2009]

[http://envis.praha-mesto.cz/\(pm5ds245e2ovluihydrzuo55\)/default.aspx?ido=5323&sh=-473550853](http://envis.praha-mesto.cz/(pm5ds245e2ovluihydrzuo55)/default.aspx?ido=5323&sh=-473550853)

Green, Maia: Globalizing development in Tanzania - Policy franchising through participatory project management. *Critique of Anthropology*. 2003 vol. 23 no. 2, s. 123 – 143. [cit. dne 12. 12. 2008]

<http://coa.sagepub.com/content/vol23/issue2/>

Halaxa, Petr: Zahraniční pomoc ve vztazích vyspělých a rozvojových zemí. In *Stát, prostor, politika - vybrané kapitoly z politické geografie*. Jehlička P., Tomeš, J. a Daněk, P. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2000. kap. 4. ISBN 80-238-5566-2. [cit. dne 28. 10. 2008]

www.kap.zcu.cz/opory/studijni_texty/kniha_stat_prostor/kap-Halaxa.doc

Informační centrum OSN. *OSN: Pozitivní trend ohrožuje ekonomická a potravinová krize* publikováno 07.07.2009 [cit. dne 5. 11. 2009]

<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=15-clanky&tema=0&idc=349>

Kaplan, Michal. *Rozvojová politika zemí OECD/DAC, podklad pro školení pracovníků státní správy o problematice OECD/DAC v rámci projektu na zvyšování informovanosti o zahraniční rozvojové spolupráci*, Paříž 2006 [cit. dne 2. 7. 2009]

http://www.mzv.cz/public/db/b9/fc/23514_14945_Rozvojova_politika_zemi_OECD_DAC_complete.doc

Diplomová práce

Koncepce ZRS ČR 2002-2007 [cit. dne 20. 8. 2009]

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/obecne_informace_o_zrs_cr/koncepce_zrs_cr_2002_2007/index.html

Kopečný, Ondřej: *Finanční krize ohrožuje i chudé země*, editováno 28. 11. 2008, Glopolis [cit. dne 29. 11. 2009]

http://www.glopolis.org/index.php?option=com_content&task=view&id=82

Kompetenční zákon České národní rady č. 2/1969 Sb. [cit. dne 29. 11. 2009]

<http://www.helcom.cz/download/integrace/001kompet2.pdf>

Kuchtová, Dagmar: *Platforma podnikatelského sektoru pro zahraniční rozvojovou spolupráci*. 2006 [cit. dne 31. 10. 2009]

www.spcr.cz/cz/aktualnitema/msv_06/platforma.doc

Martens Jens a Tomáš Tožička. *Miléniová deklarace a Rozvojové cíle tisíciletí*

[cit. dne 21. 8. 2009] <http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=52-mileniova-deklarace>

Mgr. Daniel Svoboda : *ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE - PROBLÉM ČR NEBO ROZVOJOVÝCH ZEMÍ?*.2003 [cit. dne 22. 11. 2008] <http://dww.euweb.cz/spoluprace.doc>

Ministerstvo zahraničních věcí. *Accra Agenda for Action a Česká republika*. 2009 [cit. dne 13. 11. 2009]

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/accra_agenda_for_action_a_ceska.html

Návrh na transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR [cit. dne 12. 4. 2009] www.rozvojovestredisko.cz/files/uv_transformace_zrs.doc

Odbor územní veřejné správy: *Z jednání schůze vlády České republiky dne 22. června 2009*. [cit. dne 15. 12. 2009]

<http://www.mvcr.cz/clanek/zpravodajstvi-z-parlamentu-2009-z-jednani-schuze-vlady-ceske-republiky-dne-22-cervna-2009.aspx>

Plán zahraniční rozvojové spolupráce pro rok 2010 [cit. dne 13. 11. 2009]

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/plan_zrs_n_a_rok_2010.html

Plešinger, Jan a Tomáš Vlach. *Komu pomáhat? Rozhodují dějiny.* [cit. dne 15. 11. 2009]

<http://www.pinf.cz/index2.php?id=303&idArt=52>

Příklady korupce na ministerstvech ČR [cit. dne 10. 11. 2009]

<http://www.bezkorupce.cz/?search=ministerstvo>

Role Rady pro ZRS a její statut, editace 10. 3. 2008 [cit. dne 21. 11. 2009]

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/rada_pro_zahranicni_rozvojovou/role_rady_pro_zrs_a_jeji_statut.html

Rozvojová spolupráce České republiky: Zvláštní hodnocení Výboru OECD pro rozvojovou pomoc, Paříž 2007 [cit. dne 12. 4. 2009]

http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/czhelpe_11.pdf

Střednědobý výhled financování zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci do roku 2012 [cit. dne 13. 11. 2009]

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/plan_zrs_n_a_rok_2010.html

Teorie rozvoje, poslední editace 25. 11. 2009 [cit. dne 8. 11. 2009]

<http://milhaus.wikidot.com/zapisky-do-skoly:teorie-rozvoje>

Transparency International ČR: *Veřejné zakázky*. aktualizováno 23. 1. 2009 [cit. dne 10. 11. 2009] <http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=2649>

Trvale udržitelný rozvoj, poslední editace 25.11.2009 [cit. dne 20. 8. 2009]

http://cs.wikipedia.org/wiki/Trvale_udržitelný_rozvoj

Vláda - Příloha 1 - Aktuální stav naplňování - 16. Vnější vztahy [cit. dne 13. 11. 2009]
http://www.naseevropa.cz/portal/port_data.nsf/733db67e74a76543c1256e9100223228/ad4b5be5b226358dc1256e8b0078adad?OpenDocument

Výzkum veřejného mínění k ZRS - podzim 2008 [cit. dne 13. 11. 2009]
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/obecne_informace_o_zrs_cr/publikace_o_zrs_cr/vyzkum_verejneho_mineni_k_zrs_podzim.html

Zákon č. 475/2008 Sb. o státním rozpočtu České republiky na rok 2009 [cit. dne 8. 11. 2009] http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakon_o_sr_44614.html

Zásady rozvojové spolupráce po vstupu do EU [cit. dne 9. 8. 2009]
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/obecne_informace_o_zrs_cr/zakladni_dokumenty/zasady_rozvojove_spoluprace_po_vstupu_do.html

Mezinárodní dokumenty:

Accra agenda for action, Accra Ghana [cit. dne 29. 11. 2009]
<http://www.accrahlf.net/WBSITE/EXTERNAL/ACCRAEXT/0,,contentMDK:21690826~menuPK:64861649~pagePK:64861884~piPK:64860737~theSitePK:4700791,00.html>

Evropský konsensus o rozvoji 2006 [cit. dne 29. 11. 2009]
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/c_046/c_04620060224cs00010019.pdf

Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora [cit. dne 20. 8. 2009]
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

Konsensus o rozvoji: Příspěvek k rozvojovému vzdělávání a zvyšování informovanosti, 2007 [cit. dne 29. 11. 2009]
http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/PUBLICATION_CONSENSUS_CS-067-00-00.pdf

OECD: Inside the DAC: *A Guide to the OECD Development Assistance Committee 2007 – 2008*, 2008 [cit. dne 4. 12. 2009]

<http://www.oecd.org/dataoecd/43/32/40986871.pdf>

OSN: Pozitivní trend posledních let v potírání chudoby a hladu ohrožuje ekonomická a potravinová krize: *Výroční zpráva o plnění Rozvojových cílů tisíciletí (MDG) za rok 2009* [cit. dne 10. 11. 2009]

<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1529>

OSN: Úspěchy v potírání chudoby ve světě v ohrožení: *Zpráva o rozvojových cílech tisíciletí 2008* [cit. dne 10. 11. 2009]

<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1448>

UNDP, Human Development Report 2009, *Overcoming barriers: Human mobility and development*, New York 2009 [cit. dne 8. 11. 2009]

http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf

Ostatní zdroje:

Oficiální stránky BusinessInfo k rozvojové spolupráci [poslední cit. dne 20. 12. 2009]

<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/rozvojova-spoluprace/1001295/>

Oficiální stránky České rozvojové agentury [poslední cit. dne 15. 12. 2009]

www.czda.cz

Oficiální stránky Ministerstva zahraničních věcí ČR [poslední cit. dne 21. 12. 2009]

www.mzv.cz

Oficiální stránky Norské rozvojové agentury [poslední cit. dne 8. 11. 2009]

www.norad.no

Oficiální stránky projektu Rozvojovka od Člověka v tísni [poslední cit. dne 19. 12. 2009]

www.rozvojovka.cz

Diplomová práce

Oficiální stránky Ústavu mezinárodních vztahů [poslední cit. dne 8. 11. 2009]
<http://www.iir.cz/>

Oficiální stránky Vysoké školy ekonomické [poslední cit. dne 10. 11. 2009]
www.vse.cz

Oficiální stránky Ministerstva financí ČR [poslední cit. dne 13. 11. 2009]
www.mfcr.cz

Oficiální stránka Development practitioners [poslední cit. dne 18. 8. 2009]
<http://www.dev-practitioners.eu/>

Oficiální stránka EADI (European Association of Development Research and Training Institutes) [poslední cit. dne 9. 11. 2009] <http://www.eadi.org/>

Oficiální stránka FoRS – Fórum pro rozvojovou spolupráci [poslední cit. dne 20.12.2009] <http://www.fors.cz/cz/novinky/novinky>

Oficiální stránka Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci [poslední cit. dne 29. 11. 2009] <http://www.ppzrs.cz/www/display.asp>

Oficiální stránky České zemědělské univerzity [poslední cit. dne 9. 11. 2009]
<http://www.czu.cz/cs/>

Oficiální stránky Katedry rozvojových studií, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci [poslední cit. dne 9. 11. 2009] <http://development.upol.cz/>

Usnesení vlády jsou dostupná z: Vláda České republiky: Dokumenty vlády [poslední cit. dne 13. 11. 2009]
http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGovRes2?OpenView

Seznam příloh

Příloha č. 1: Informace o rozhovorech a příklady kladených otázek

Příloha č. 2: Dotazníky určené krajům

Příloha č. 3: Usnesení vlády ČR č. 1070/2007

Příloha č. 4: Příloha k usnesení vlády č. 1070/2007

Příloha č. 5: Plán oficiální rozvojové spolupráce ČR v letech 2009-2010 a výhled do roku 2012 (v mil. Kč)

Přílohy

Příloha č. 1: Informace o rozhovorech a příklady kladených otázek

Rozhovor s Ing. Josefem Fukanem – nezávislý konzultant, Praha, 5. 11. 2009

Rozhovor s Mgr. Martinem Náprstkem z České rozvojové agentury, Praha, 11. 8. 2009

Rozhovor s p. Arve Ofstadem z Norské rozvojové agentury, Oslo, Norsko, 22. 8. 2008

Rozhovor s p. Věrou Venclíkovou z Platformy podnikatelů pro ZRS, Praha, 4. 11. 2009

Rozhovor s p. Davidem Koppitzem BA z MEPCO, formou telefonického rozhovoru, 30. 11. 2009

Rozhovor s Ing. Evou Vrbovou z Asociace krajů, formou telefonického rozhovoru, 3. 12. 2009

Příklady otázek:

Pro Ing. Fukana:

Jak se díváte na současnou zahraniční rozvojovou spolupráci ČR?

Jak se díváte na nynější výběr prioritních zemí a sektorů?

Jak se díváte na vznik Rady pro ZRS?

Jaký je Váš názor na personální zajištění české ZRS (ČRA, ZÚ)?

Proč je transformace české ZRS důležitá?

Je plán transformace podle Vás dobře nastaven? Kde vidíte nedostatky?

Pro Mgr. Náprstka:

Jak se díváte na nynější výběr prioritních zemí a sektorů?

Jak se díváte na vznik Rady pro ZRS?

Jaký je Váš názor na personální zajištění české ZRS (ČRA, ZÚ)?

Plánuje se navyšování personálního zajištění?

Jak je zabezpečována informovanost krajů o možnostech dotačních titulů?

Budou podle Vás dodrženy závazky České republiky ohledně navýšení české ODA na 0,33% HND v roce 2015?

Proč je transformace české ZRS důležitá?

Je plán transformace podle Vás dobře nastaven? Kde vidíte nedostatky?

Pro p. Venclíkovou:

Jak se díváte na současnou zahraniční rozvojovou spolupráci ČR?

Jak se díváte na nynější výběr prioritních zemí a sektorů?

Kolik má Platforma podnikatelů členů a jak funguje?

Jaké panuje prostředí v Radě pro ZRS? Jsou vaše připomínky vyslyšeny?

Došlo podle Vás po vzniku Rady pro ZRS ke zlepšení transparentnosti přidělování zakázek?

Jak hodnotíte dosavadní působení Rady pro ZRS?

Jaký je Váš názor na personální zajištění české ZRS (ČRA, ZÚ)?

Proč je transformace české ZRS důležitá?

Je plán transformace podle Vás dobře nastaven? Kde vidíte nedostatky?

Pro p. Arve Ofstada:

Co je podle Vás v poskytování rozvojové spolupráce důležité?

Jaké se objevují problémy v realizaci zahraniční rozvojové spolupráce?

Jak byste doporučil malým zemím jako je Česká republika a jejich systému zahraniční rozvojové spolupráce?

Na co by se měla Česká republika při transformaci svého systému zaměřit?

Pro p. Davida Koppitze BA a Ing. Evu Vrbovou byly otázky totožné:

Poskytuje Vaše společnost/asociace informace krajům o možnosti dotací na projekty v oblasti ZRS?

Pokud ano, jakou formou kraje informujete?

Poskytujete krajům i jinou pomoc spojenou se zahraniční rozvojovou spoluprací nežli jen předání informací o možnosti využití dotačních titulů? Pokud ano, jakou?

Příloha č. 2: Dotazníky určené krajům

Všem krajům byly e-mailem rozeslány dva dotazníky, ze kterých si kraj vybral a vyplnil ten, který odpovídá jeho účasti na zahraniční rozvojové spolupráce. Níže jsou pak uvedeny jednotlivé otázky z obou dotazníků.

Dotazník 1. – Dotazník pro kraje vykonávající zahraniční rozvojovou spolupráci v prioritních zemích České republiky a využívající dotace od Ministerstva zahraničních věcí ČR.

- 1) V jakých zemích vykonává Váš kraj zahraniční rozvojovou spolupráci a v jaké oblasti spolupracujete?
- 2) Jak dlouho se Váš kraj angažuje v rozvojové spolupráci v oblastech prioritních zemí ČR?
- 3) Jak byste ohodnotili spolupráci s danou zemí a její přínos?
- 4) Využíváte dotace na rozvojovou spolupráci od Ministerstva zahraničních věcí ČR?
- 5) Pokud ano, jak jste se o této možnosti dozvěli a jak dlouho je využíváte?
- 6) Jsou pro Vás dotace důležitým zdrojem pro spolupráci? Participovali byste na rozvojové spolupráci i bez dotací?

Dotazník 2. - Dotazník pro kraje, které nevykonávají zahraniční rozvojovou spolupráci s prioritními zeměmi České republiky.

- 1) Vykonává Váš kraj zahraniční rozvojovou spolupráci s jinou než prioritních zemí ČR? Pokud ano, s kterou a v jaké oblasti?
- 2) Pokud Váš kraj rozvojovou spolupráci nevykonává vůbec, uvažoval o ní alespoň v minulosti?
- 3) Jste obeznámeni s možností zisku dotací na zahraniční rozvojovou spolupráci od Ministerstva zahraničních věcí ČR?
- 4) Ocenili byste více informací o této možnosti?
- 5) Zvyšuje se Váš zájem o rozvojovou spolupráci, když víte o systému dotací?
- 6) Pokud o možnosti obdržení dotací na spolupráci víte, z jakého důvodu jste se rozhodli zahraniční rozvojovou spolupráci nevykonávat?

Příloha č. 3: Usnesení Vlády ČR č. 1070/2007

USNESENÍ

VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

ze dne 19. září 2007 č. 1070

k transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Vláda

I. **schvaluje** návrh na transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, obsažený v části III materiálu č.j. 1361/07, který aktualizuje a doplňuje platná Pravidla pro výběr a financování bilaterálních projektů v rámci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky;

II. **bere na vědomí**, že od 1. ledna 2008

1. bude zřízena Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci jako mezi-resortní koordinační orgán v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce,

2. Ministerstvo zahraničních věcí zřídí k plnění úkolů specifikovaných v části III materiálu č.j. 1361/07 organizační složku státu Rozvojové středisko;

III. **mění**

1. s platností od 1. ledna 2008 usnesení vlády ze dne 31. března 2004 č. 302, o Zásadách zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie, ve znění usnesení vlády ze dne 7. června 2006 č. 686, tak, že se příloha uvedeného usnesení - Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie - mění tak, jak je uvedeno v příloze tohoto usnesení s tím, že budou od 1. ledna 2009 prostředky na rozvojovou spolupráci rozpočtovány v příslušných resortních rozpočtových kapitolách a současně bude příslušně změněn článek 30 Zásad zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie,

2. usnesení vlády ze dne 9. února 2005 č. 188, k financování transformační spolupráce České republiky v roce 2005 a v dalším období, tak, že se v bodě II/2 uvedeného usnesení slova „v roce 2006 a v dalším období“ nahrazují slovy „v letech 2006 až 2008“,

3. usnesení vlády ze dne 12. října 2005 č. 1311, o Pravidlech pro výběr a financování bilaterálních projektů v rámci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, ve smyslu usnesení vlády ze dne 16. května 2007 č. 500, o Plánu legislativních prací vlády na zbývající část roku 2007 a k Výhledu legislativních prací vlády na léta 2008 až 2010, tak, že se termín pro předložení návrhu věcného záměru zákona o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí mění z 31. října 2007 na 31. prosinec 2007;

IV. ukládá

1. členům vlády a vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy plnit úkoly vyplývající z transformace systému zahraniční rozvojové spolupráce podle bodu I tohoto usnesení,

2. ministru zahraničních věcí připravit ve spolupráci s ostatními členy vlády a vedoucími ostatních ústředních orgánů státní správy

a) návrh Statutu Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci v souladu se specifikací uvedenou v části III materiálu č.j. 1361/07 a předložit tento návrh do 31. prosince 2007 vládě,

b) návrh personálního zajištění organizační složky státu Rozvojové středisko od roku 2009 s využitím specifické expertízy a pracovních kapacit ústředních orgánů státní správy dosud činných v implementaci projektů zahraniční rozvojové spolupráce a předložit tento návrh do 30. června 2008 vládě s tím, že zřízení této organizační složky nebude důvodem navýšení rozpočtu celkových výdajů na zahraniční rozvojovou spolupráci a nebude znamenat překročení limitů funkčních míst ve státní správě.

Provedou:

členové vlády,

vedoucí ostatních ústředních
orgánů státní správy

Předseda vlády

Ing. Mirek Topolánek v. r.

Zdroj: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2007&09-19

Příloha č. 4: Příloha k usnesení vlády č. 1070/2007

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

Příloha

k usnesení vlády

ze dne 19. září 2007 č. 1070

Změna

**Zásad zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu
České republiky do Evropské unie**

- 1) V článku 14 se slovo „Resorty“ nahrazuje slovy „Gesčně příslušné resorty“.
- 2) V člancích 16, 19, 23, 29 a 31 se slova „Meziresortní pracovní skupina“ nahrazují slovy „Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci“.
- 3) V člancích 16 a 31 se slova „Rozvojové středisko“ nahrazuje slovy „organizační složka státu Rozvojové středisko“.
- 4) Text článku 16 odst. b) se nahrazuje slovy: „Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci je meziresortním koordinacním orgánem v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce. Rada projednává všechny zásadní dokumenty v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce. Činnost Rady se řídí jejím Statutem.“.
- 5) Text článku 16 odst. d) se nahrazuje slovy: „Rozvojové středisko vznikne ke dni 1. ledna 2008 jako organizační složka státu zřízená MZV. Rozvojové středisko bude spravovat rozvojové projekty v gesci MZV a vykonávat další činnosti, které na něj deleguje MZV.“.
- 6) Z článku 27 se vypouští druhá, třetí a čtvrtá věta.
- 7) V článku 28 se slova „do 21. května“ nahrazují slovy „do 31. května“.

Zdroj: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2007&09-19

Příloha č. 5: Plán oficiální rozvojové spolupráce ČR v letech 2009-2010 a výhled do roku 2012 (v mil. Kč)

Struktura ZRS	2009	2010	2011	2012
<i>Bilaterální spolupráce</i>				
Bilaterální projekty - z toho:	880	714	679	679
<i>Rozvojové projekty (kromě stipendií)</i>	658	519	532	532
<i>Stipendia</i>	152	147	147	147
<i>Rekonstrukční a rozvojová pomoc Gruzii</i>	70	48	--	--
Transformační spolupráce	50	45	45	45
Humanitární pomoc	85	73	73	73
Příspěvky na rozvojové projekty realizované mezinárodními organizacemi (započitatelné do bilaterální spolupráce)	54	55	55	55
Pomoc uprchlíkům v ČR	305	306	306	306
Oddlužení	287	19	--	--
Civilní mise	120	130	140	140
Rozvojové projekty v rámci PRT v Afghánistánu	80	64	64	64
Projekty rychlého dopadu v rámci PRT v Afghánistánu (v gesci MO)	2	2	2	2
Vojenské mise ⁸²	220	220	220	220
Administrativní náklady na ZRS (7% z bilaterální ZRS) ⁸³	146	114	110	110
<i>Bilaterální spolupráce celkem</i>	2 229	1 742	1 700	1 700
Bilaterální spolupráce v procentech	48 %	39%	36%	34 %
Multilaterální spolupráce				
Platby do OSN a dalších mezinárodních organizací ⁸⁴	90	90	90	90
Platby do mezinárodních finančních organizací	107	307	107	135

⁸² Jedná se o započitatelnou část nákladů na voj. mise podle metodiky OECD. Částka je stanovena na základě odhadu podle výše nákladů z minulých let a po konzultacích s MO a MV.

⁸³ Jedná se o statisticky vykazatelný údaj - na administrativu lze vykázat 5-8 % z objemu na bilaterální ZRS.

⁸⁴ Předběžně uvedeny platby z kapitoly 306 - MZV. Ostatní příspěvky z jiných kapitol v těchto částkách zahrnuty nejsou.

Diplomová práce

Multilaterální oddlužení	6	6	7	9
Podíl členského příspěvku ČR do EU	2 122	2 287	2 286	2 402
Příspěvky do EDF	0	0	504	620
Financování záruk členských zemí EU na úvěry poskytnuté EIB	7	10	18	30
Multilaterální spolupráce celkem	2 332	2 700	3 012	3 286
Multilaterální spolupráce v procentech	52 %	61 %	64 %	66 %
ZRS celkem	4 561	4 442	4 712	4 986
ODA/HND⁸⁵	0,13%	0,13%	0,13%	0,13%

Zdroj: Střednědobý výhled financování zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci do roku 2012: str. 10

⁸⁵ Údaje o HND vycházejí z makroekonomické predikce MF ČR k dubnu 2009.